

Πρωτοβουλία “75UN – 75 Trees UNAI SDG7”

Παραδοτέο

Δένδρα

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικών και Καποδιστριακών
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —
ΚΕΡΑ

ΑΘΗΝΑΙ 2023

Συγγραφείς σύνταξης παραδοτέου:

Καθ. Δημήτριος Μαυράκης, Διευθυντής ΚΕΠΑ του ΕΚΠΑ

Δρ. Πόπη Κονιδάρη, Εξωτερική συνεργάτης του ΚΕΠΑ

Δρ. Αλέξανδρος Ελευθεριάδης, Γεωπόνος-Εδαφολόγος (Συνεργ. Δι.Πα.Ε., Δήμος Κιλκίς)

κ. Κωνσταντίνος Κομνηνός, MSc, Εξωτερικός συνεργάτης του ΚΕΠΑ

κ. Ελένη – Δανάη Μαυράκη, MSc, Εξωτερική συνεργάτης του ΚΕΠΑ

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	5
Κατανομή αριθμού και ειδών δένδρων ανά δήμο	7
Παρουσίαση ειδών δένδρων, που διατέθηκαν.....	9
Αγριελιά.....	11
Αμυγδαλιά.....	12
Αλμυρίκι ή Αρμυρίκι	13
Αλόη.....	14
Αριά (Λευκή βελανιδιά ή δρυς)	15
Βαλανιδιά (Ήμερη βελανιδιά ή δρυς αιγίλωψ).....	16
Βελανιδιά εμβολιασμένη με μύκητα τρούφας	18
Βερβερίδα	20
Γαύρος (Κάρπινος)	21
Δάφνη (του Απόλλωνα)	23
Ελιά.....	24
Ερυθρελάτη.....	25
Ιπποκαστανιά.....	26
Ιτιά (Γιδοιτιά ή Ασημοϊτιά, Ιτιά Αιγείος).....	27
Καρυδιά.....	28
Καστανιά	29
Κέλτις - Μελικουκιά	30
Κουμαριά.....	31
Κουτσουπιά.....	32
Κράταιγος.....	33
Κυπαρίσσι ορθόκλαδο.....	34
Κυπαρίσσι πλαγιόκλαδο.....	35
Λυγαριά.....	36
Μοσχοϊτιά (τζιτζιφιά (Καππαδοκίας)).....	38
Μουριά.....	39
Μυρτιά (Μυρσίνη ή σμυρτιά).....	41
Πικροδάφνη	42
Πιστακιά (Κοκκορεβυθιά ή τερέβινθος ή τσικουδιά ή τραμιθιά ή τριμιθιά ή αγριοφυστικιά).....	43
Πλάτανος ο Ανατολικός	45
Πυξάρι (Πυξός ή τσιμισίρι).....	47
Πυράκανθος	48
Σημύδα	49

Σχίνος.....	51
Φλαμουριά (Φιλύρα ή Τίλιο).....	52
Φράξος (Μελιός)	53
Φυστικιά.....	54
Φτελιά η πεδινή (Καραγάτσι).....	55
Χαρουπιά (Ξυλοκερατιά)	56
Παράρτημα - Άλλες επιλογές δένδρων	57
Δαφνοκέρασος.....	59
Δρυς η Ποδισκοφόρος	61
Έλατο	62
Ίταμος ή τάξος	64
Κρασιά	65
Σαμπούκος (ή Κουφοξυλιά).....	67
Σορβιά των πτηνών.....	69

Εισαγωγή

Στη διάρκεια των τηλε-διασκέψεων του ΚΕΠΑ με τους εκπροσώπους των δήμων από τον Νοέμβριο του έτους 2020 έως σήμερα υπήρξαν εκτενείς συζητήσεις και άρχισαν να προτείνονται είδη δένδρων, τα οποία θα μπορούσαν να επιλεγούν για φύτευση. Συγκεκριμένα προτάθηκαν ελληνικές ποικιλίες / είδη, που ανήκουν στην ελληνική χλωρίδα. Αποφεύχθηκε η επιλογή δένδρων, που καίγονται πολύ εύκολα και κάθε φορά η επιλογή του είδους/των ειδών των δέντρων, βασίζονταν στο ποιο θα ήταν καταλληλότερο/α για την περιοχή, που επιλέγει για φύτευση. Σε κάθε περίπτωση θα έπρεπε να είναι τέτοιο είδος δέντρου, που θα ευδοκιμήσει στην τοποθεσία, που θα φυτευτεί και το οποίο θα ενισχύσει την τοπική βιοποικιλότητα, θα συμβάλλει στην μείωση της κλιματικής αλλαγής και την προστασία του περιβάλλοντος (προσφέροντας φυσική σκίαση, κατακράτηση διοξειδίου του άνθρακα, προστασία της πανίδας της περιοχής), αλλά και στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας.

Ακολουθεί παρουσίαση των δένδρων, που φυτεύτηκαν στο Πλαίσιο της Πρωτοβουλίας «75UN – 75 Trees UNAI SDG7” με τη χρηματοδότηση του Πράσινου Ταμείου και με χορηγία της Hellenic Plants. Ακολουθήθηκε αλφαβητική σειρά στην παρουσίαση των δένδρων.

Κατανομή αριθμού και ειδών δένδρων ανά δήμο

Κατά τη διάρκεια δύο φυτευτικών περιόδων (2021-2022 και 2022-2023), το Κέντρο Ενεργειακής Πολιτικής και Ανάπτυξης (ΚΕΠΑ) του ΕΚΠΑ με τη χρηματοδότηση από το Πράσινο Ταμείο και την υποστήριξη της Πρωτοβουλίας «75UN – 75 Trees UNAI SDG7» από τη Hellenic Plants με χορηγία ελαιοδένδρων διέθεσε περισσότερα από 4600 δένδρα σε 21 δήμους και δύο συλλόγους.

Α/Α	Δήμος	Δένδρα	
		Αριθμός	Είδος
1	Αιγάλεω	100	Ελιά
2	Άλιμος	100	Ελιά
3	Αμπελόκηποι – Μενεμένη	75	Φλαμουριά, κράταιγος
4	Άργους - Μυκηνών	250	Βελανιδιά, φράξος, φτελιά, πλατάνι, κυπαρίσσι ορθόκλαδο και πλαγιόκλαδο
5	Αστυπάλαια	260	Κυπαρίσσι, αγριελιά, αλμυρίκι, σχίνο, πυράκανθος, πικροδάφνη, μοσχοιτιά, βερβερίδα, αλόη, ελια
6	Βριλήσσια	71	Χαρουπιά, κουτσουπιά
7	Ελασσόνας	120	Βελανιδιά
8	Ερέτριας	350	Βελανιδιά, φράξος, φτελιά, μοσχοιτιά, χαρουπιά
9	Ηράκλειας Σερρών	300	Πλατάνι, σφένδαμος, φράξος
10	Ηρωικής Νήσου Κάσου	80	Αλμυρίκι, χαρουπιά
11	Ιωαννιτών	700	Ιπποκαστανιά, ερυθρελάτη, κουτσουπιά, σφένδαμος, βελανιδιά, φλαμουριά, φράξος, μελικουκιά, καστανιά, ελιά
12	Λοκρών	170	Ελιά, λυγαριά, κουτσουπιά, μουριά, φράξος, χαρουπιά, κυπαρίσσι
13	Μαραθώνα	515	Ελιά, καρυδιά, αμυγδαλιά, κουτσουπιά, φράξος γαύρος, κυπαρίσσι, σφένδαμος, μουριά
14	Παλαιό Φάληρο	170	Ελιά, αμυγδαλιά, φυστικιά
15	Πλατανιά (Κρήτη)	100	Μουριά, χαρουπιά, κυπαρίσσι
16	Πρέβεζα	315	Βελανιδιά, φράξος, φτελιά, αλμυρίκι, κυπαρίσσι ορθόκλαδο και πλαγιόκλαδο, ελιά
17	Πυλαία - Χορτιάτη	108	Βελανιδιά, ερυθρελάτη, κουτσουπιά, κυπαρίσσι, μελικουκιά, σφένδαμος
18	Πύργος	200	Ελιά, πλατάνι
19	Σπάρτη	100	Βελανιδιά, καρυδιά, καστανιά, κουτσουπιά, πλατάνι, σφένδαμος, χαρουπιά
20	Τεμπών	200	Βελανιδιά, πλατάνι, φλαμουριά, κουτσουπιά, δάφνη, σήμυδα, κέλτις-μελικουκιά, φράξος
21	Τήλου	70	Βελανιδιά εμβολιασμένη με τον μύκητα της τρούφας, βελανιδιά, χαρουπιά
		4354	
	Σύλλογος Γυναικών Σίφνου «Το Σμάρι»	200	Ελιά
	Σύλλογος Σκύρου «Λιναριά»	100	Ελιά
	ΣΥΝΟΛΟ	4654	

Παρουσίαση ειδών δένδρων, που διατέθηκαν

Η παρουσίαση, που ακολουθεί στοχεύει: α) στην παράθεση βασικών πληροφοριών για το εν λόγω δένδρο με βάση τις ερωτήσεις και τα σχόλια, που διατυπώθηκαν κατά την συζήτηση για την επιλογή του β) στην διευκόλυνση μελλοντικών περιπτώσεων για επιλογή δένδρου με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας.

Στο Παράρτημα παρουσιάζονται δένδρα, που θα μπορούσαν να είχαν επίσης επιλεγεί.

Αγριελιά

Λατινική ονομασία: *Olea oleaster*

Γενικές πληροφορίες

Είναι συγγενικό είδος της ελιάς. Προέρχεται όπως και η ελιά από τη λεκάνη της Μεσογείου και επιλέγεται για την καλλωπιστική της αξία. Μπορεί να φτάσει τα 8 m σε ύψος και τα 7 m σε πλάτος. Έχει μέτρια έως ταχεία ανάπτυξη. Συγκριτικά με την ελιά, παράγει μικρότερη ποσότητα καρπών, με λιγότερη περιεκτικότητα σε λάδι (με μικρή απόδοση σε ελαιόλαδο) και έχει πιο μικρά φύλλα. Το σχήμα της κόμης της είναι σφαιρικό. Άνθη λευκοκίτρινα, ελαφρώς αρωματικά χωρίς ιδιαίτερη καλλωπιστική αξία εμφανίζονται Απρίλιο με Μάιο.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Μπορεί να φυτευτεί σε σημεία με άμεσο ηλιακό φως ή και σε ημισκιά. Η άνθηση, η πυκνότητα και το χρώμα του φυλλώματος γίνονται πιο έντονα σε σημεία με περισσότερο ηλιακό φως.

Κατά την αρχική της εγκατάσταση σε κήπο χρειάζεται πότισμα. Τα ποτίσματα, όσο αναπτύσσεται, γίνονται αραιότερα, γιατί είναι ανθεκτική στην ξηρασία χωρίς μεγάλες απαιτήσεις σε νερό. Χρειάζεται πότισμα, κυρίως σε υψηλές θερμοκρασίες. Εάν καλλιεργείται σε γλάστρα, το πότισμα γίνεται 1-2 φορές την εβδομάδα, ανάλογα με το υπόστρωμα στο οποίο είναι φυτεμένη και την εποχή του έτους. Η εποχή φύτευσης είναι άνοιξη ή φθινόπωρο. Όταν είναι σε γλάστρα, χρειάζεται μεταφύτευση κάθε 2-3 έτη.

Μπορεί να αντέξει μεγάλο εύρος θερμοκρασιών από -7°C έως 40°C. Οι παρατεταμένοι παγετοί μπορεί να νεκρώσουν ακόμη και ολόκληρο το δέντρο. Χρειάζεται λίπασμα βραδείας αποδέσμευσης στις αρχές της άνοιξης. Μπορεί να καλλιεργηθεί σε μεγάλο εύρος εδαφών, ακόμα και σε φτωχά, άγονα εδάφη με την προϋπόθεση ότι στραγγίζουν καλά. Χρειάζεται ελαφρύ κλάδεμα διαμόρφωσης στο τέλος του χειμώνα ή στις αρχές της άνοιξης.

Χρησιμότητα

Φυτεύεται μεμονωμένα ή ομαδικά. Μπορεί να φυτευτεί σε γλάστρα για διακόσμηση μπαλκονιών και βεραντών, αλλά προσοχή διότι τα άνθη είναι αλλεργιογόνα. Οι καρποί της έχουν κόκκινη σάρκα, ενώ εκείνοι της ήμερης λευκή. Ενώ χρειάζονται κατά μέσο όρο 4 με 6 κιλά ήμερης ελιάς για την παραγωγή ελαιόλαδου, για την αγριελιά χρειάζονται 15 με 20 κιλά καρπού. Γι' αυτό το λόγο η παραγωγή ελαιόλαδου από άγρια ελιά είναι περιορισμένη και γίνεται από ελάχιστους παραγωγούς στον κόσμο.

Το ελαιόλαδο από άγρια ελιά έχει ιδιαίτερη γεύση η οποία θυμίζει πολύ άγρια φύση. Τα οργανοληπτικά συστατικά, που διαθέτει και η σύστασή τους φαίνεται να είναι αρκετά διαφορετικά από αυτά του ήμερου ελαιόλαδου. Έχει τα ίδια λιπαρά οξέα όμως έχει μεγαλύτερο αριθμό φαινολικών ενώσεων, βιταμίνης E, αντιοξειδωτικών, ω-3 και ω-6 λιπαρά.

Πληροφορίες από

<https://airplants.gr/product/agrielia-olea-oleaster/>

<https://www.grelia.gr/gr/blog/elaiolado-apo-agries-elies-151>

Ελευθεριάδης Α. (ομάδα εργασίας), 2012. ΤΑ ΦΥΤΑ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΜΑΣ (χρηστικές & ιατροφαρμακευτικές ιδιότητες). Έκδοση φυτωρίου "Φιλύρα", Φιλυριά Κιλκίς.

Αμυγδαλιά

Λατινική ονομασία: Prunus amygdalus (συνώνυμο: Prunus dulcis)

Γενικές πληροφορίες

Φυλλοβόλο δέντρο με μέγιστο ύψος περίπου στα δέκα μέτρα (10m). Το φύλλωμά του είναι σκούρο πράσινο σε σχήμα λογχοειδές, ελλειψοειδές και οδοντωτό, ενώ το άνθος του αρωματικό σε ροζ ή λευκό χρώμα εμφανίζεται νωρίς την άνοιξη. Γι' αυτό συμβολίζει την ελπίδα και τον ερχομό της άνοιξης.

Ανήκει στα πυρηνόκαρπα, αλλά κατατάσσεται στους ξηρούς καρπούς. Οι καρποί του ωριμάζουν Μάιο με Ιούλιο ανάλογα με την ποικιλία και την περιοχή.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Προτιμά ξηρά, ασβεστολιθικά εδάφη και ζεστά κλίματα. Η αμυγδαλιά θεωρείται από τα ανθεκτικότερα στην ξηρασία καρποφόρα δένδρα. Υπάρχουν όμως ποικιλίες λίγο και άλλες πολύ ανθεκτικές (όπως η ποικιλία Ρέτσου). Οι ευνοϊκοί τύποι εδαφών είναι ανάλογοι με το είδος του υποκειμένου επάνω στο οποίο εμβολιάζεται η αμυγδαλιά. Γενικά όμως ευδοκιμεί σχεδόν σε όλα τα είδη εδαφών, ακόμη και σε πετρώδη και με μεγάλη κλίση εδάφη. Οι ιδανικότερες κλιματολογικές συνθήκες για την καλλιέργεια της είναι οι μεσογειακές με τις ακόλουθες ιδιομορφίες: βραχύχρονο φθινόπωρο, βροχερό και ψυχρό χειμώνα χωρίς όμως ακραίες θερμοκρασίες, απότομη ανύψωση της θερμοκρασίας την άνοιξη, χωρίς παγετούς. Από την στιγμή, που θα φουσκώσουν τα μάτια, θερμό καλοκαίρι χωρίς βροχές και φθινόπωρο χωρίς βροχές επίσης.

Χρησιμότητα

Χρησιμοποιείται κυρίως για τους καρπούς της, αλλά και για τον καλλωπισμό κήπων, πάρκων κι εξωτερικών χώρων. Η αμυγδαλιά ζει για πολλές δεκαετίες, ενώ η παραγωγική της ζωή μπορεί να φτάσει και τα 50 έτη. Ο καρπός της είναι ιδιαίτερης διατροφικής αξίας, με χρήσεις για κοκκύτε, προστάτη, σάκχαρο και για κυκλοφοριακό. Έχει αντιφλεγμονώδη δράση. Χρησιμοποιείται στη ζαχαροπλαστική και στη βιομηχανία καλλυντικών.

Πληροφορίες από

<http://www.mistikakipou.gr>

https://www.issaris.gr/49_1p1059/Amygdalia

<https://gr.depositphotos.com/stock-photos/αμυγδαλιά.html>

<https://www.alekati.gr/αμυγδαλιά>

Ελευθεριάδης Α. (ομάδα εργασίας), 2012. ΤΑ ΦΥΤΑ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΜΑΣ (χρηστικές & ιατροφαρμακευτικές ιδιότητες). Έκδοση φυτωρίου "Φιλύρα", Φιλυριά Κιλκίς.

Αλμυρίκι ή Αρμυρίκι

Λατινική ονομασία: Tamarix parviflora και Tamarix gallica

Γενικές πληροφορίες

Είναι φυλλοβόλος θάμνος ή μικρό δένδρο με όρθιο ή πλαγιόκλαδο σχήμα. Συναντάται αυτοφυές σε παραθαλάσσιες περιοχές της Ελλάδος, ακόμη και πάνω στην αμμουδιά. Το μέγιστο ύψος στο οποίο φθάνει είναι τα 3-4m, ενώ η μέγιστη διάμετρος κόμης είναι 3-4m.

Χαρακτηρίζεται από σχετικά γρήγορη ανάπτυξη και μεγάλη ανθεκτικότητα σε συνθήκες ξηρασίας και δυνατών ανέμων. Έχει πράσινο φύλλωμα και οι νεαροί βλαστοί έχουν πορφυρό χρώμα, που σκεπάζεται από πράσινα φυλλάκια. Έχει λεπτά κλαδιά, πολυάριθμα λεπιοειδή φύλλα και σχηματίζει πολύ μικρά ρόδινα ή λευκορόδινα άνθη την άνοιξη, συγκεκριμένα το Μάιο.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Αντέχει σε φτωχά, ξηρικά εδάφη και σε παραθαλάσσιες φυτεύσεις (αλατούχα φτωχά και αμμώδη εδάφη, ακόμα και στα χονδρά αμμώδη). Παρουσιάζει μεγάλη αντοχή σε κακής ποιότητας και υφάλμυρα νερά. Είναι τόσο ανθεκτικό και επιβιώνει κοντά στη θάλασσα, λόγω του δυνατού ριζικού συστήματος του, που διακλαδώνεται και φτάνει σε μεγάλο βάθος. Είναι εξαιρετικά ανθεκτικό στην έλλειψη νερού, καθώς τα μικρά λεπιοειδή φύλλα του δεν χάνουν την υγρασία τους όταν το φυτό διαπνέει. Ακόμα και τα υφάλμυρα υδροσταγονίδια, που μεταφέρει ο αέρας από τη θάλασσα ευνοούν την ανάπτυξη του αλμυρικιού.

Λόγω της ανθεκτικότητας του, δεν χρειάζεται ιδιαίτερο πότισμα, παρά μόνο τα νεαρά δενδρύλλια. Όταν φυτεύονται, θα πρέπει να εξασφαλίζεται το πότισμα τους τουλάχιστον για την πρώτη χρονιά προκειμένου να ριζώσουν καλύτερα. Στα αλμυρίκια του κήπου, καλό είναι να προστίθεται πλήρες λίπασμα στις αρχές της άνοιξης, για να τονωθεί η ανάπτυξη τους.

Τα αλμυρίκια κλαδεύονται στις αρχές της άνοιξης, για να διαμορφωθεί το σχήμα τους και για να αφαιρεθούν ξερά κλαδιά, που πιθανώς υπάρχουν. Ο πολλαπλασιασμός του αλμυρικιού γίνεται κυρίως με μοσχεύματα, σπόρους και καταβολάδες.

Χρησιμότητα

Θεωρείται ιδανικό δέντρο για την σκιά του στις παραλίες και στα εξοχικά σπίτια, ενώ χρησιμοποιείται από τους κηποτέχνες και για δημιουργία ανεμοφραχτών κοντά στη θάλασσα. Είναι μελισσοτροφικό φυτό και το ξύλο του μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην επιπλοποιία και ως καυσόξυλο.

Πληροφορίες από

<http://www.mistikakipou.gr>

<https://horomidis.gr/product/tamarix-gallica-almyriki/>

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/platyfylla/item/99-tamarix>

Αλόη

Λατινική ονομασία: Aloe

Γενικές πληροφορίες

Είναι πολυετές παχύφυτο με προέλευση από Νότιο Αφρική και Αραβική χερσόνησο. Σχηματίζει όρθιους ρόδακες οι οποίοι μπορούν να φτάσουν σε ύψος μέχρι και 90-100cm. Οι ρόδακες αποτελούνται από λογχοειδή, πράσινα, οδοντωτά φύλλα. Ανθοφορεί το καλοκαίρι και τα άνθη της χρώματος κίτρινου σχηματίζουν βότρυ.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Είναι ευπροσάρμοστο και ανθεκτικό φυτό. Είναι πολύ εύκολη στην καλλιέργειά της, ευδοκίμει στα περισσότερα εδάφη και αποτελεί φυτό πολλών χρόνων παραγωγής. Προτιμάει τις προσήλιες θέσεις φύτευσης, αλλά χρειάζεται προστασία από τον καυτό μεσημεριανό ήλιο. Είναι ανθεκτικό στην ξηρασία και τις άνυδρες συνθήκες και δεν αντέχει στην παρατεταμένη εδαφική υγρασία. Ως προς το κρύο έχει μέτρια αντοχή καθώς σε θερμοκρασίες χαμηλότερες από -5°C υπάρχει ο κίνδυνος να παγώσει. Δεν χρειάζεται φυτοφάρμακα, καθώς δεν υπάρχουν σοβαρές ασθένειες, που να την επηρεάζουν.

Χρησιμότητα

Πέρα από καλλωπιστικό φυτό, παρουσιάζει ενδιαφέρον και για τις φαρμακευτικές του ιδιότητες, ενώ έχει και μελισσοκομικό ενδιαφέρον.

Πληροφορίες από

<https://www.thessalikafytoria.gr/product/αλόη-η-γνήσια-aloe-vera/>

<https://www.kalliergo.gr/votana-kipos/kalliergeia-aloe-vera-plirofories/>

Αριά (Λευκή βελανιδιά ή δρυς)

Λατινική ονομασία: Quercus ilex

Γενικές πληροφορίες

Υπεραιωνόβιο, πολύ ανθεκτικό αειθαλές δένδρο (είδος Δρυός), μέτριας ανάπτυξης με μέγιστο ύψος τα 20m και μέγιστη διάμετρο 8-10m. Φύλλα πράσινα, ακανθώδη και σκληρά με γυαλιστερή την πάνω επιφάνεια και χνουδωτή την κάτω. Έχει μακρόστενα κιτρινοπράσινα άνθη, που εμφανίζονται την άνοιξη, όμως λόγω της εμφάνισής τους, συχνά περνούν απαρατήρητα/αδιάφορα. Οι καρποί του είναι ράγα, που μοιάζει με μακρόστενο βελανίδι. Το καλοκαίρι βγάζει βελανιδιά, που ώριμα είναι πράσινα και καφέ-κόκκινα λίγο πριν πέσουν.

Στην Ελλάδα συναντάται συχνά στις παράκτιες περιοχές της ηπειρωτικής χώρας, στα Ιόνια νησιά, ενώ είναι λιγότερο κοινή στα νησιά του Αιγαίου. Φύεται από το επίπεδο της θάλασσας μέχρι τα 600m. Συναντάται σε δάση, πετρώδεις πλαγιές και ρεματιές.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Αγαπά τις ηλιόλουστες θέσεις ή εκείνες με ελαφριά σκιά. Μπορεί να φυτευτεί σε διάφορες τοποθεσίες, χωρίς να χρειάζεται να είναι προστατευμένη. Μεγαλώνει με επιτυχία σε διάφορους τύπους εδαφών, αρκεί να έχουν καλή αποστράγγιση. Προτιμά τα βαθιά και καλά στραγγιζόμενα εδάφη, αντέχει όμως και στα ασβεστώδη. Περισσότερο προτιμά τα πλούσια και αμμώδη ή πηλώδη χώματα, που έχουν αρκετή υγρασία.

Είναι ανθεκτικό στις παραθαλάσσιες φυτεύσεις/παραθαλάσσια κλίματα, αλλά δε προτείνεται για περιοχές με έντονο ψύχος, παρά το ότι έχει μεγάλη αντοχή στο κρύο. Μόλις εγκατασταθεί σε μια θέση είναι ανθεκτική στην ξηρασία, ενώ ταυτόχρονα αντέχει σε παγετό και χαμηλές θερμοκρασίες. Αντέχει στην έλλειψη υγρασίας, τα ζεστά και ξηρά καλοκαίρια. Έχει ανάγκη από μέτριο πότισμα, κυρίως τους ζεστούς καλοκαιρινούς μήνες, αλλά και τον πρώτο καιρό μέχρι να εγκατασταθεί σε κήπο. Έχει δύσκολη προσαρμογή σε δομημένα αστικά περιβάλλοντα. Σημειώνονται αρκετές απώλειες.

Η φροντίδα της είναι σχετικά απλή, καθώς συνήθως δεν συναντά προβλήματα από έντομα ή ασθένειες. Αργά το φθινόπωρο ή νωρίς την άνοιξη, μπορούν να αφαιρεθούν ξερά, τραυματισμένα ή άρρωστα κλαδιά, καθώς και όσα είναι υπερβολικά πυκνά και εμποδίζουν το ένα το άλλο. Πολλαπλασιάζεται με εμβολιασμό.

Χρησιμότητα

Είναι κατάλληλη για παρτέρια, φυτικούς φράκτες, αλέες, ξέφωτα, εξοχικούς ή αστικούς κήπους, πάρκα, δρόμους και μεγάλα πεζοδρόμια, μεγάλους κήπους φυσικού στυλ, κήπους χαμηλής συντήρησης, σαν φυτό σκιάς και σημεία όπου επιδιώκεται μεγάλη σκιά. Το καλοκαίρι και συγκεκριμένα από τις αρχές Ιουνίου έως τέλος Ιουλίου δίνει εξαιρετικής ποιότητας μελίτωμα κάτω από το φύλλο της. Οι μέλισσες λαμβάνουν μέλι από την αριά, που είναι πανομοιότυπο με του κόκκινου έλατου και σε χρώμα και σε γεύση και δεν κρυσταλλώνει. Οι καρποί της τρέφουν την τοπική πανίδα και το ξύλο της είναι διαφόρων χρήσεων στην επιπλοποιία και στην ξυλουργική.

Πληροφορίες από

<https://horomidis.gr/product/quercus-ilex-aria/>

https://www.antemisarigroup.gr/fyta/dendra/aria-i-lefki-velanidia-quercus-ilex-_72443/

<https://www.agriamanitaria.gr/quercus-ilex-αριά/>

<https://www.georoniko-kentro.gr/product/velanidia-aria-drys/>

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/platyfylla/item/111-quercus>

Ελευθεριάδης Α. (ομάδα εργασίας), 2012. ΤΑ ΦΥΤΑ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΜΑΣ (χρηστικές & ιατροφαρμακευτικές ιδιότητες). Έκδοση φυτωρίου "Φιλύρα", Φιλυριά Κιλκίς.

Βαλανιδιά (Ήμερη βελανιδιά ή δρυς αιγίλωψ)

Λατινική ονομασία: Quercus ithaburensis - Quercus aegilops

Γενικές πληροφορίες

Είναι δέντρο φυλλοβόλο ή ημιαιθαλές, γιατί χάνει το φύλλωμά του σταδιακά από Σεπτέμβριο έως Ιανουάριο. Είναι ολιγαρκές, θερμοξηρόβιο και φωτόφιλο. Φτάνει τα 30m σε ύψος. Εντοπίζεται σε περιοχές της Βόρειας και Ανατολικής Μεσογείου, σε πεδινές περιοχές, και σε πρόποδες βουνών. Τα φύλλα είναι δερματώδη, ωσειδή με οξείες παρυφές, χνουδωτά. Ανθοφορεί την άνοιξη. Ο καρπός είναι σκληρό κάρυο κυπελλοφόρο και μονόσπερμο. Το κύπελλο του καρπού φέρει πυκνά αγκαθωτά λέπια. Υπάρχουν και άκαρπα δέντρα λόγω κακής ανθοφορίας. Τα βελανίδια ωριμάζουν και πέφτουν στο έδαφος μεταξύ Σεπτεμβρίου και Νοεμβρίου και συλλέγονται αμέσως, για να μη φαγωθούν από ζώα.

Ήταν το ιερό δέντρο των αρχαίων Ελλήνων (ιερό δένδρο του Δία). Τα κλαδιά του θρόιζαν στους χρησμούς στο Μαντείο της Δωδώνης. Οι Δρυάδες ήταν Νύμφες των δασών (το όνομά προέρχεται από τη Δρυς). Η μυθολογία τις αποκαλεί και Νύμφες των δέντρων, γιατί ζούσαν στα δάση, κάτω από βελανιδιές. Σε αυτές συγκαταλέγονται μεταξύ άλλων η Φιγαλία, η Τιθορέα και η Ευρυδίκη. Η πρώτη βοτανική αναφορά της βαλανιδιάς είναι στο έργο του Θεόφραστου, "Περί φυτών ιστορία". Υπήρξε επίσης το ιερό δένδρο των βασιλικών οίκων της Μακεδονίας. Συναντάται ως διακοσμητικό στοιχείο σε πολλά μακεδονικά χρυσά στεφάνια.

Στην Ελλάδα βρίσκεται στις Κυκλάδες, βόρειες Σποράδες, Ιόνια νησιά, Ρόδο, Κρήτη, Θεσσαλία, Ήπειρο, Δ. Ελλάδα, Πελοπόννησο, Αττική, Βοιωτία και Βορειοανατολικά απλώνεται μέχρι το Νομό Έβρου. Σε Ελλάδα και Κύπρο συναντάται ως: Ήμερη βαλανιδιά, δρυς η έμμισχος, δρυς η άμισχος, δρυς η Μακεδονική, δρυς η κηρρίς, δρυς η κοκκοφόρος (το γνωστό πουρνάρι), δρυς η βαφική, πλατύφυλλη βελανιδιά, χνουδωτή βελανιδιά, αριά.

Ο δρυμώννας του Ξηρομέρου Αιτωλοακαρνανίας είναι ο μεγαλύτερος στα Βαλκάνια με 130.000 στρέμματα. Εκτείνεται από την παραλιακή περιοχή του Αστακού μέχρι τον ποταμό Αχελώο στα ανατολικά και τη λίμνη Οζερό στα βορειοανατολικά. Η πρώτη αναφορά στο δάσος αυτό είναι από τον Όμηρο, που καταγράφει ότι ο Εύμαιος, ο βοσκός του Οδυσσέα, περνούσε τα κοπάδια των χοίρων απέναντι, για να βοσκίσουν στο βελανιδόδασος. Τα χαρακτηριστικά της ήμερης βελανιδιάς, που καθιστά το βελανιδόδασος αυτό μοναδικό σε εθνικό επίπεδο είναι: Η αργή ανάπτυξή του και η πολύ μεγάλη διάρκεια ζωής. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι η βελανιδιά, για να μεγαλώσει και να φτάσει στην πρώτη της καρποφορία χρειάζεται περίπου 60 έτη. Η ηλικία των περισσότερων βελανιδιών στο βελανιδόδασος Ξηρομέρου εκτιμάται ότι είναι από 300 έως 800 έτη.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Ευδοκίμει σε θερμό και ξηρό περιβάλλον. Αναπτύσσει εκτεταμένο ριζικό σύστημα, που εκτείνεται σε μεγάλη έκταση γύρω από το δέντρο και σε μεγάλο βάθος, συμβάλλοντας στην κατακράτηση εδαφών και στον εμπλουτισμό της υπόγειας υδροφορίας. Σε κάθε εκτάριο (10 στρέμματα) βελανιδόδασους αποθηκεύονται 15 κυβικά μέτρα νερού. Λόγω αυτού του εκτεταμένου ριζικού συστήματος οι βελανιδιές φύονται σε αραιές αποστάσεις μεταξύ τους. Αυτό επιτρέπει ενδιάμεσα την ανάπτυξη πολύ πλούσιας θαμνώδους και ποώδους βλάστησης, λόγω των εξαιρετικών συνθηκών και του μικροκλίματος, που επικρατεί εκεί. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι στο βελανιδόδασος Ξηρομέρου ευδοκίμουν μερικά από τα πλέον σπάνια είδη χλωρίδας, ένα εκ των οποίων είναι η Παιώνια του Ιονίου. Απαντάται μόνον σε ορισμένες περιοχές της Δ. Ελλάδας και στα νησιά του Ιονίου.

Η ήμερη βελανιδιά δεν έχει ιδιαίτερες εδαφικές απαιτήσεις. Αναπτύσσεται από αβαθή μέχρι και σε βαθιά εδάφη και από το επίπεδο της θάλασσας μέχρι περίπου τα 1.000m υψόμετρο με προτίμηση στις πεδινές και λοφώδεις θέσεις, 600 – 700m υψόμετρο σε όλες τις κλίσεις. Μπορεί να ζήσει

περισσότερο από 1000 έτη. Μέχρι το δέντρο να αρχίσει να παράγει καρπούς (ανάλογα με το είδος στα 70 - 80 έτη) θα έχει φτιάξει κορμό με 50cm διάμετρο, αλλά ακόμα θα είναι αρκετά νεαρό. Αφού φτάσει στην ηλικία των 100 ετών, θα αυξάνει μόνο την περιμέτρο του κατά 2,5cm το έτος.

Χρησιμότητα

Χρησιμοποιείται στους ακόλουθους τομείς: οικοδομής, ναυπηγικής, επιπλοποιίας, φαρμακευτικής, καλλυντικών (ουσία κερσετίνη), βυρσοδεψίας, υφαντουργίας (τανίνες), ζωοτροφών, ποτοποιίας (βουτσιά: τα ξύλινα βαρέλια, φελλός (είδος: φελλοφόρος δρυς)), τροφίμων (αλεύρι για ψωμί, μπισκότα, καφέ), ενέργειας (βιομάζα), περίφραξης/φράχτης (μεταξύ ιδιοκτησιών).

Τα βελανίδια είναι πολύ καλή και εύπεπτη τροφή για άγρια και οικόσιτα ζώα (κυρίως χοίρους, πρόβατα και κατσίκες). Περιέχουν άμυλο σε ποσοστό 80 – 90%, λίγες πρωτεΐνες και πολλές τανίνες. Τα κύπελλα και ιδίως τα λέπια του, παραδοσιακά χρησιμοποιούνταν είτε υπό μορφή σκόνης ή υγρή μορφή για τη βαφική και τη βυρσοδεψία.

Η βελανιδιά δεν καίγεται εύκολα, γεγονός, που την καθιστά πολύ ανθεκτική στις πυρκαγιές. Μετά από το ξέσπασμα πυρκαγιάς μπορεί και πρεμνοβλασταίνει πολύ εύκολα επιταχύνοντας σημαντικά την φυσική αναγέννηση του δάσους. Όμως δέντρα, που έχουν αναπτυχθεί από πρέμνα έχουν χαμηλότερης ποιότητας ξυλεία από δέντρα, που προέρχονται από σπόρους.

Το ξύλο της είναι βαρύ, πολύ σκληρό (επιπλοποιία – οικοδομή) και δεν σαπίζει εύκολα. Ως αρωματικό ξύλο είναι ιδανικό για κατασκευή βαρελιών στην ποτοποιία. Η βελανιδιά είναι γνωστή και για τις φαρμακευτικές της ιδιότητες. Από τα καρκινώματα, που εμφανίζονται στο δένδρο, παράγονται ουσίες, που χρησιμοποιούνται για αιμορροΐδες, χρόνια διάρροια, δυσεντερία και άλλες ασθένειες.

Πληροφορίες από

<https://aizouzoulaoe.weebly.com/deltarhoupsilonsigma.html>

<https://eranistis.net/wordpress/2019/07/01/η-ήμερη-βελανιδιά-ενάντια-στις-πυρκαγι/>

<http://www.velanidodasos.gr/oaktree/>

<http://www.mani.org.gr/hlorida/velan/vel.htm>

<https://www.vasilakos.gr/shop/πλατύφυλλα-δέντρα/πλατύφυλλα-δέντρα-φυλλοβόλα/δρυς-εγγύλοψ-δρυς-ήμερη-βασιλική/>

<https://aitoloakarnaniabest.gr/index.php/component/k2/item/74903-gia-to-ksexasmeno-mas-velanidodasos>

<http://www.hellenica.de/Griechenland/Flora/GR/Velanidia.html>

https://www.lesvosmuseum.gr/sites/default/files/2020-12/balanidia_0.pdf

Βελανιδιά εμβολιασμένη με μύκητα τρούφας

Λατινική ονομασία: -

Γενικές πληροφορίες

Η τρούφα, είναι υπόγειο μανιτάρι, το οποίο χαρακτηρίζεται ως «διαμάντι της γαστρονομίας». Στην Ελλάδα υπάρχει από την αρχαιότητα, όμως τα τελευταία έτη έχει λάβει προσοχή. Όπως όλα τα μανιτάρια, η τρούφα είναι μύκητας, που αναπτύσσεται σε πλήρη συμβίωση με τις ρίζες κάποιων δέντρων (βελανιδιά, λεύκα, φουντουκιά, ιτιά, οξιά κ.ά.) ή θάμνων. Μοιάζει με μπάλα, με διάφορα σχήματα και υφές στην επιδερμίδα. Αναπτύσσεται κάτω από το έδαφος σε βάθος 0-40cm.

Στα γραπτά πολλών συγγραφέων και φιλοσόφων της Αρχαίας Ελλάδας υπάρχουν αναφορές στην τρούφα με το όνομα «Υδνα». Η πρώτη γραπτή αναφορά για τρούφες γίνεται από τον Θεόφραστο τον 4ο αιώνα π.Χ. Στους κλασικούς χρόνους Πλούταρχος, Κικέρων και Διοσκουρίδης αποδίδουν την παρουσία τρούφας στις ρίζες των δένδρων, ως αποτέλεσμα κεραυνών, που πέφτουν στη γη. Οι καλύτερες τρούφες, σύμφωνα με τους αρχαίους Ρωμαίους, βρίσκονταν στην Ελλάδα και στη Λιβύη. Στην Ελλάδα έχουν καταγραφεί 27 από τα 33 συνολικά είδη τρούφας, που υπάρχουν στον πλανήτη, μεταξύ αυτών και η σπάνια λευκή τρούφα (*tuber magnatum*), η οποία ανακαλύφθηκε μόλις στις 7 Οκτωβρίου 2010. Η εξαιρετική γεύση και η εξαιρετικά υψηλή -πολλές φορές- αξία της τρούφας στην αγορά οδήγησε στην αναζήτηση της στα βουνά της δυτικής Μακεδονίας ή στην καλλιέργεια της. Στην Ελλάδα σημαντικές περιοχές συλλογής τρούφας είναι: Γρεβενά, Βόιο (Κοζάνη), Πίνδος, Καιμάκτσαλαν (Εδεσσα), Μπέλλες (Σέρρες), Όλυμπος, Παγγαίο (Καβάλα και Σέρρες), Φαλακρό (Δράμα), Ταΰγετος (Λακωνία), Πάικο (Κιλκίς), Καλαμπάκα (ευρύτερη περιοχή Τρικάλων) και Κρήτη (μόνο καλοκαιρινή).

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Η καλλιέργεια τρούφας είναι άκρως οικολογική καλλιέργεια, που δεν ανέχεται πολλές παρεμβάσεις. Γίνεται με φύτευση δενδρυλλίων, τα οποία είναι «μολυσμένα» εργαστηριακά με το μύκητα μιας ποικιλίας τρούφας. Η καλοκαιρινή τρούφα (*Tuber Aestivum*) είναι μία από τις ποικιλίες τρούφας, που καλλιεργούνται με επιτυχία. Η καλοκαιρινή τρούφα φύεται κυρίως σε μεσογειακά κλίματα, ενώ η φθινοπωρινή τρούφα (*Tuber Uncinatum*) συναντάται σε ψυχρότερα κλίματα. Για να καλλιεργηθεί ποικιλία τρούφας θα πρέπει: α) αρχικά να ελεγχθεί η καταλληλότητα του χωραφιού. Χωράφια με προηγούμενες καλλιέργειες δεν θεωρούνται όλα ιδανικά. Σημαντικό ρόλο παίζει η περιεκτικότητα οργανικών υλών και μολύνσεων από μύκητες. Κατάλληλα είναι τα σιταροχώραφα, καλλιέργειες με όσπρια, μηδική (τριφύλλι πολυετές - πολυετές όσπριο), οπωροφόρα. Η τρούφα προτιμά αλκαλικά εδάφη (pH τουλάχιστον 7,1). Η καλλιέργεια της καλοκαιρινής τρούφας απαιτεί υψόμετρο τουλάχιστον 500m σε υγρό βιότοπο-μικροκλίμα. Σε χαμηλό υψόμετρο οι πιθανότητες για επιτυχή καλλιέργεια μειώνονται δραματικά. Σημαντικό ρολό έχει εάν το χωράφι έχει καλή αποστράγγιση και ελαφριά κλίση (για να μη λιμνάζουν νερά και σαπίζουν οι τρούφες). Ιδανικό έδαφος για την καλλιέργεια της είναι το ασβεστολιθικό και υψόμετρο από 300 έως 700m, χωρίς να νεροκρατεί. Στα τρουφόδεντρα απαγορεύεται το ράντισμα και η λίπανση, διότι καταστρέφεται η τρούφα. Η καλοκαιρινή τρούφα συλλέγεται από αρχές Μαΐου έως και μέσα Αυγούστου, αλλά μπορεί να ωριμάσει και φθινόπωρο αν το επιτρέπουν οι καιρικές συνθήκες. Φύεται σε πουρνάρι, δρυ, πεύκο. Τα δενδρύλλια φυτεύονται 5x5, 50 φυτά το στρέμμα. Η καλοκαιρινή τρούφα είναι λιγότερο απαιτητική από άποψη καιρικών συνθηκών και οικολογίας (φαίνεται από την ευρεία γεωγραφική έκταση στην οποία φύονται).

Κατά τα δύο με τρία πρώτα έτη η καλλιέργεια περνά το στάδιο της εγκατάστασης. Τα δενδρύλλια προσαρμόζονται και οι ρίζες δυναμώνουν. Χρειάζεται πότισμα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες (ιδίως

Ιούλιο και Αύγουστο), περίπου μια φορά την εβδομάδα. Παράλληλα, απαγορεύεται το κλάδεμα των δενδρυλλίων. Μεταξύ έκτου και δέκατου του έτους η καλλιέργεια βρίσκεται σε φάση καρποφορίας. Τα δενδρύλλια έχουν αναπτυχθεί και δημιουργείται το κατάλληλο μικροκλίμα, για να αποδώσει η μυκόριζα καρπό. Στα έξι έτη λαμβάνονται τα πρώτα δείγματα. Από το δέκατο έτος και μετά γίνεται συλλογή τρούφας για εμπορικούς σκοπούς. Τρούφες πρέπει να συλλέγονται μόνο με εκπαιδευμένους σκύλους και να χρησιμοποιείται πάντα το μαχαίρι τρούφας και όχι άλλα εργαλεία για σκάψιμο για να μην υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις για τον βιότοπο της τρούφας. Τους τρεις μήνες καρποφορίας (Μαίος-Αύγουστος), μπορεί να συλλέγονται τρούφες δύο φορές εβδομαδιαίως. Δεν ωριμάζουν όλες μαζί, αλλά σταδιακά. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι τρούφες αναπτύσσονται αρκετούς μήνες πριν την εποχή ωρίμανσης-συλλογής.

Χρησιμότητα

Εμπορικές ποικιλίες είναι οι: Μαύρη (*Tuber melanosporum*), Λευκή (*Tuber magnatum pico*), Φθινοπωρινή (*Tuber brumale*), Καλοκαιρινή (*Tuber aestivum*), Ανοιξιιάτικη (*Bianchetto*). Η χρήση τρούφας έχει καθιερωθεί με το λάδι της και περισσότερο σε εστιατόρια γαστρονομίας ολόκληρη σε πιάτα. Θεωρείται ότι έχει φαρμακευτικές, θεραπευτικές αλλά και ισχυρές αφροδισιακές ιδιότητες. Θεωρείται υπερτροφή, καθώς περιέχει άριστη ποιότητα πρωτεΐνης και αμινοξέων, αρκετές φυτικές ίνες, μεταλλικά άλατα και ιχνοστοιχεία (όπως σίδηρο, ασβέστιο, κάλιο, φώσφορο, χαλκό, ψευδάργυρο), αλλά και βιταμίνες (B1, B2, B3, B12, D). Χρησιμοποιείται κατά μυϊκών και αρθρικών πόνων (λόγω του καλίου) και υψηλών επιπέδων χοληστερόλης (λόγω του παντοθενικού οξέος).

Πληροφορίες από

https://www.real.gr/archive_planet/arthro/o_thammenos_thisauros_tis_troufas-426241/

<https://fytoria-konstantinidi.gr/>

<https://www.olivemagazine.gr/chrisima/themata-chrisima/ti-einai-oi-troufes-kai-pos-na-tis-chrisimopoioume-sti-mageiriki/>

<https://www.geogastronomy.gr/τρούφα/>

<https://nomeefoods.gr/story/h-istoria-ths-troufas/>

<http://www.dasokipos.gr/συλλογή-και-καλλιέργεια-τρούφας/καλλιέργεια-τρούφας/>

<https://www.ioannalaoumtzi.gr/eat-exclusive/troufa/>

Βερβερίδα

Λατινική ονομασία: Berberis thunbergii

Γενικές πληροφορίες

Είναι εξαιρετικά ανθεκτικός φυλλοβόλος θάμνος, αργού ρυθμού ανάπτυξης. Το τελικό ύψος του μπορεί να φτάσει τα 3-4m και η διάμετρος του τα 3m. Αυτό συμβαίνει πολλά έτη μετά, εφόσον δεν κλαδεύεται. Έχει πυκνό φύλλωμα από ωοειδή, αντίθετα, μικρά φύλλα σε χρώμα πορφυροπράσινο το οποίο αποκτά κατακόκκινη απόχρωση το φθινόπωρο. Υπάρχει και ποικιλία, ίσως λιγότερο διαδεδομένη, με φύλλα σε λαμπερό κίτρινο χρώμα. Ανθίζει την άνοιξη. Τα άνθη εμφανίζονται σε βλαστούς προηγούμενου έτους, είναι μικρά, μασχαλιαία και οργανωμένα σε βοτρυώδεις ταξιανθίες, κίτρινου χρώματος. Κάτω από τα φύλλα των βλαστών υπάρχουν ισχυρά αγκάθια. Κατάγεται από χώρες τις Ασίας και της Ευρώπης και είναι ιθαγενές της Ισπανίας.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Προτιμά ηλιόλουστες έως ημισκιερές θέσεις φύτευσης, για να αποκτήσει το κόκκινο χρώμα στα φύλλα. Αντέχει τον παγετό και την ξηρασία, το κακής ποιότητας νερό και χώμα, καθώς και τις παραθαλάσσιες φυτεύσεις.

Χρησιμότητα

Φυτεύεται σε ομάδες ή χαμηλούς φράκτες και είναι κατάλληλη και για γλάστρες ή ζαρντινιέρες. Προσοχή σε μέρη με πρόσβαση, λόγω των αγκαθιών.

Πληροφορίες από

<https://www.georoniko-kentro.gr/product/ververida/>

https://www.issaris.gr/49_1p1127/Verberida

<https://www.gardenguide.gr/berberis-shrub/>

<https://tsougrana.eu/kallopistika-fyta/ververida>

Γαύρος (Κάρπινος)

Λατινική ονομασία: *Carpinus betulus*

Γενικές πληροφορίες

Διακοσμητικό, φυλλοβόλο δένδρο μέσου ρυθμού αύξησης. Κορμός συνήθως κοντός, με πλούσια οριζόντια διακλάδωση. Στο φλοιό εμφανίζονται ραβδώσεις, που δίνουν ωραία όψη. Συνήθως ξεπερνά τα 12m και φθάνει έως 20m πλάτος κόμης. Περισσότερα από 50 έτη απαιτούνται, για να φτάσει στο τελικό του μέγεθος, ενώ μετά από αυτό το διάστημα δεν μεγαλώνει σημαντικά.

Το λαμπερό και πλούσιο φύλλωμά του, με τα πλατιά, πυκνά φύλλα, σε οβάλ σχήμα, χρωματίζεται σε διάφορες αποχρώσεις του πράσινου, ενώ στολίζεται με έντονες, διακοσμητικές νευρώσεις. Το φθινόπωρο όλο το φύλλωμα αποκτά απαλό κίτρινο χρώμα (λίγο πριν πέσουν τα φύλλα, λόγω του επερχόμενου χειμώνα). Τα φύλλα είναι οξυκόρυφα με πολλές οδοντώσεις στις παρυφές. Η επάνω επιφάνεια είναι σκούρου πράσινου χρώματος και η κάτω ανοιχτού πράσινου με αραιό πύλημα. Διαθέτει ελκυστικά τσαμπιά από απαλά χρωματισμένα άνθη κι αργότερα διακριτικούς καρπούς. Τα κρεμαστά άνθη του, σε απαλούς τόνους του πράσινου και κρεμ, συχνά τονίζονται με μικροσκοπικές κοκκινωπές πινελιές, ενώ αναδεικνύουν το δέντρο, νωρίς την άνοιξη, λίγο πριν εμφανισθούν τα φύλλα. Φυτό μόνοικο. Τα αρσενικά άνθη είναι κιτρινωπά και σχηματίζουν κρεμάμενους ιούλους. Τα θηλυκά έχουν πράσινο χρώμα και σχηματίζουν διχάσια ιουλόμορφα. Ανθίζει από Απρίλιο έως και Μάιο. Ο καρπός περιβάλλεται από πράσινο φυλλοειδές τρίλοβο πτερύγιο (βοηθά τη διασπορά του από τον άνεμο). Οι σπόροι ωριμάζουν από το Σεπτέμβριο έως και Οκτώβριο με πτώση τους τον χειμώνα.

Στην Ελλάδα απαντώνται δύο είδη: 1) ο Κάρπινος ο βετουλοειδής – *Carpinus betulus* ή γαύρος ή αγριοτσουκνίδα και 2) ο Κάρπινος ο ανατολικός – *Carpinus orientalis* ή γαύρος ή σκυλόγαυρος.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Είναι σκιανθεκτικό είδος. Αναπτύσσεται και σε συνθήκες φωτισμού και σε πλήρη σκίαση. Αγαπά τις ηλιόλουστες θέσεις ή εκείνες με ελαφριά σκιά και δεν χρειάζεται απαραίτητα να φυτεύεται σε σημεία προστατευμένα. Δεν αντέχει παρατεταμένους παγετούς. Αναπτύσσεται συχνά σε ελαφριά αμμώδη και σε μέτρια αργιλώδη εδάφη. Δείχνει ιδιαίτερη προτίμηση στα βαριά νωπά εδάφη. Είναι αδιάφορο στο pH του εδάφους, αφού απαντάται σε όξινα, ουδέτερα έως και πολύ αλκαλικά εδάφη, αλλά όχι αλατούχα. Έχει ανάγκη από μέτριο πότισμα, κυρίως τους ζεστούς καλοκαιρινούς μήνες, αλλά και τον πρώτο καιρό μέχρι να εγκατασταθεί σε κήπο.

Χρησιμότητα

Το ξύλο του είναι λευκού χρώματος, βαρύ, συμπαγές σκληρό, ελαστικό, δυσκατέργαστο και γενικά δύσχιστο. Επειδή είναι σκληρό και δύσκολο στην επεξεργασία του χρησιμοποιείται στην ιατρική, σε στείλιάρια, ξύλινα εργαλεία και σε πολλές κατασκευές (για γεωργικά εργαλεία και μουσικά όργανα και στη λεπτουργική (λαβές μικροεργαλείων, κ.λ.π)). Στον Καναδά θεωρείται πολύτιμο και ονομάζεται χρυσόξύλο. Το ξύλο καίγεται πολύ καλά (θεωρείται άριστο καύσιμο). Το φυτό έχει μεγάλη φαρμακευτική αξία (αντισηπτική, θεραπευτική, αιμοστατική, ομοιοπαθητική, γεμμοθεραπεία κλπ) και χρησιμοποιείται για τριχόπτωση, διάρροια, ρευματισμούς, αιμορροΐδες, κεφαλόπονους και βήχα. Το δένδρο αποτελεί άριστη τροφή για την άγρια πανίδα. Κατάλληλο για δημιουργία πιο περίτεχνων σχεδίων, προσφέρει εναλλακτικές για αξιοποίηση σε κήπο. Τοποθετείται σε πάρκα, αλές, ακόμα και σε στενούς αστικούς δρόμους.

Πληροφορίες από

<https://www.topeiros.gr/toperos/stena/pages/05xlwrida.htm>

<https://www.agriamanitaria.gr/carpinus-κάρπινος-γαύρος/>

https://www.antemisarigr.gr/fyta/dendra/karpinos-i-gavros-carpinus-betulus-_72673/

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/platyfylla/item/114-carpinus>

<https://www.vasilakos.gr/shop/πλατύφυλλα-δέντρα/πλατύφυλλα-δέντρα-φυλλοβόλα/γαύρος-ανατολικός/>

<https://fytoria-konstantinidi.gr/καρπινος/>

Ελευθεριάδης Α. (ομάδα εργασίας), 2012. ΤΑ ΦΥΤΑ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΜΑΣ (χρηστικές & ιατροφαρμακευτικές ιδιότητες). Έκδοση φυτωρίου "Φιλύρα", Φιλυριά Κιλκίς.

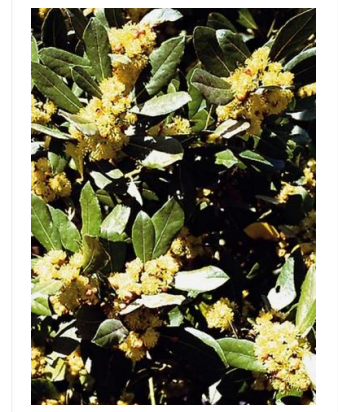

Δάφνη (του Απόλλωνα)

Λατινική ονομασία: *Laurus nobilis*

Γενικές πληροφορίες

Είναι αιθαλές δένδρο ή θάμνος, με γρήγορη ανάπτυξη και εύκολη προσαρμογή στις περισσότερες τοποθεσίες της Ελλάδος. Το χρώμα των φύλλων είναι βαθύ πράσινο πάνω, και κιτρινοπράσινο κάτω. Τα λευκοκίτρινα άνθη της την άνοιξη σχηματίζονται σε μαύρη καλαίσθητη ράγα το φθινόπωρο. Φθάνει σε ύψος 5-8m, αλλά σε συνθήκες αναζήτησης φωτός έχει παρατηρηθεί σε αστικά περιβάλλοντα σε ύψη >15m. Απαιτούνται περίπου 20 με 50 έτη προκειμένου να φτάσει στο τελικό της μέγεθος, ενώ μετά από αυτό το διάστημα δεν μεγαλώνει σημαντικά.

Ιστορικό φυτό της ελληνικής χλωρίδας, με αναφορές για πολιτιστικούς, καλλιτεχνικούς, αθλητικούς σκοπούς. Σύμφωνα με το μύθο η Δάφνη ήταν κόρη του Πηνειού και της Γαίας. Ο πατέρας της τη μεταμόρφωσε σε δένδρο, για να γλυτώσει από τον έρωτα του Απόλλωνα. Στην αρχαία Ελλάδα η δάφνη είχε ξεχωριστή σημασία καθώς η χρήση της εξέφραζε σεβασμό και επιβράβευση της προσπάθειας. Σε πολλούς αγώνες και εκδηλώσεις δάφνινα στεφάνια χρησίμευαν στη στέψη των αθλητών. Η σύνδεσή της με την παράδοση, επιβεβαιώνεται από τα πολλά δημώδη ονόματα, τις κοινές ονομασίες με τις οποίες καλείται: Βάγια, Βαγιά, Δάφνη, Δαφνολιά, Φυλλάδα, κ.α.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Είναι ταχυαυξές φυτό, σκιανθεκτικό, θερμόβιο, ολιγαρκές σε απαιτήσεις υγρασίας και εδάφους. Έχει αντοχή έως -20°C, αλλά οι παγωμένοι άνεμοι του χειμώνα συχνά ξεραίνουν κλαδιά και μέρη του φυτού. Είναι ανθεκτικό σε ξηρασία και θάλασσα, μέτρια ανθεκτικό σε ρύπανση, ευαίσθητο στον δυνατό άνεμο. Η φροντίδα της είναι αρκετά εύκολη. Μπορεί να κλαδευτεί σε σχήμα δέντρου, διαμορφώνοντας μια μεγάλη ομπρέλα σκιάς, αλλά και σε σχήμα θάμνου ή πυκνού, καλοσχηματισμένου φράκτη.

Χρησιμότητα

Χρησιμοποιείται συχνά ως ανεμοφράχτης σε ήπιες συνθήκες, και ως οπτικός φράχτης έως και για 8m. Τα φύλλα χρησιμοποιούνται στη μαγειρική. Γενικές χρήσεις σε αρωματοποιία, ποτοποιία, αρτοποιία κλπ. Το έλαιο των καρπών χρησιμοποιείται για ρευματισμούς, θλάσεις, αρθρίτιδα, ενώ το έλαιο των φύλλων για συνάχι, βρογχίτιδα, δυσπεψία, ρινορραγίες, ως αντισηπτικό, εφιδρωτικό, τονωτικό, καταπραυντικό.

Πληροφορίες από

https://www.antemisaris-group.gr/fyta/dendra/dafni-apolлона-laurus-nobilis-_72566/

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/thamnoi/item/159-laurus-nobilis>

<https://www.gardenguide.gr/δάφνη-απόλλωνος-laurus-nobilis-lauraceae/>

<https://www.kipogeorgiki.gr/Δάφνη-Απόλλωνος-Θάμνος>

<https://www.mixanitouxronou.gr/dafni-i-panemorfi-nimfi-pou-tiflose-apo-pathos-ton-apolлона-ke-metamorfothike-se-dentro-gia-na-min-ipokipsi-o-aneikliptos-erotas-itan-i-ekdikisi-tou-nearou-erota-pou-ekane-tis-kardia-tis-petra/>

Ελευθεριάδης Α. (ομάδα εργασίας), 2012. ΤΑ ΦΥΤΑ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΜΑΣ (χρηστικές & ιατροφαρμακευτικές ιδιότητες). Έκδοση φυτωρίου "Φυλώρα", Φιλυριά Κιλκίς.

Ελιά

Λατινική ονομασία: *Olea europaea*

Γενικές πληροφορίες

Δέντρο αειθαλές και καρποφόρο της οικογένειας των Ελαιοειδών, με μέγιστο ύψος τα 12-15m. Ο κορμός είναι οζώδης και καλύπτεται από τεφρόφαιο φλοιό. Έχει φύλλα αντίθετα, λογχοειδή, δερματώδη, σκουροπράσινα στην άνω επιφάνεια και αργυρόχρωμα στην κάτω. Τα άνθη είναι λευκού χρώματος, μονοπέταλα και πολύ μικρά, σχηματίζουν ταξιανθία βότρυος και εμφανίζονται προς το τέλος Μαΐου, ενώ ο καρπός ωριμάζει και συλλέγεται κατά τα τέλη του φθινοπώρου και αρχές του χειμώνα. Το όνομά της προέρχεται από την ελληνική λέξη «ελαία».

Ζει χιλιάδες χρόνια. Γνωστό δένδρο από την αρχαιότητα με πιθανή καταγωγή από το χώρο της ανατολικής Μεσογείου. Την μετέφεραν Έλληνες άποικοι ή Φοίνικες έμποροι. Κατά την μυθολογία υπήρξε το σύμβολο της θεάς Αθηνάς. Οι Έλληνες ήταν ο πρώτος λαός, που καλλιέργησε την ελιά στον ευρωπαϊκό μεσογειακό χώρο. Συνδέεται με τον πολιτισμό του βασιλιά Μίνωα, των Μυκηνών, του Ομήρου, του Πλάτωνα, του Αριστοτέλη, του Μεγάλου Αλεξάνδρου, του Βυζαντίου. Καλλιεργούνταν στην Αρχαία Ελλάδα για τα σημαντικά εμπορικά προϊόντα του, ελιές και ελαιόλαδο.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Φύεται κυρίως κατά μήκος των ακτών της Μεσογείου. Είναι σκιανθεκτικό είδος. Είναι μετρίως ανθεκτική σε χαμηλές θερμοκρασίες (ανάλογα με το είδος) αν και χρειάζεται προστασία από παγετούς, είναι κατάλληλη για τους περισσότερους τύπους χώματος και κατάλληλη για παραθαλάσσιες φυτεύσεις. Έχει χαμηλές απαιτήσεις σε πότισμα και λίπασμα. Η χρήση ως καλλωπιστικό φυτό κοντά σε οικίες και ανθρώπους χρήζει προσοχής, καθώς τα άνθη της είναι εντόνως αλλεργικά.

Χρησιμότητα

Το ελαιόλαδο, χαρακτηρίστηκε από τον Όμηρο ως «υγρό χρυσάφι» και από τον Ιπποκράτη ως «μέγα θεραπευτικόν». Σήμερα κυριαρχεί στην ποιοτική διατροφή και στην υψηλή γαστρονομική τέχνη έναντι των άλλων λιπαρών ουσιών, λόγω αρώματος, γεύσης και των ευεργετικών του ιδιοτήτων στον οργανισμό (βοηθάει στο κυκλοφοριακό, ανοσοποιητικό και καρδιαγγειακό σύστημα, στη δυσεντερία, στις αιμορραγίες). Ο καρπός είναι βασικός για τη Μεσογειακή διατροφή, ως φαγώσιμος και ως ελαιόλαδο. Χρησιμοποιείται και στη σαπωνοποιία. Το ξύλο της χρησιμοποιείται στην επιπλαοποιία.

Τα πρώτα 3-4 χρόνια η ελιά δεν είναι παραγωγική. Από τα 4-5 ως τα 35 χρόνια της αναπτύσσεται και γίνεται παραγωγική. Από τα 35 ως τα 150 χρόνια της είναι στην πλήρη ωριμότητά της και αποδίδει το μέγιστο των δυνατοτήτων της. Από τα 150 χρόνια και μετά η απόδοση της μειώνεται αλλά συνεχίζει κάθε χρόνο να ανθίζει. Από τα 100 άνθη μόνο τα 5 δίνουν ελιές. Κάθε δένδρο δίνει 20-30 κιλά ελιές, αλλά μπορεί να φτάσει έως τα 70 κιλά. Για παραγωγή ενός κιλού ελαιολάδου απαιτούνται 5-7 κιλά ελιές.

Πληροφορίες από

<https://filaios.org/η-ελια-και-τα-προϊοντα-της/>

<https://fitoriakonstantinou.gr/index.php/info/general-info/olive/90-elia>

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/platyfylla/item/109-olea>

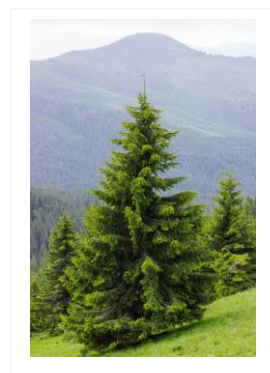

Ερυθρελάτη

Λατινική ονομασία: Picea abies (ή excelsa)

Γενικές πληροφορίες

Είναι αειθαλές κωνοφόρο με μέτριο ρυθμό ανάπτυξης. Το ύψος συνήθως ξεπερνά τα 12m και φθάνει σε μέγιστο ύψος 60m, με διάμετρο κόμης όχι μεγαλύτερη από 6-8m. Για να φτάσει το πλήρες της μέγεθος μεγαλώνει για τουλάχιστον 50 έτη, ενώ σύντομα, μετά από αυτό το διάστημα, σταματά να αναπτύσσεται άλλο.

Έχει πλούσιο φύλλωμα, σκουροπράσινο, αποτελούμενο από μικρές γυαλιστερές βελόνες με ρομβική διατομή, σπειροειδώς διατεταγμένες γύρω από τους βλαστούς. Το φύλλωμα, παραμένει διακοσμητικό σε όλη τη διάρκεια του έτους. Μοιάζει πολύ με το έλατο, με τη διαφορά ότι οι κώνοι του έχουν φορά προς τα κάτω. Αντί για λουλούδια, η κοινή ερυθρελάτη απελευθερώνει απευθείας γύρη, με την οποία τα φυτά γονιμοποιούνται δημιουργώντας υπέροχους φθινοπωρινούς κώνους.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Ανέχεται πολύ καλύτερα από ότι το έλατο τις ηλιόλουστες θέσεις ή εκείνες με ελαφριά σκιά και μπορεί να φυτεύεται σε σημεία προστατευμένα ή ελεύθερα στο βοριά. Αναπτύσσεται σε ημισκιερές θέσεις φύτευσης και σε εδάφη βαθιά και υγρά. Έχει μέτριες έως αυξημένες απαιτήσεις σε νερό (κυρίως τους ζεστούς καλοκαιρινούς μήνες, αλλά και τον πρώτο καιρό μέχρι να εγκατασταθεί σε κήπο). Προτιμά υψηλή ατμοσφαιρική υγρασία και παρουσιάζει εξαιρετική αντοχή στο ψύχος (αντέχει χαμηλές θερμοκρασίες μέχρι τους -20°C ή και χαμηλότερα). Μεγαλώνει επιτυχώς σε διάφορους τύπους εδαφών με καλή αποστράγγιση, αν και προτιμά εκείνα με ουδέτερο ή χαμηλό pH.

Ο κομψός και γλυκά χρωματισμένος κορμός, το πλούσιο γυαλιστερό φύλλωμα και οι διακοσμητικοί κώνοι, συνθέτουν όλα μαζί μια φυσική και ταυτόχρονα εντυπωσιακή εικόνα, που διατηρείται από εποχή σε εποχή. Κατάλληλη σαν προσθήκη, σε αστικούς και εξοχικούς κήπους, είναι δέντρο που κεντρίζει το ενδιαφέρον, χαλαρώνει τη διάθεση και απαιτεί μόνο λίγη φροντίδα. Εκτός από τον διαφορετικό χρωματισμό του φυλλώματος, μεταξύ ειδών και ποικιλιών ερυθρελάτης, διαφοροποιείται και το τελικό μέγεθος. Εκτός από ψηλά δένδρα, συναντώνται και θαμνώδεις ή νανώδεις ποικιλίες.

Η φροντίδα της είναι ιδιαίτερα απλή. Δεν χρειάζεται κλάδεμα και συνήθως δεν συναντά προβλήματα από έντομα ή ασθένειες.

Χρησιμότητα

Είναι κατάλληλη για παρτέρια, μπορντούρες, εξοχικούς ή και αστικούς κήπους και κήπους χαμηλής συντήρησης, μόνη της για να προσελκύσει το ενδιαφέρον ή σε συστάδες για ένα πιο φυσικό αποτέλεσμα. Χρησιμοποιείται συχνά ως χριστουγεννιάτικο δένδρο. Παράγωγα του φυτού μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως αντισηπτικά, ηρεμιστικά ή και διεγερτικά, και στη σαπωνοποιία. Το ξύλο είναι οικοδομήσιμο και ύλη για χαρτοπολτό.

Πληροφορίες από

<https://www.georoniko-kentro.gr/product/erythrelati/>

https://www.antemisaris-group.gr/fyta/konofora/koini-erythrelati-picea-excelsa_72387/

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/kwnofora/item/95-picea>

Ιπποκαστανιά

Λατινική ονομασία: Aesculus hippocastanum

Γενικές πληροφορίες

Φυλλοβόλο μακρόβιο δένδρο, γρήγορης ανάπτυξης, με σφαιρικό σχήμα το οποίο συνήθως φτάνει τα 15-25m σε ύψος. Το πλάτος του κυμαίνεται από 10 έως 20m. Έχει εύρωστο κορμό. Το φύλλωμά του είναι ανοιχτού, πράσινου χρώματος και το φθινόπωρο μεταχρωματίζεται σε χρυσοπράσινο, με κίτρινους και καφέ τόνους. Έχει φύλλωμα με φύλλα σχήματος παλάμης (παλαμοσχιδή) και με οδοντωτές παρυφές. Η ανθοφορία του είναι πλούσια και διαρκεί από Απρίλιο έως και Μάιο. Τα άνθη του σχηματίζουν όρθιες λευκές ή ροζ φοβοειδείς ταξιανθίες. Στη συνέχεια μετατρέπονται σε μεγάλους γυαλιστερούς καρπούς με εγκαθωτό περίβλημα και εσωτερικά σπόρους, που μοιάζουν με κάστανα.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Αγαπά τις ηλιόλουστες θέσεις ή εκείνες με ελαφριά σκιά. Ειδικά σε νεαρή ηλικία καλό είναι να σκιάζεται, γιατί φαίνεται να την επηρεάζουν οι υψηλές θερμοκρασίες κατά τους θερινούς μήνες (ξηράνσεις Αυγούστου). Έχει ανάγκη από καλό πότισμα, κυρίως τους ζεστούς καλοκαιρινούς μήνες. Είναι φυτό ιδιαίτερα ταχυαυξές, ανθεκτικό στον παγετό και τις χαμηλές θερμοκρασίες, όμως σε συνθήκες ξηρασίας, το φύλλωμά της μπορεί να ξεραθεί τοπικά, καθώς δυσκολεύεται να προσαρμοσθεί. Προτιμά τα γόνιμα και καλά στραγγιζόμενα εδάφη και δεν αντέχει την ξηρασία.

Χρησιμότητα

Χρησιμοποιείται σε πάρκα και κήπους, σε δενδροστοιχίες σε δρόμους και λεωφόρους, για την πλούσια σκιά του και τα όμορφα χρώματα των ανθέων. Σε αλές με έντονη κυκλοφορία πεζών καλό είναι να αποφεύγεται, καθώς υπάρχει πτώση των σκληρών καρπών το φθινόπωρο. Φέρεται να έχει πολλές ευεργετικές και θεραπευτικές δράσεις στον ανθρώπινο οργανισμό κυρίως στο κυκλοφοριακό των κάτω άκρων, με πολλαπλές αγγειοδιασταλτικές και υποτασικές ιδιότητες. Ο φλοιός είναι αντιφλεγμονώδης, διουρητικός, στυπτικός και τονωτικός. Ο καρπός είναι τονωτικός για ρευματισμούς και νευραλγίες. Τσάι από φύλλα είναι τονωτικό, για πυρετό και βήχα. Το ξύλο είναι κατάλληλο για οικοδομικές χρήσεις.

Πληροφορίες από

https://www.issaris.gr/49_1p659/Ippokastania

<https://rhodoland.gr/product/hippocastanum/>

<https://www.thessalikafytoria.gr/product/ιπποκαστανιά-aesculus-hippocastanum/>

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/platyfylla/item/108-aesculus>

<https://www.vasilakos.gr/shop/πλατύφυλλα-δέντρα/πλατύφυλλα-δέντρα-φυλλοβόλα/ιπποκαστανέα/>

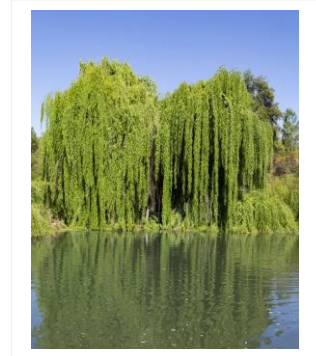
Ελευθεριάδης Α. (ομάδα εργασίας), 2012. ΤΑ ΦΥΤΑ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΜΑΣ (χρηστικές & ιατροφαρμακευτικές ιδιότητες). Έκδοση φυτωρίου "Φιλύρα", Φιλυριά Κιλκίς.

Ιτιά (Γιδοιτιά ή Ασημοϊτιά, Ιτιά Αιγείος)

Λατινική ονομασία: Salix alba, Salix caprea

Γενικές πληροφορίες

Είναι φυλλοβόλο δέντρο μέτριου ρυθμού ανάπτυξης, αλλά με μεγάλο τελικό μέγεθος. Είναι σχετικά βραχύβιο με μέσο όρο ζωής τα 40 - 75 έτη. Το μέγιστο ύψος του μπορεί να φτάσει τα 25m με 10-12m διάμετρο, σε χρονικό διάστημα δεκαπέντε ετών. Τα πιο διαδεδομένα είδη, που καλλιεργούνται για καλλωπιστικούς σκοπούς είναι η λευκή ιτιά ή ασημοϊτιά, η αιγείος ιτιά, που είναι κρεμοκλαδές υβρίδιο με μέγιστο ύψος τα δύο μέτρα και η ιτιά η κλαίουσα. Εκτός από την αιγείο ιτιά, που έχει ωοειδή φύλλα, όλα τα είδη ιτιάς έχουν φύλλα μακρόστενα, λογχοειδή, με ελαφρώς οδοντωτή περιφέρεια, ανοιχτό πράσινο χρώμα στην άνω επιφάνεια και αργυροπράσινο στην κάτω. Ανθοφορεί την άνοιξη με πολυάριθμα μικροσκοπικά υπόλευκα ανθάκια οργανωμένα σε βοτρυώδεις ταξιανθίες, που παίρνουν την μορφή βούρτσας. Καλλιεργείται πολύ εύκολα από μοσχεύματα, που λαμβάνονται οποιαδήποτε στιγμή του έτους. Μπορεί επίσης να αναπαραχθεί από σπόρους, οι οποίοι έχουν μικρή διάρκεια ζωής.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Ευδοκίμει σε ηλιόλουστες θέσεις φύτευσης και σε υγρά έως πολύ υγρά εδάφη με ένα ευρύ φάσμα pH, από 4 έως 7, αλλά όχι σε αλκαλικά εδάφη. Είναι κατάλληλη ακόμα και για παραποτάμιες φυτεύσεις. Παρουσιάζει εξαιρετική αντοχή στο κρύο και τον παγετό.

Χρησιμότητα

Συνιστάται να αποφεύγεται η φύτευση της πολύ κοντά σε κτίρια, γιατί οι ρίζες μπορεί να εξαπλωθούν και να διαταράξουν τα θεμέλια. Τα περισσότερα είδη της έχουν σχετικά αδύναμο ξύλο, που ενδέχεται να σπάσει σε ισχυρούς ανέμους. Αποτελεί καλό φυτό για δημιουργία ανεμοφράχτη, εκτός από τους χειμερινούς μήνες. Από άποψη σχεδιασμού μπορεί να χρησιμοποιηθεί πολύ καλά σε υγρά εδάφη, που χρειάζονται σταθερότητα και ιδιαίτερα ως σταθεροποιητής τεχνητών φραγμάτων. Επίσης αποτελεί και πρώτης τάξεως ζωοτροφή.

Πληροφορίες από

<https://www.geoponiko-kentro.gr/product/itia-asimoitia-itia-aigeios-itia-klai/>

<http://www.permaculturemag.gr/articles/plants/78-itia>

Καρυδιά

Λατινική ονομασία: *Juglans regia*

Γενικές πληροφορίες

Είναι φυλλοβόλο δένδρο μεγάλης ανάπτυξης υπό καλές συνθήκες. Φθάνει μέχρι 25m ύψος και ζει πολλά έτη. Έχει ρίζα πασσαλώδη, πολύ χοντρή. Ο καρπός αναπτύσσεται γρήγορα και χοντραίνει ανάλογα με την ποιότητα του εδάφους και κυρίως από ηλικίας τεσσάρων ετών από τότε, που έχει σπαρθεί. Σε μικρή ηλικία ο φλοιός είναι λείος με χρώμα πρασινωπό. Αργότερα λευκαίνει με απόχρωση αργυρόλευκη. Σε πολύ μεγάλη ηλικία ο φλοιός γίνεται πολύ χοντρός, σκάζει βαθιά και συχνά εκεί αναπτύσσονται βρύα και λειχήνες. Ο κορμός είναι παχύς και η διάμετρος του φτάνει τα 2,5m.

Τα φύλλα είναι μεγάλα, μακριά και σύνθετα. Καθένα αποτελείται από 7-9 μικρά φύλλα, με ωσειδές σχήμα. Ανθίζει Μάρτιο-Απρίλιο, αλλά ανάλογα με το τοπικό κλίμα και την ποικιλία, ανθίζει και αργότερα. Τα άνθη είναι αφανή χωρίς πέταλα και τα αρσενικά σχηματίζουν ταξιανθίες. Ο καρπός είναι «Δρύπη» με σχήμα λίγο ή πολύ στρογγυλό/σφαιρικό. Το περικάρπιο του (εξωτερικός φλοιός), όταν είναι χλωρό είναι παχύ σαρκώδες και πράσινο. Αργότερα, όταν ωριμάζει αλλάζει χρώμα σε ανοιχτό μπεζ-καφέ. Μαυρίζει, ζαρώνει και σκάζει, όταν ο καρπός ωριμάσει και ελευθερώνεται το καρύδι με το σκληρό του περίβλημα/ξυλώδες κέλυφος. Στην Ελλάδα πιο σημαντικές καλλιεργούμενες ποικιλίες, είναι οι: Αγίου Όρους, Καλιφόρνια, Βασιλικά.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Ευδοκίμει παντού, όπου δεν υπάρχουν συχνές και παρατεταμένες παγωνιές και σε εδάφη όπου το ριζικό της σύστημα αναπτύσσεται ελεύθερα σε βάθος μέχρι 3m. Προσαρμόζεται καλύτερα σε ζεστούς τόπους και δεν την ενοχλούν τόσο οι άνεμοι. Σε ζεστούς τόπους συναντάται και σε υψόμετρο μέχρι 800m, αλλά σε όχι τόσο ζεστούς και στα 600m. Καλλιεργείται υπό μεγάλη ποικιλία κλιματικών συνθηκών. Αποδίδει όμως σε περιοχές με δροσερό και υγρό κλίμα. Για να αποκτήσουν οι καρποί της καλό μέγεθος η περίοδος βλαστήσεώς της το καλοκαίρι πρέπει να είναι μεγάλη. Πολύ υψηλές όμως θερμοκρασίες (πάνω από 38°C) είναι δυνατό να προκαλέσουν εγκαύματα στους καρπούς. Επειδή το φθινόπωρο η ξυλοποίηση των βλαστών γίνεται αργά, παθαίνει ζημιές από πρώιμους παγετούς το χειμώνα. Ζημιές από παγετούς παθαίνει και την άνοιξη, γι' αυτό δεν πρέπει να φυτεύεται σε παγετόπληκτες περιοχές. Ορισμένες ποικιλίες έχουν μεγάλες απαιτήσεις σε χαμηλές θερμοκρασίες το χειμώνα, για να διακοπεί ο λήθαργός τους. Σε περιοχές με ζεστό χειμώνα καθυστερούν να βλαστήσουν την άνοιξη.

Χρησιμότητα

Καλλιεργείται για τον καρπό και την εξαιρετικής ποιότητας ξυλεία της. Το ξύλο της χρησιμοποιείται στην επιπλοποιία και για εργαλεία. Τα προϊόντα της γενικά δεν προκαλούν ιδιαίτερα προβλήματα. Τα φύλλα της μπορεί να είναι επιβλαβή για ευαίσθητα άτομα με αλλεργίες και η γύρη των ανθέων, κοινό αλλεργιογόνο, μπορεί να προκαλέσει πυρετό. Τοξικά προβλήματα στον άνθρωπο δεν έχουν αναφερθεί, παρά μόνο ότι προκαλεί βαθύ ύπνο σε όσους κοιμούνται υπό τον ίσκιο της εξαιτίας της οσμής, που εκπέμπει. Τα φύλλα και η ψύχα του καρπού μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως διουρητικά, τονωτικά, για βήχα, άσθμα και δυσκοιλιότητα. Ο φλοιός της για διάρροια, αναιμία. Η ξηρή ψίχα χρησιμοποιείται στη ζαχαροπλαστική και στη παραγωγή καρυδέλαιου. Η ψίχα θεωρείται καλής ποιότητας, όταν αποτελείται από ομοίμορφα ήμισυ του σπέρματος και έχει λευκή απόχρωση.

Πληροφορίες από

<https://www.agroclica.gr/wiki/5/karidia>

<https://www.vasilakos.gr/shop/πλατύφυλλα-δέντρα/πλατύφυλλα-δέντρα-φυλλοβόλα/καρυδιά-βασιλική-ελληνική/>

Καστανιά

Λατινική ονομασία: *Castanea sativa*

Γενικές πληροφορίες

Είναι αιωνόβιο, φυλλοβόλο, καρποφόρο δέντρο. Μπορεί να φτάσει σε ύψος 30m. Ανήκει στην ίδια οικογένεια με τη βελανιδιά. Διαθέτει χαρακτηριστικό κόκκινο-καφέ κορμό και λογχοειδή, οδοντωτά, γυαλιστερά φύλλα με στενόμακρο ή οβάλ σχήμα. Έχει πρασινοκίτρινα άνθη το καλοκαίρι και μετά καρποφορεί. Ανθίζει κατά την άνοιξη και τα κάστανά ωριμάζουν από αρχές Σεπτεμβρίου μέχρι τέλη Νοεμβρίου ανάλογα με τις συνθήκες και τη ποικιλία. Ο καρπός βρίσκεται

μέσα σε αγκαθωτό, ξυλώδες σκληρό περίβλημα, που ανοίγει κατά την ωρίμανση. Ανάλογα με το είδος, μέσα στο περίβλημα υπάρχουν 2-3 καρποί (κάστανά) ή μόνο ένας. Πολλαπλασιάζεται με σπόρο, μοσχεύματα και με εμβολιασμό. Κάθε δέντρο μπορεί να δώσει από 30-50 κιλά κάστανά. Το μέγιστο της απόδοσης θεωρείται στο 50°-60° έτος της ηλικίας του, ενώ η καρποφορία ξεκινά από το τέταρτο έτος.

Είναι γνωστή από την αρχαιότητα για τους γλυκούς και νόστιμους καρπούς υψηλής θρεπτικής αξίας, που παράγει. Διαθέσιμες ποικιλίες: Πηλίου (Βόλου) και Μαρώνι (Μαρόνι).

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Η καλλιέργεια της έχει αρκετές απαιτήσεις, όπως και οι κυριότερες καλλιέργειες ξηρών καρπών (αμυγδαλιάς, φιστικιάς, καρυδιάς και φουντουκιάς). Ευδοκίμει σε ήπια κλίματα με κανονική ατμοσφαιρική υγρασία και δροσερά εδάφη. Θέλει πλούσια, στραγγερά και ηλιόλουστα εδάφη, με όξινο pH. Τα ασβεστολιθικά πετρώματα είναι απαγορευτικά για την ανάπτυξη της, καθώς και τα πολύ βαριά. Δεν αντέχει την πολλή υγρασία, ενώ προτιμά τις κρύες περιοχές. Καστανιές συναντώνται συνήθως σε εδάφη με φτέρες. Ευδοκίμει καλύτερα σε υψόμετρο άνω των 250m. Κάθε δέντρο μπορεί να δώσει έως και 150 kg κάστανά. Ζει 200-300 έτη, αλλά μετά την ηλικία των 100 ετών αρχίζει να παρακμάζει. Το μέγεθος του κάστανου εξαρτάται από υγρασία, ποικιλία και σύσταση εδάφους.

Χρησιμότητα

Χρησιμοποιούνται είτε αυτοφυή είτε ως καλλιέργεια για τους νόστιμους καρπούς και για την καλή σε ποιότητα ξυλεία τους αλλά και σαν καλλωπιστικά σε πάρκα. Τα κάστανά τρώγονται βραστά ή ψητά, γίνονται εξαιρετικό αλεύρι και αντικαθιστούν τη διατροφή της πατάτας. Είναι λιγότερο λιπαρά σε σχέση με τους υπόλοιπους ξηρούς καρπούς και περιέχουν πολλές βιταμίνες, πρωτεΐνες, μέταλλα και φυτικές ίνες. Χρησιμοποιούνται στη ζαχαροπλαστική, στη μαγειρική σε διάφορες συνταγές. Αφειψήματα καστανιάς χρησιμοποιούνται για διάρροια, δυσεντερία, παλινδρόμηση, ενώ τα άνθη για θεραπεία της φυματίωσης, ο φλοιός για τραύματα, αιμορραγίες. Τα φύλλα και ο φλοιός είναι αντιφλεγμονώδη, αντισηπτικά, τονωτικά. Εκχυλίσματα του φυτού χρησιμοποιούνται για βήχα, πυρετούς, κοκκύτη, αναπνευστικά προβλήματα, ρευματισμούς.

Πληροφορίες από

<https://www.mistikakipou.gr/kastania-kalliergeia/>

<https://horomidis.gr/product/castanea-sativa-kastania/>

<https://www.protyrafytoria.gr/el/καρποφορα-οπωροφορα-δεντρα-σε-γλαστρα-και-γυμνοριζα/409-καστανια-μαρωνια-γυμνοριζη-.html>

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/platyfylla/item/106-castanea-sativa>

Ελευθεριάδης Α. (ομάδα εργασίας), 2012. ΤΑ ΦΥΤΑ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΜΑΣ (χρηστικές & ιατροφαρμακευτικές ιδιότητες). Έκδοση φυτωρίου "Φιλύρα", Φιλυριά Κιλκίς.

Κέλτις - Μελικουκιά

Λατινική ονομασία: *Celtis australis*

Γενικές πληροφορίες

Είναι πλατύφυλλο, φυλλοβόλο δέντρο με σφαιρικό σχήμα και μέτρια ανάπτυξη. Φτάνει σε ύψος τα 20-25m με κόμη πλατιά κυκλική έως 14m. Έχει σταχτί λείο κορμό, που μοιάζει με της οξιάς. Έχει ιδιαίτερο φύλλωμα με επιμήκη, ελαφρώς οδοντωτά και ανάγλυφα φύλλα, που εμφανίζουν διάσπαρτες άσπρες κηλίδες στην επιφάνειά τους, χωρίς χλωροφύλλη. Τα φύλλα είναι γκριζοπράσινα, λογχοειδή ή επιμήκη, πριονωτά/οδοντωτά, κατ' εναλλαγή, με μακρύ μίσχο και έχουν μήκος 5-15 cm. Η επάνω επιφάνεια τους έχει βαθυπράσινο χρώμα με τριχίδια (σμηριγγώδη τριχίδια), ενώ η κάτω πιο γκριζο-πράσινο και με πυκνό χνούδι.

Ανθίζει Μάρτιο – Απρίλιο και τα άνθη είναι μικρά, πράσινα, απέταλα, ερμαφρόδιτα, είτε μεμονωμένα είτε σε μικρές ομάδες στις μασχάλες των φύλλων. Ο καρπός της είναι δρύπη (μικρό μούρο), αρχικά πράσινο, κιτρινωπός το καλοκαίρι και σκούρο-μωβ στην ωριμότητα, με διάμετρο 1cm. Οι καρποί ωριμάζουν Σεπτέμβριο – Οκτώβριο, είναι εδώδιμοι και έχουν γλυκιά γεύση. Είναι εξαιρετικά δημοφιλείς στα πουλιά και στα άλλα άγρια ζώα. Πιστεύεται ότι είναι ο λωτός των αρχαίων Ελλήνων. Ζει πολλά έτη.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Ανθεκτικό φυτό στη μεσογειακή ζώνη. Συναντάται σχεδόν σε όλη την χώρα σε χαμηλό υψόμετρο, σε περιοχές με θερμά καλοκαίρια και πολύ ήλιο, σε αραιά δάση, σε θαμνότοπους, φράκτες και σε όρια ορεινών κτημάτων. Χαρακτηριστικό του είναι ότι δεν αντέχει τον ισχυρό και όψιμο παγετό, αλλά είναι ανθεκτικό σε όλους τους τύπους εδαφών ακόμα και στα ξηρά και φτωχά εδάφη. Συναντάται σε μεγάλα πάρκα και κήπους ή σε δεντροστοιχίες, αλλά απαιτεί προσοχή η χρήση της καθώς μπορεί να σηκώσει πλακάκια στους πεζόδρομους. Είναι ανθεκτικό στις υψηλές θερινές θερμοκρασίες και στην παρατεταμένη ξηρασία. Είναι είδος, που προσαρμόζεται πολύ εύκολα σε διάφορα περιβάλλοντα. Αντέχει σε ψυχρά, θερμά, ξηρά, ανεμώδη και πολύ αλκαλικά εδάφη. Είναι πολύ ανθεκτικό σε προσβολές μυκήτων. Μόνο μερικές φορές ορισμένες αφίδες δημιουργούν μικροπροβλήματα.

Χρησιμότητα

Το ξύλο της είναι κιτρινοκαστανό, ως γκριζωπό. Παρά τη σκληρότητά του είναι εύκαμπτο και ανθεκτικό. Χρησιμοποιείται για κατασκευή οργάνων μουσικής, μπαστουινών και για καλάμια ψαρέματος. Οι καρποί είναι εδώδιμοι, τροφή για ζώα και πουλιά. Οι καρποί και τα φύλλα είναι αντισηπτικοί και καταπραϊντικοί. Αφεψήματα χρησιμοποιούνται για κολικούς, διάρροια, δυσεντερία, πεπτικά έλκη κλπ. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε εμπλουτισμό αναδασώσεων μεσογειακών οικοσυστημάτων. Επίσης είναι πολύ καλό για δρόμους ή για δημιουργία σκιάς σε πλατείες και δεντροστοιχίες.

Πληροφορίες από

<https://www.agriamanitaria.gr/celtis-australis-μελικοκιά-μελικουκιά/>

<https://www.vasilakos.gr/shop/πλατύφυλλα-δέντρα/πλατύφυλλα-δέντρα-φυλλοβόλα/μελικοκιά-ή-κελτίς/>

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/platyfylla/item/104-celtis-australis>

Ελευθεριάδης Α. (ομάδα εργασίας), 2012. ΤΑ ΦΥΤΑ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΜΑΣ (χρηστικές & ιατροφαρμακευτικές ιδιότητες). Έκδοση φυτωρίου "Φιλύρα", Φιλυριά Κιλκίς.

Κουμαριά

Λατινική ονομασία: *Arbutus unedo*

Γενικές πληροφορίες

Είναι αείφυλλος και σκληρόφυλλος θάμνος, αλλά χαρακτηρίζεται και ως δένδρο καθώς το μέγιστο ύψος, που μπορεί να φθάσει είναι τα 10m (σύνηθες ύψος 5m) και η διάμετρος της κόμης τα 7m. Έχει φλοιό κόκκινο-σταχτύ χρώματος, με σχισμές, που ξεφλουδίζεται σε μικρές λουρίδες. Τα φύλλα είναι συνήθως πριονωτά, δερματώδη με λεία σκουροπράσινη επάνω και ανοιχτοπράσινη κάτω επιφάνεια. Φέρει ερμαφρόδιτα άνθη, τα οποία αυτογονιμοποιούνται ή επικονιάζονται (συνήθως με μέλισσες). Τα άνθη είναι σφαιρικά, λευκά ή ρόδινα και κρέμονται σε επάκριους βότρες. Ανθίζει από Οκτώβριο μέχρι και Δεκέμβριο. Καρποί, που φύονται μεμονωμένα και είναι όμορφες στην εμφάνιση ράγες πορτοκαλί ή κόκκινες, ελαφρά κοκκώδεις (μοιάζουν με στρογγυλές φράουλες). Η σάρκα της ράγας είναι εδώδιμη, γλυκιά, αρωματική, αλλά κάπως δύσπεπτη. Ωριμάζουν την ίδια εποχή με τα άνθη (Οκτώβριο-Δεκέμβριο). Η ομορφιά της το χειμώνα είναι ακόμη μεγαλύτερη, λόγω της συνύπαρξης καρπών και ανθέων.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Είναι ισχυρά φωτόφυτο είδος και ανέχεται μερική μόνο σκίαση. Αντέχει στους παγετούς, αρκεί να μη συνεχίζονται κατά τη διάρκεια της ημέρας. Ζει σε ελαφριά αμμώδη έως και μέτρια αργιλώδη εδάφη καλά αποστραγγιζόμενα, ωστόσο βρέθηκε να επιβιώνει και σε βαριά πηλώδη. Αναπτύσσεται σε όλους τους τύπους εδαφών, όσο αφορά τις συνθήκες οξύτητας, υποφέρει όμως όταν οι τιμές είναι ακραίες. Προτιμά όμως τα όξινα με επαρκείς ποσότητες σιδήρου. Στα αβαθή ξηρά εδάφη αποκτά τη μορφή χαμηλού θάμνου. Όμως σε βαθιά γόνιμα, πλούσια εδάφη σχηματίζει μικρά δένδρα. Συναντάται σε θαμνότοπους και δάση, σε ξηρές και πετρώδεις πλαγιές σε όλη την χώρα, σε παραθαλάσσιους τόπους και σε υψόμετρο μέχρι τα 800m.

Χρησιμότητα

Σημαντικής αξίας φυτό τόσο στην ιατρική, όσο και στη χρήση του ξύλου, της τανίνης και των καρπών του. Πολύτιμο μελισσοκομικό φυτό. Αν και είναι καρποί, πλούσιοι σε βιταμίνη C, είναι δύσπεπτοι όταν καταναλώνονται σε μεγάλες ποσότητες. Για θεραπευτικούς σκοπούς χρησιμοποιούνται τα φύλλα και οι καρποί του φυτού. Ο καρπός εκτός από διατροφικής (σε μαρμελάδες, λικέρ κλπ) είναι και καλλωπιστικής αξίας. Τα φύλλα είναι διουρητικά, και αντισηπτικά, καταπραΰντικά σε φλογώσεις των ουροφόρων οδών, στυπτικά, αιμοστατικά, για την δυσκοιλιότητα και τον προστάτη.

Πληροφορίες από

<https://www.topeiros.gr/toperos/stena/pages/05xlwrida.htm>

<https://www.agriamanitaria.gr/arbutus-unedo-κουμαριά-βότανα-και-θεραπεία/>

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/thamnoi/item/172-arbutus-unedo>

Ελευθεριάδης Α. (ομάδα εργασίας), 2012. ΤΑ ΦΥΤΑ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΜΑΣ (χρηστικές & ιατροφαρμακευτικές ιδιότητες). Έκδοση φυτωρίου "Φιλύρα", Φιλυριά Κυκλίας.

Κουτσουπιά

Λατινική ονομασία: *Cercis siliquastrum* & *Cercis Chinensis* Avondale

Γενικές πληροφορίες

Είναι φυλλοβόλο μικρό δέντρο με αργού ρυθμού ανάπτυξη και συμμετρικό σχήμα, που φτάνει σε ύψος τα 8 – 10 m. Η κόμη του έχει σχήμα στρογγυλό με σχετικά αραιή βλάστηση. Μπορεί να διαμορφωθεί και σαν θάμνος όπου αποκτά ύψος μέχρι 3 – 4 m και πλάτος 2 m. Ο κορμός και τα κλαδιά, έχουν φλοιό με σκούρο καφέ χρώμα. Τα φύλλα της είναι στρογγυλά και μεγάλα με διάμετρο 5-10 cm. Έχουν πράσινο προς κυανό χρωματισμό και αναπτύσσονται εναλλάξ πάνω στους βλαστούς. Τα άνθη έχουν έντονο ροζ χρώμα, εμφανίζονται πολλά μαζί σε βοτρυώδης ταξιανθίες, που καλύπτουν σχεδόν ολόκληρο το φυτό, πριν την έκπτυξη των φύλλων και αυτό είναι το κύριο χαρακτηριστικό του δηλαδή η εντυπωσιακή ροζ-βιολετί ανθοφορία κατά μήκος των γυμνών βλαστών. Η κουτσουπιά ανθίζει νωρίς την άνοιξη από το Μάρτιο μέχρι και τον Απρίλιο, πριν βγουν τα φύλλα. Η ανθοφορία διαρκεί 30-35 μέρες. Μετά την άνθιση εμφανίζονται οι καρποί, ο οποίοι μοιάζουν με φασολάκια (χέδρωπες). Αρχικά έχουν πράσινο και στη συνέχεια κόκκινο-καφέ χρώμα. Οι καρποί παραμένουν στο φυτό αρκετό διάστημα και οι σπόροι, που περιέχονται σε αυτούς ωριμάζουν αρχές του φθινοπώρου.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Ως φυτό της Ελληνικής φύσης είναι απόλυτα προσαρμοσμένο στις κλιματολογικές της συνθήκες. Δεν έχει εδαφοκλιματικές απαιτήσεις, αντέχει στην ατμοσφαιρική ρύπανση, αναπτύσσεται σε όλα τα εδάφη, ακόμα και σε φτωχά ή και σε ασβεστώδη εδάφη. Προτιμάει ηλιόλουστες θέσεις φύτευσης. Συχνά συναντάται σε βραχώδεις και συστάδες. Είναι ανθεκτικό φυτό τόσο στην ξηρασία, όσο και στις χαμηλές θερμοκρασίες του χειμώνα. Είναι κατάλληλο για φύτευση κοντά στη θάλασσα και σε περιοχές με υψηλή ατμοσφαιρική ρύπανση. Τα κλαδιά της είναι ευλύγιστα και δεν σπάνε εύκολα με τον αέρα. Το κλάδεμα συνήθως γίνεται μετά την περίοδο ανθοφορίας και αποσκοπεί στην αραιώση της κόμης και στην αφαίρεση των ξερών κλαδιών. Το αυστηρό κλάδεμα πρέπει να αποφεύγεται καθώς μειώνει την ανθοφορία αφού το φυτό ανθίζει σε κλαδιά ενός ή δύο ετών. Ο κορμός θέλει στήριξη κατά τα πρώτα χρόνια της ανάπτυξης.

Χρησιμότητα

Χάρη στο ωραίο του φύλλωμα και στην πλούσια ανθοφορία του, θεωρείται εξαιρετικό καλλωπιστικό δένδρο, γι' αυτό και φυτεύεται συχνά στους κήπους, σε πάρκα, στις πόλεις και πολλαπλασιάζεται με σπέρματα. Στα Αγγλικά αναφέρεται ως 'Δέντρο του Ιούδα' από παράφραση του arbre de Judée (δέντρο της Ιουδαίας). Επίσης είναι και μελισσοτροφικό φυτό. Το ξύλο της είναι βαρύ, σκληρό, κατάλληλο για καπλαμάδες. Τα άνθη είναι εδώδιμα σε σαλάτες ή τηγανητά. Οι σπόροι αποτελούν τροφή για πουλιά, έντομα, σκίουρους, ζαρκάδια κλπ. Ο φλοιός έχει αντισηπτικές ιδιότητες, και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τις διάρροιες, δυσεντερίες, πληγές.

Πληροφορίες από

https://www.issaris.gr/49_1p696/Koytsoypia

<https://www.gardenguide.gr/koutsoupia-dendro-iouda/>

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/platyfylla/item/134-cercis-siliquastrum>

Ελευθεριάδης Α. (ομάδα εργασίας), 2012. ΤΑ ΦΥΤΑ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΜΑΣ (χρηστικές & ιατροφαρμακευτικές ιδιότητες). Έκδοση φυτωρίου "Φιλύρα", Φιλυριά Κιλκίς.

Κράταιγος

Λατινική ονομασία: Crataegus monogyna, Crataegus orientalis

Γενικές πληροφορίες

Είναι φυλλοβόλο, αγκαθωτό και αρωματικό δέντρο (ή και θάμνος) μικρού τελικού μεγέθους και μέτριου ρυθμού ανάπτυξης, με σφαιρική κόμη. Φθάνει σε ύψος 6-10 m, εξαιρετικά εύρωστος. Μπορεί να φτάσει σε μέγιστο ύψος 10m, αν και συνήθως δεν ξεπερνάει τα 6m, με 5m διάμετρο. Ο ρυθμός ανάπτυξης του είναι από μέτριος μέχρι σχετικά γρήγορος, ανάλογα με το είδος και την περιοχή. Τα φύλλα του είναι απλά, εναλλασσόμενα, λοβωτά, χνουδωτά, σε χρώμα ανοιχτοπράσινο ή ζωηρό πράσινο, ενώ το φθινόπωρο μεταχρωματίζονται λαμβάνοντας αποχρώσεις του πορτοκαλί και του κίτρινου. Ανθοφορεί το καλοκαίρι (Μάιο και Ιούνιο) δίνοντας πλούσια ανθοφορία από διπλά, αρωματικά άνθη σε λευκό ή ρόδινο χρώμα. Έχουν χαρακτηριστική οσμή. Τα ερμαφρόδιτα άνθη εξελίσσονται σε κόκκινους ή πορτοκαλί μικρούς, σφαιρικούς καρπούς το φθινόπωρο. Οι καρποί του είναι ωοειδείς, με μήκος 8 με 12 cm, με κόκκινο χρώμα και ωριμάζουν από Σεπτέμβριο έως Νοέμβριο. Τα κλαδιά και ο κορμός του φέρουν αγκάθια μήκους 1-3 cm.

Η ονομασία προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη “κραταιός”, που σημαίνει “αυτός που έχει μεγάλη δύναμη”. Άλλες ονομασίες του φυτού είναι μπουρμπουτζελιά, τρικοκκιά, μουρζιά.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Είναι γενικά δυνατό και ανθεκτικό φυτό, σε κλιματεδαφικές απαιτήσεις, αλλά και σε εχθρούς και ασθένειες. Ανήκει στην κατηγορία των φυτών, που είναι ανθεκτικά στη ρύπανση του αέρα. Προτιμά τις ηλιόλουστες θέσεις φύτευσης. Είναι κατάλληλο και για παραθαλάσσιες περιοχές καθώς αντέχει στην αλατότητα από τα σταγονίδια της θάλασσας. Αναπτύσσεται σχεδόν σε όλα τα εδάφη (ελαφριά, μέτρια έως και πολύ βαριά εδάφη) καθώς δεν έχει ιδιαίτερες εδαφικές απαιτήσεις, φτάνει να του εξασφαλιζεται μέτρια υγρασία. Παρουσιάζει προτίμηση στα νωπά και υγρά εδάφη, με μέτρια έως μεγάλη οξύτητα. Παρουσιάζει εξαιρετική αντοχή στις χαμηλές θερμοκρασίες, τους ανέμους, και τις ξηροθερμικές συνθήκες. Ορισμένα από τα είδη του και ιδίως εκείνα, που φύονται στις παραμεσόγειες περιοχές, είναι εξαιρετικά ανθεκτικά στην ξηρασία, το ψύχος, τους ισχυρούς ανέμους και την ατμοσφαιρική ρύπανση. Έχει βαθύ ριζικό σύστημα γεγονός που τον κάνει ανθεκτικό στην ξηρασία.

Χρησιμότητα

Χρησιμοποιείται σε μαγειρική, ζαχαροπλαστική, ιατρική, αλλά και ως οικιακή καύσιμη ύλη. Είναι μελισσοτροφικό φυτό. Οι καρποί χρησιμοποιούνται για μαρμελάδες, κρασιά, ζελέδες, γεύσεις στα οινόπνευματώδη, ενώ τα φύλλα και τα άνθη (με αντιοξειδωτική δράση) για σαλάτες και τσάι. Είναι κατάλληλο για καρδιακές ανεπάρκειες, κυκλοφοριακό και αναπνευστικό σύστημα, χωνευτικό και κατά της διάρροιας. Στην κηποτεχνία φυτεύονται μεμονωμένοι, μέσα σε χλοοτάπητες, σε δενδροστοιχίες ή σχηματίζουν πυκνούς φυσικούς φράχτες, αλλά όχι σε μέρη με πρόσβαση από παιδιά ή ενήλικες λόγω των αγκαθιών του.

Πληροφορίες από

<https://www.geoponiko-kentro.gr/product/krataigos/>

https://www.gardenguide.gr/crataegus-sp/#google_vignette

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/thamnoi/item/174-crataegus>

<https://www.vasilakos.gr/shop/πλατύφυλλα-δέντρα/πλατύφυλλα-δέντρα-φυλλοβόλα/κράταιγος/>

<https://fytoria-konstantinidi.gr/κράταιγος/>

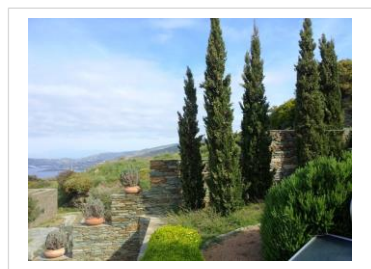
Κυπαρίσσι ορθόκλαδο

Λατινική ονομασία: Cupressus sempervirens "Pyramidalis"

Γενικές πληροφορίες

Είναι ψηλό, διακοσμητικό, κωνοφόρο δέντρο. Μεγαλώνοντας αργά και σταθερά, φτάνει σε μεγάλο ύψος, διατηρώντας πυκνή, αριστοκρατική εμφάνιση, όρθιας, συμπαγούς κολώνας.

Αν και το ύψος του μπορεί να φτάσει μέχρι και τα 15 ή 20m, πολλές φορές κλαδεύεται, ώστε να παραμείνει χαμηλό. Το πλάτος του, είναι κατά πολύ μικρότερο, από 2 μέχρι 3m κι έτσι το σχήμα που προκύπτει, είναι ένα θαυμάσιο μακρόστενο δέντρο που κατευθύνεται προς τον ουρανό.

Το πυκνό διακοσμητικό του φύλλωμα, από μικροσκοπικά σκούρα πράσινα φυλλαράκια, παραμένει στο φυτό πλούσιο, καθόλη τη διάρκεια του έτους και έχει τη μορφή μιας γιγάντιας και συμπαγούς ψιλόλιγνης φλόγας.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Αγαπά τις ηλιόλουστες θέσεις ή εκείνες με ελαφριά σκιά και χρειάζεται να φυτεύεται σε σημεία προστατευμένα από τον δυνατό ή καυτό άνεμο. Έχει ανάγκη από λίγο ως μέτριο πότισμα, ανάλογα με την εποχή και την ηλικία του φυτού. Γενικότερα όσο η ζέστη δεν είναι έντονη, αλλά και όσο περισσότερο μεγαλώνει το φυτό απαιτεί λιγότερες ποσότητες νερού καθώς μπορεί να αντιστέκεται καλύτερα στην ξηρασία. Αναπτύσσεται τους περισσότερους τύπους εδαφών, αρκεί να έχουν καλή αποστράγγιση. Μόλις εγκατασταθεί σε θέση είναι πολύ ανθεκτικό στην ξηρασία και ταυτόχρονα αντέχει στον παγετό και τις χαμηλές θερμοκρασίες μέχρι τους -20°C. Μπορεί ακόμα να επιβιώσει σε άγονα και ξηρά εδάφη, ενώ δεν φαίνεται να δυσκολεύεται σε διαφορετικά υψόμετρα. Η φροντίδα του είναι ιδιαίτερα απλή. Δεν χρειάζεται κλάδεμα και συνήθως δεν συναντά προβλήματα από έντομα ή ασθένειες. Προσοχή σε τοποθεσίες με έντονους ανέμους, καθώς έχουν παρατηρηθεί ανεμοριψίες. Μεγάλη προσοχή κατά τις μεταφυτεύσεις του φυτού, καθώς παρουσιάζει μεγάλη ευαισθησία.

Χρησιμότητα

Είναι κατάλληλο για παρτέρια, μπορντούρες, μεγάλους διαδρόμους, εισόδους και δρόμους, κήπους χαμηλής συντήρησης, μεσογειακούς ή νησιώτικους κήπους, φυτικούς φράκτες, ανεμοφράκτες και γλάστρες ή ζαρντινιέρες. Κατάλληλο σχεδόν για κάθε μεσογειακό κήπο, παραμένει ελκυστικό καθόλη τη διάρκεια του έτους και χαρίζει κάθετη έκταση στις φυτεύσεις, προσελκύοντας το ενδιαφέρον σε εισόδους, δρόμους ή ανθισμένες συνθέσεις. Το ξύλο χρησιμοποιείται σε οικοδομές, βαρελοποιία και ναυπηγική. Οι κώνοι έχουν ιδιότητες αποσμητικές, στηπτικές, διουρητικές. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως τονωτικό και αγγειοσυσταλτικό.

Πληροφορίες από

https://www.antemisar-is-group.gr/fyta/konofora/kyparissi-orthoklado-cupressus-sempervirens-pyramidalis_72161/

<https://www.fytopromitheytiki.gr/kyparissi-orthoklado-kyparissi-arseniko>

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/kwnofora/item/78-cupressus-sempervirens>

<https://www.vasilakos.gr/shop/κωνοφόρα-δέντρα/κυπαρίσσι-ελληνικό-ορθόκλαδο/>

Κυπαρίσσι πλαγιόκλαδο

Λατινική ονομασία: Cupressus sempervirens horizontalis

Γενικές πληροφορίες

Το πλαγιόκλαδο ή οριζοντιόκλαδο κυπαρίσσι είναι μια από τις δυο παραλλαγές του Κοινού Κυπαρισσιού (ονομάζεται και θηλυκό κυπαρίσσι). Είναι εμβληματικό, μακρόβιο, μεγάλης ανάπτυξης αιθαλές κωνοφόρο δέντρο, άρρηκτα συνδεδεμένο με το Μεσογειακό τοπίο και ειδικότερα με τον Ελλαδικό χώρο. Έχει οριζόντια ανάπτυξη των κλαδιών, προσδίδοντας πιο αραιή και πλατιά εμφάνιση. Η διάμετρός είναι μεγαλύτερη από αυτή του κλασικού κυπαρισσιού και το σχήμα του χαρακτηρίζεται ως ελεύθερο. Η ανάπτυξη είναι ταχεία τα 10 πρώτα έτη και μπορεί να φτάσει σε ύψος τα 20m.

Είναι γνωστό δένδρο από τα πανάρχαια χρόνια. Ο μύθος αναφέρει πως η ονομασία του οφείλεται στον νεαρό Κυπάρισσο από την Κω, ο οποίος μη μπορώντας να αντέξει την θλίψη από την απώλεια του αγαπημένου του ελαφιού, ζήτησε από τους θεούς να πεθάνει. Ο θεός Απόλλωνας, του οποίου υπήρξε ευνοούμενος, τον μεταμόρφωσε σε δέντρο, ώστε να καταστεί αθάνατος. Γι' αυτό τα κυπαρίσσια συνδέθηκαν με το πένθος και φυτεύονται σε κοιμητήρια.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Αυτή η ποικιλία συνήθως συναντάται σε περιοχές με ορεινό κλίμα. Αναπτύσσεται σε όλα τα εδάφη και σε όλα τα υψόμετρα. Καθώς είναι πολύ ανθεκτικά και προσαρμόζονται σε πλήθος διαφορετικών εδαφοκλιματικών συνθηκών, αναπτύσσονται ακόμη και σε ξηρά και άγονα, όξινα ή αλκαλικά εδάφη και σε θέσεις ηλιόλουστες ή/και ημισκιερές.

Χρησιμότητα

Είναι πολύτιμα ξυλοπαραγωγό, αλλά και καλλωπιστικό δένδρο, ειδικά όταν διατηρηθεί σε χαμηλό σχήμα κόβοντας τον επικόρυφο βλαστό σε ύψος περίπου 4m. Έχοντας πυκνή βλάστηση και σκούρο πράσινο φύλλωμα είναι κατάλληλο για φύτευση σε κάθε είδους χώρο πρασίνου, από κήπους ιδιωτικών κατοικιών μέχρι πάρκα και πλατείες, όπως και για την δημιουργία ανεμοφραχτών ή και για την αναδάσωση υποβαθμισμένων ή καμμένων δασών. Τέλος, για την κηποτεχνία και την αρχιτεκτονική τοπίου, είναι πολύτιμο δέντρο, αφού κήπος μεσογειακού χαρακτήρα πάντα το περιλαμβάνει.

Πληροφορίες από

https://www.issaris.gr/49_1p741/Kyparissi-Plagioklado

<https://www.vasilakos.gr/shop/κωνοφόρα-δέντρα/κυπαρίσσι-ελληνικό-πλαγιόκλαδο/>

<https://www.kipogeorgiki.gr/Κυπαρίσσι-Πλαγιόκλαδο-Οριζοντιόκλαδο>

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/kwnofora/item/78-cupressus-sempervirens>

Λυγαριά

Λατινική ονομασία: *Vitex agnus castus*

Γενικές πληροφορίες

Μικρός ευλύγιστος, φυλλοβόλος θάμνος με ύψος 3-5m και διάμετρο κόμης 3-4m όρθιας και σφαιρικής ανάπτυξης. Γι' αυτό θεωρείται και μικρό δένδρο. Φυτρώνει σε ρέματα συνεχούς ή εποχιακής ροής. Τα φύλλα της είναι σύνθετα και παλαμοειδή. Αποτελούνται από πέντε-εφτά γκριζοπράσινα φυλλάκια, χνουδωτά, λογχοειδή. Έχουν ωραία οσμή. Δημιουργούν άφθονες σταχυόμορφες ταξιανθίες, όρθιες, αρωματικές, κωνικές και επιμήκεις. Ποικιλόμορφα άνθη με διάφορα χρώματα, όπως λιλά, λευκά ή ροζ. Έχει παρατεταμένη διάρκεια ανθοφορίας, που ξεκινάει την άνοιξη και μπορεί να φτάσει μέχρι τα τέλη φθινοπώρου. Ο καρπός είναι αρωματική δρύπη, που ωριμάζει το φθινόπωρο (από Σεπτέμβριο μέχρι Νοέμβριο).

Είναι γνωστή από την αρχαιότητα. Έχει αναφερθεί από Ιπποκράτη (460 μ.Χ.), Θεόφραστο (372 μ.Χ.) και Διοσκουρίδη (40 μ.Χ.). Η ονομασία *agnus – castus* προέρχεται από την ελληνική λέξη *άγνος* («αγνός») και την λατινική *castus* (επίσης «αγνός»). Η θεά Ήρα, προστάτιδα του γάμου, γεννήθηκε κάτω από λυγαριά στις όχθες του Ίμβρασου ποταμού. Γι' αυτό θεωρείται το ιερό της δένδρο. Στις γιορτές των Θεσμοφορίων οι γυναίκες χρησιμοποιούσαν τα κλαδιά της για υπόστρωμα κρεβατιού για να διατηρήσουν την αγνότητά τους. Ο Προμηθέας, όταν ελευθερώθηκε από την τιμωρία του Δία, φόρεσε στεφάνι λυγαριάς, για να του θυμίζει τα δεσμά του. Στην Ιλιάδα του Ομήρου θεωρείτο ως σύμβολο αγνότητας, ικανό να απομακρύνει τα κακά. Στα δάση της Ίδης, ο Αχιλλέας έδεσε με κλαδιά λυγαριάς τους γιούς του Πριάμου. Ο Οδυσσεύς χρησιμοποίησε βέργες λυγαριάς, για να δέσει κάτω από τα πρόβατα του Πολυφήμου τους συντρόφους του, προκειμένου να τους ελευθερώσει από εκείνον. Ο Ιπποκράτης το χρησιμοποίησε σε τραύματα, φλεγμονές και οιδήματα, ως ανθελμινθικό, εμμηναγωγό καθώς και στην αποβολή του πλακούντα μετά τον τοκετό. Ο Διοσκουρίδης επίσης είχε επισημάνει τις μαλακτικές ιδιότητες των σπόρων της. Ο Πausanias αναφέρει ότι στο προαύλιο του ναού της Ήρας στη Σάμο υπήρχε μια πελώρια λυγαριά.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Δεν είναι ιδιαίτερα ανθεκτικό στις υψηλές θερμοκρασίες. Προτιμά υγρό, αλλά καλοστραγγισμένο πηλώδες έδαφος, σε ζεστό ευήλιο μέρος, προστατευμένο από κρύους ξηρούς ανέμους, αλλά ευδοκιμεί και σε ξηρά και αμμώδη εδάφη. Δεν θέλει έδαφος κορεσμένο με νερό. Προτιμά ηλιόλουστες θέσεις φύτευσης. Ευδοκιμεί σε όλα τα εδάφη, ακόμα και τα πιο ξηρά και άγονα, ακόμα και δίπλα στη θάλασσα, φτάνει να προστατεύεται από τους δυνατούς παγετούς. Μπορεί να επιβιώσει σχεδόν χωρίς πότισμα και δεν χρειάζεται ιδιαίτερες καλλιεργητικές φροντίδες. Συστήνεται κλάδεμα, για να περιορισθεί στο επιθυμητό μέγεθος.

Χρησιμότητα

Διακοσμητικό φυτό. Τα φύλλα και οι μίσχοι είναι πολύ αρωματικά. Αφεψήματα μερών του φυτού χρησιμοποιούνται για ιατροφαρμακευτικούς σκοπούς (για ορμονικές και δερματικές ανωμαλίες, ασθένειες της μήτρας, ενώδεις κυστίτιδες κλπ).

Πληροφορίες από

<https://www.geoponiko-kentro.gr/product/lygaria-vitex/>

<https://medlabgr.blogspot.com/2015/11/Agnus-castus.html>

<https://www.archaiologia.gr/blog/photo/η-γηραιότερη-λυγαριά-της-ελλάδας/>

<https://medlabgr.blogspot.com/2015/11/Agnus-castus.html#ixzz86goiE3jN>
<https://www.topeiros.gr/toperos/stena/pages/05xlwrida.htm>
<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/thamnoi/item/179-vitex-agnus-castus>

Ελευθεριάδης Α. (ομάδα εργασίας), 2012. ΤΑ ΦΥΤΑ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΜΑΣ (χρηστικές & ιατροφαρμακευτικές ιδιότητες). Έκδοση φυτωρίου "Φιλύρα", Φιλυριά Κιλκίς.

Μοσχοϊτιά (τζιτζιφιά (Καππαδοκίας))

Λατινική ονομασία: *Elaeagnus angustifolia*

Γενικές πληροφορίες

Φυλλοβόλο δέντρο με αγκαθωτούς βλαστούς σε όλο το μήκος τους και στρογγυλό σχήμα. Το ύψος του κυμαίνεται από 3,5m έως και 6 m. Το πλάτος κυμαίνεται στις ίδιες διαστάσεις, από 3,5 μέχρι 6m. Τα μακρόστενα και μικρά φύλλα έχουν ιδιαίτερο γκριζοπράσινο χρώμα και διάσπαρτα αγκάθια ανάμεσά τους. Αργά το φθινόπωρο, θα πέσουν, για να εμφανισθούν ξανά την επόμενη άνοιξη. Τα άνθη είναι μικρά ασημόλευκα και κίτρινα, με βαθύτερο κίτρινο στο κέντρο και έντονο άρωμα. Εμφανίζονται άνοιξη προς τις αρχές καλοκαιριού. Κρυμμένα με μια πρώτη ματιά, γίνονται αισθητά από το υπέροχο άρωμά τους, ενώ το φθινόπωρο χαρίζουν βρώσιμους διακοσμητικούς καρπούς. Τα φρούτα του, με την εμφάνιση χνουδωτής ελιάς, είναι διακοσμητικά και βρώσιμα. Έχει καταγωγή από Ευρώπη και Ασία.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Αγαπά τις ηλιόλουστες θέσεις ή εκείνες με ελαφριά σκιά και δεν χρειάζεται απαραίτητα να φυτεύεται σε σημεία προστατευμένα. Έχει ανάγκη από λίγο έως μέτριο πότισμα, κυρίως τους ζεστούς καλοκαιρινούς μήνες, αλλά και τον πρώτο καιρό μέχρι να εγκατασταθεί σε κήπο. Είναι δένδρο κατάλληλο για όλα τα εδάφη, ακόμα και τα πολύ βαριά. Περισσότερο προτιμά τα αμμοπηλώδη χώματα, όμως μεγαλώνει με επιτυχία σε διάφορους τύπους εδαφών, με διαφορετική σύσταση και ποικίλες τιμές οξύτητας. Απαραίτητη προϋπόθεση για το έδαφος, που θα φυτευτεί, να έχει καλή αποστράγγιση.

Μόλις εγκατασταθεί σε μια θέση, είναι ανθεκτικό στην ξηρασία και ταυτόχρονα αντέχει στον παγετό και τις χαμηλές θερμοκρασίες. Μπορεί ακόμα να επιβιώσει σε άγονα και ξηρά ή βαριά και υγρά εδάφη, ενώ δεν φαίνεται να δυσκολεύεται από την έντονη ζέση και τον αλμυρό αέρα της θάλασσας. Δεν αναπτύσσεται τόσο καλά, στις υγρές καλοκαιρινές συνθήκες.

Η φροντίδα του είναι αρκετά εύκολη. Γενικά ανταποκρίνεται πολύ καλά στο κλάδεμα κι έτσι, μπορεί να διατηρηθεί σε αρκετά μικρότερο μέγεθος, ακόμη και να διαμορφωθεί σαν φράκτης.

Χρησιμότητα

Επειδή το φύλλωμα είναι βαμμένο σκούρο πράσινο στην πάνω επιφάνεια και με βελούδινη ασημί στην κάτω πλευρά, δημιουργεί ένα υπέροχο οπτικό εφέ, που προσδίδει ενδιαφέρον στον κήπο. Είναι κατάλληλο για παρτέρια, μπορντούρες, γλάστρες και ζαρντινιέρες, μπαλκόνια, ταράτσες, αστικούς και εξοχικούς κήπους, ανθόκηπους, φυτικούς φράκτες και χωρίσματα και σαν φόντο για άλλα φυτά ή σημείο κεντρικού ενδιαφέροντος. Με κατάλληλο κλάδεμα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για δημιουργία υψηλών φρακτών και συστάδων ή για τη διαμόρφωση υψηλών δέντρων. Θεωρείται κατάλληλο για παραθαλάσσιες φυτεύσεις. Τα φρούτα του μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε διάφορες συνταγές και παρασκευάσματα.

Πληροφορίες από

https://www.antemisaris.gr/fyta/dendra/elaiagnos-i-moschoitia-elaeagnus-angustifolia-_72181/

<https://www.vasilakos.gr/shop/πλατύφυλλα-δέντρα/πλατύφυλλα-δέντρα-φυλλοβόλα/ιτιά-ελαίανος/>

Μουριά

Λατινική ονομασία: *Morus alba* και *Morus nigra*

Γενικές πληροφορίες

Είναι φυλλοβόλο, πλατύφυλλο δέντρο με πολύ διακοσμητικό φύλλωμα και φημίζεται για τη σκιά του. Στο μεσογειακό κλίμα δεν ξεπερνάει σε ύψος τα 10-15m και σε διάμετρο τα 6-8m. Ο κορμός είναι ευθύς και διακλαδίζεται σε βραχίονες, οι οποίοι καλό είναι να διατηρούνται σε ύψος από 1,5 – 2 m. Τα κλαδιά είναι ισχυρά και δημιουργούν κόμη με ημισφαιρικό σχήμα. Τα φύλλα είναι απλά, ωοειδή με οδοντωτή περιφέρεια, ενώ αναπτύσσονται εναλλάξ πάνω στους βλαστούς. Τα νεαρά συνήθως φύλλα είναι έλοβα. Στη λευκή μουριά (*Morus alba*) είναι μεγάλα, λεπτά, με γυαλιστερή επιφάνεια, έντονες νευρώσεις και ανοιχτό πράσινο χρώμα. Στη μαύρη μουριά (*M. nigra*) είναι πιο πλατιά, χνουδωτά και έχουν σκούρο πράσινο χρώμα. Η μουριά ανθίζει νωρίς την άνοιξη πριν εμφανιστούν τα φύλλα. Τα άνθη είναι μικρά, λευκά χωρίς καλλωπιστική αξία. Οι καρποί ωριμάζουν Ιούλιο-Αύγουστο. Στη λευκή μουριά είναι λευκοί ή ρόδινοι ενώ στη μαύρη έχουν σκούρο κόκκινο χρώμα και είναι πιο γευστικοί.

Η μαύρη μουριά (*Morus nigra*) κατάγεται από περιοχή της Κασπίας Θάλασσας και έχει εισαχθεί στην Ελλάδα από την αρχαιότητα. Αναφέρονταν τότε με το όνομα Συκάμινος (Θεόφραστος) και Μορέα (Διοσκουρίδης). Η άσπρη μουριά (*Morus alba*) κατάγεται πολύ πιθανό από την Κίνα και οφείλει το όνομα της στους άσπρους καρπούς της. Στη διάρκεια των δύο τελευταίων χιλιετηρίδων διαδόθηκε από τον άνθρωπο σε όλη την Ασία, την Ευρώπη, σε μερικές περιοχές της Αφρικής και στη Β. Αμερική. Στη Ελλάδα ήλθε στα βυζαντινά χρόνια μαζί με αυγά μεταξοσκώληκα από την Κίνα (όπως αναφέρει ο Προκόπιος-Βυζαντινός λόγιος). Η αιωνόβια μουριά «Ταμβάκη» (μνημειακό δένδρο), που βρίσκεται στην κεντρική πλατεία Φιλιατρών και συνδέεται με την ιστορία του τόπου, υπολογίζεται ότι έχει ηλικία περίπου 300 έτη (η στηθαία περιμέτρος του δέντρου ξεπερνά τα 4m).

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Μπορεί να φυτευτεί σε όλους τους τύπους εδαφών, σε γόνιμα και πλούσια σε οργανική ουσία. Το χώμα πρέπει να είναι νωπό, χωρίς να κρατά υπερβολική υγρασία. Φυτεύεται σε ηλιόλουστες θέσεις όπου δημιουργεί πυκνή σκιά και προτιμά τα υπήνεμα σημεία του κήπου. Είναι ανθεκτική στην ξηρασία (παρόλο, που αγαπάει πολύ το νερό) και τις χαμηλές θερμοκρασίες του χειμώνα. Είναι κατάλληλη για φύτευση σε παραθαλάσσιες περιοχές. Αντέχει σε περιοχές με έντονη ατμοσφαιρική ρύπανση. Σε πολλές περιπτώσεις κλαδεύεται πολύ αυστηρά, όπου αφαιρούνται ακόμα και οι βραχίονες. Όμως η συνήθεια αυτή έχει προέλθει από καλλιέργειες μουριάς για παραγωγή φύλλων, με σκοπό την εκτροφή μεταξοσκώληκα.

Χρησιμότητα

Από τις πολλές ποικιλίες μουριάς, η κρεμοκλαδής (*Morus alba* “pendula”) παρουσιάζει ιδιαίτερο κηποτεχνικό ενδιαφέρον, κυρίως όμως το πλατανόφυλλο είδος, για λόγους καθαριότητας (δεν παράγει καρπούς). Φυτεύεται σε χλοοτάπητες και σε κεντρικά σημεία του κήπου.

Σε πολλές χώρες καλλιεργείται για τους καρπούς, το ξύλο (χρήση για εργαλεία ή στη ναυπηγική) ή τα φύλλα της, που αποτελούν τροφή για μεταξοσκώληκες. Χρησιμοποιείται συχνά στην αρχιτεκτονική τοπίου εξαιτίας της μεγάλης ανάπτυξης και της πυκνής σκίασης, που δημιουργεί. Σαν καλλωπιστικό δέντρο δεν απαιτεί αυστηρό κλάδεμα. Αρκεί να αφαιρούνται τα ξερά και μη υγιή κλαδιά. Για τη διαμόρφωση του δένδρου, συνήθως αφήνονται 3 – 4 κλαδιά (βραχίονες), σχεδόν παράλληλα με το έδαφος. Με αυτό τον τρόπο δημιουργείται μεγάλη επιφάνεια για σκίαση (φυσική πέργκολα). Χρησιμοποιείται για σκίαση, σε χώρους στάθμευσης και πεζοδρόμια. Στις δεντροστοιχίες το ετήσιο

κλάδεμα αποσκοπεί στον περιορισμό του ύψους και τη διατήρηση του σχήματος του δέντρου. Κατάλληλη για δεντροστοιχίες, αφού αντέχει την ατμοσφαιρική ρύπανση.

Ο φλοιός των ριζών έχει αντιβακτηριακές ιδιότητες. Μέρη του φυτού μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την θεραπεία της αρθρίτιδας, σπασμών, άσθματος, λευχαιμίας, υπογλυκαιμίας. Εκχυλίσματα των φύλλων ανανεώνουν την αγγειακή δραστηριότητα. Τα φύλλα είναι αντιβακτηριακά, αντισηπτικά, εφιδρωτικά, διουρητικά, με χρήση για υπογλυκαιμία, οδοντόπονους, κρυώματα, μάτια. Ο καρπός μπορεί να χρησιμοποιηθεί κατά του καρκίνου.

Πληροφορίες από

https://www.gardenguide.gr/morus-alba-nigra/#google_vignette

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/platyfylla/item/127-morus>

<https://www.haniotika-neo.gr/moyria/>

<https://www.archaiologia.gr/blog/photo/η-μνημειακή-μουριά-ταμβάκη-φιλιατρά/>

Ελευθεριάδης Α. (ομάδα εργασίας), 2012. ΤΑ ΦΥΤΑ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΜΑΣ (χρηστικές & ιατροφαρμακευτικές ιδιότητες). Έκδοση φυτωρίου "Φιλύρα", Φιλυριά Κιλκίς.

Μυρτιά (Μυρσίνη ή σμυρτιά)

Λατινική ονομασία: *Myrtus communis*

Γενικές πληροφορίες

Είναι μικρό δέντρο ή όρθιος, πολύκλαδος αειθαλής θάμνος της ελληνικής φύσης. Το ύψος φθάνει έως τα 5m. Έχει καστανο-κόκκινο φλοιό. Έχει μεγάλη καλλωπιστική αξία λόγω της κομψής εμφάνισης του φυλλώματος, της πλούσιας ανθοφορίας προς το τέλος του καλοκαιριού, αλλά και του ελκυστικού αρώματος, που αναδύει. Τον χειμώνα τα άνθη γίνονται μαύροι καρποί και οι βλαστοί του χρησιμοποιούνται στα ανθοδοχεία μαζί με θρεπτά άνθη. Η μυρτιά κατάγεται από τις περιοχές της νότιας Ευρώπης, της βόρειας Αφρικής και της δυτικής Ασίας. Είναι γνωστό φυτό από τα αρχαία χρόνια. Αναφέρεται από τον Διοσκουρίδη. Ήταν το ιερό φυτό της Αφροδίτης και της Δήμητρας, ενώ για τους μεσογειακούς λαούς συμβολίζει την αγάπη και την αθανασία.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Δεν έχει ιδιαίτερες απαιτήσεις σε έδαφος και αναπτύσσεται καλά στα περισσότερα εδάφη (με προτίμηση στα ελαφρώς όξινα) με την προϋπόθεση της καλής άρδευσης. Αγαπάει το νερό και στην ελληνική φύση συναντάται δίπλα σε ποτάμια και λίμνες. Προτιμά τα ηλιόλουστα ή ημισκιερά σημεία του κήπου ή του μπαλκονιού. Μπορεί όμως να μεγαλώσει πολύ καλά και σε σκιερά σημεία. Ανθεκτικό στην ξηρασία, την αλατότητα, τα άγονα εδάφη, προτιμά θέσεις απάνεμες. Είναι ανθεκτικό φυτό στις υψηλές θερμοκρασίες, αλλά δυσκολεύεται όταν η θερμοκρασία πέσει κάτω από -5°C. Αντέχει στην παραθαλάσσια φύτευση και σε περιοχές με μεγάλη ατμοσφαιρική ρύπανση. Χρειάζεται τακτικό πότισμα, ιδιαίτερα το καλοκαίρι. Στο τέλος του χειμώνα κλαδεύεται, για να διατηρήσει το σχήμα της.

Χρησιμότητα

Εκτός από την καλλωπιστική του αξία, χρησιμοποιείται στην βιομηχανία φαρμάκων, καθώς από το φυτό εξάγεται αιθέριο έλαιο (μυρτέλαιο). Τα αρωματικά φύλλα χρησιμοποιούνται για τσάι και άρωμα. Διάφορα συστατικά του φυτού μπορούν να χρησιμοποιηθούν για ρινοκοιλίτιδες, το έλκος (οι καρποί), για το ουροποιητικό και πεπτικό σύστημα, για τη βρογχική συμφόρηση και τον ξηρό βήχα. Είναι αντισηπτικό, στυπτικό, αποσυμφορητικό και δρα κατά της χοληστερόλης.

Ιδανικός θάμνος για δημιουργία μπορντούρας, ενώ μπορεί να φυτευτεί κοντά σε λίμνες και πισίνες. Φυτεύεται σε συστάδες μαζί και με άλλους καλλωπιστικούς θάμνους, κοντά σε καθιστικά, για να δίνει στο χώρο το άρωμά του. Κατάλληλο για κήπους σε αστικές και περιαστικές περιοχές, αφού αντέχει στην ατμοσφαιρική ρύπανση. Συχνά φυτεύεται σε πήλινες γλάστρες στο μπαλκόνι και τη βεράντα. Ως θάμνος είναι κατάλληλος για δημιουργία σχημάτων με φυτά (topiaring), τεχνική, που χρησιμοποιούσαν σε όλους τους ρωμαϊκούς κήπους. Γι' αυτό ήταν από τα βασικά φυτά στους ρωμαϊκούς κήπους.

Πληροφορίες από

<https://www.gardenguide.gr/myrtus-communis/>

<https://www.geoponiko-parko.gr/products/products-categories/thamnoi-kalopistikoi-fyta/thamnoi-kalopistikoi-anthoforoj/213-detail>

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/thamnoi/item/180-myrtus-communis>

Πικροδάφνη

Λατινική ονομασία: Nerium oleander

Γενικές πληροφορίες

Είναι αιθαλής θάμνος, που μπορεί να διαμορφωθεί και σε μορφή δενδρυλίου με τα κατάλληλα κλαδέματα. Το μέγιστο ύψος του φυτού μπορεί να φτάσει ακόμα και τα 4-5m ενώ η διάμετρος του τα 3m. Τα φύλλα της πικροδάφνης, χρώματος σκούρου πράσινου, είναι αντίθετα, στενά, δερματώδη και λογχοειδή. Έχει εντυπωσιακή ανθοφορία, που ξεκινάει στα τέλη της άνοιξης και μπορεί να διαρκέσει μέχρι και τις αρχές του φθινοπώρου. Τα άνθη της, που φέρονται στις κορυφές των βλαστών σε κορύμβους, είναι μονά ή διπλά, λαμπερά, χωνοειδούς σχήματος, με πέντε μεγάλα πέταλα. Πιο γνωστές είναι η λευκή, η κόκκινη και η ρόδινη ποικιλία, αλλά υπάρχουν και ποικιλίες με άνθη κίτρινου, μωβ ή πορτοκαλί χρώματος. Η αυτοφυής ελληνική ποικιλία είναι η ρόδινη.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Είναι σκληραγωγημένο φυτό, που μεγαλώνει σε όλα τα εδάφη, ακόμα και στα πιο άγονα, αμμώδη και ασβετώδη. Φυτρώνει μόνη της σε διάφορες περιοχές της χώρας, στις κοίτες ποταμών και χειμάρρων, σε βουνοπλαγιές και σε κοιλάδες και με εντυπωσιακή ανάπτυξη. Ευδοκίμει σε ηλιόλουστες, αλλά και σε ημισκιερές θέσεις και έχει πλούσια ανθοφορία. Είναι ανθεκτική στις υψηλές θερμοκρασίες του καλοκαιριού καθώς και στους δυνατούς ανέμους, όχι όμως στις παγωνιές του χειμώνα. Είναι ευαίσθητη σε θερμοκρασίες υπό του μηδενός, οπότε και κινδυνεύει να ξεραθεί. Την επόμενη άνοιξη όμως θα αναβλαστήσει δίνοντας νέο φυτό. Μπορεί να φυτευτεί και στα παραθαλάσσια μέρη, καθώς είναι ανεκτική στην αλατότητα των υδροσταγονιδίων της θάλασσας, ενώ λόγω της μεγάλης ανθεκτικότητας και της αντοχής στους ρύπους, συναντάται στους περισσότερους εθνικούς δρόμους της χώρας. Αν φυτευτεί σε γλάστρα στο μπαλκόνι, το σημείο επιλογής είναι νότια, δυτική ή ανατολική έκθεση. Είναι εξαιρετικά ανθεκτικό στην ξηρασία. Δίνει εντυπωσιακή ανθοφορία εάν ποτίζεται.

Χρησιμότητα

Περισσότερο χρησιμοποιείται ως οπτικός φυτοφράχτης (έως τα 2m, ειδικά σε δημόσια έργα και εθνικές ή επαρχιακές οδούς). Επειδή περιέχει τοξικές ουσίες, δεν δίνονται ποτέ τα φύλλα της για ζωοτροφή, ενώ τα κλαδιά της δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται για καυσόξυλα καθώς οι αναθυμιάσεις από την καύση ενδέχεται να προκαλέσουν αναπνευστικά προβλήματα. Ωστόσο, παρά τις τοξικές ουσίες, μπορεί με κατάλληλη επεξεργασία να χρησιμοποιηθεί για καρδιακές ασθένειες, άσθμα, διαβήτη, επιληψία και ψωριάσεις. Επίσης χρησιμοποιείται ως αντικαρκινικό και καρδιοτονωτικό (οι ρίζες).

Πληροφορίες από

<https://www.georponiko-kentro.gr/product/pikrodafni-rododafni/>

<https://www.mistikakipou.gr>

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/thamnoi/item/183-nerium-oleander>

Ελευθεριάδης Α. (ομάδα εργασίας), 2012. ΤΑ ΦΥΤΑ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΜΑΣ (χρηστικές & ιατροφαρμακευτικές ιδιότητες). Έκδοση φυτωρίου "Φιλύρα", Φιλυριά Κιλκίς.

Πιστακιά (Κοκκορεβυθιά ή τερέβινθος ή τσικουδιά ή τραμιθιά ή τριμιθιά ή αγριοφυστικιά)

Λατινική ονομασία: Pistacia terebinthus

Γενικές πληροφορίες

Δένδρο με καταγωγή μεσογειακή. Εντοπίζεται από Ισπανία μέχρι Λίβανο και είναι πολύ γνώριμο για τους νόστιμους και πικάντικους καρπούς του. Συγγενεύει με τη φιστικιά (*Pistacia vera*) και το σχίνο (*Pistacia lentiscus*), από του οποίου τη χιώτικη ποικιλία εξάγεται η μαστίχα. Ανήκει στο γένος των Πιστακίων, της οικογένειας των Ανακαρδιοειδών της τάξης των Σαπινωδών.

Φθάνει μέχρι και τα 10-12m ύψος, αλλά με κατάλληλο κλάδεμα παραμένει σε χαμηλό ύψος για την ευκολότερη συγκομιδή των καρπών. Πρέπει να φτάσει στην ηλικία των 7 έως 10 ετών, για να κάνει καρπό και ξεχωρίζει σε αρσενικό και θηλυκό. Ένα αρσενικό δένδρο φτάνει, για να επικονιάσει από 8 έως 12 θηλυκά στην ίδια περιοχή. Καρπούς κάνουν μόνο τα θηλυκά, που ανθίζουν μεταξύ Μάρτη και Απρίλη κάθε χρόνο. Οι μικροί φυστικοειδείς καρποί ξεκινούν να μεγαλώνουν αμέσως μετά σε σχηματισμό κοντούρας. Αλλάζουν πολλά χρώματα και στο τέλος του καλοκαιριού από κόκκινοι μετατρέπονται σε σκούρο μελανό, ενώ ώριμοι έχουν σκούρο πράσινο χρώμα. Τα φύλλα είναι ατρακτοειδή, πράσινα, γυαλιστερά και σχηματίζουν συστάδες των 9 (4 και 4 αντικριστά και ένα στην άκρη) σε σχήμα ψαροκόκκαλου.

Είναι γνωστό δένδρο από την αρχαιότητα. Αναφέρεται σαφώς στην Αινειάδα του Βιργιλίου (βιβλίο 10, γραμμή 136, όπου ο Ασκάνιος, γιος του Αινεία παρομοιάστηκε στη μάχη ως η Ορίσια Τερεβίνθους), αλλά ακόμα και σε κείμενα το Προφήτη Ησαΐα (κεφ.1 εδάφ. 29) όπου ένα δένδρο των Εβραίων μεταφράζεται ως Πιστάκιο. Η ίδια είναι γνωστή από την περίοδο της κλασσικής Ελλάδας για την αρωματική και ιατρική χρήση των προϊόντων της.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Αναπτύσσεται σε ηλιόλουστες θέσεις, ακόμη και σε ξηρά εδάφη. Οι απαιτήσεις σε γονιμότητα εδάφους είναι λιγιστές, και ανέχεται διάφορα pH.

Χρησιμότητα

Καλλιεργείται για τα νόστιμα και μυρωδάτα τσικουδα, αλλά και για την κρεμεντίνα (ρητίνη όμοια με το ρετσίνι του πεύκου). Αν χαρακτηί ο κορμός τρέχει ρετσίνι με έντονη οσμή και κολλώδεις ιδιότητες, η κρεμεντίνα, η οποία έχει πολλαπλές χρήσεις.

Από αυτήν τη ρητίνη μετά από ειδική επεξεργασία (βρασμός), παράγεται η τερεβινθίνη, το γνωστό νέφτι (*Chian or Scio turpentine*). Χρησιμοποιείται σε βερνίκια και είναι βασικό συστατικό σε λαδομπογιές. Η διαφορά με την κρεμεντίνα είναι ότι περιέχει μεγάλες ποσότητες ταννίνης. Έτσι παράγεται ένα λάδι, για να σκουραίνει και να γυαλίζει δέρματα όπως και από το βελανίδι ή την πέτικα. Το μαστιχαδιενολικό οξύ που παράγεται από την κρεμεντίνα, χρησιμοποιείται ως αντιφλεγμονώδες, όπως απέδειξε ομάδα καθηγητών στο τμήμα φαρμακολογίας του Πανεπιστημίου της Βαλένθια στην Ισπανία με πειράματα σε ποντίκια το 2002, αλλά και για πολλές άλλες φαρμακευτικές χρήσεις, όπως τα αντηλιακά έλαια. Το μαστιχαδιενολικό οξύ χρησιμοποιείται επίσης ως αντισηπτικό, αντισπασμωδικό, αποχρεμπτικό, και δρα κυτταροστατικά και επουλωτικά.

Η συγκομιδή των τσίκουδων για παραγωγή λαδιού γίνεται στα τέλη του θέρους μόλις ωριμάσει ο καρπός. Μετά τρίβονται, για να πέσουν από τα τσαμπιά και τοποθετούνται σε σκάφες με νερό, για να ξεχωρίσουν τα κούφια, που επιπλέουν, από τα γεμάτα. Στεγνά μεταφέρονται στο ελαιοτριβείο για να μετατραπούν σε λάδι. Αφού κοπανισθούν, αλέθονται και μπαίνουν στο στείρακι, όπου με πίεση βγαίνει όλος ο χυμός τους, που συγκεντρώνεται σε δεξαμενή. Το λάδι, που επιπλέει, μαζεύεται με μια κομμένη κολοκύθα, που χρησιμοποιείται σαν κουτάλα και τοποθετείται σε μπουκάλια ή νταμιτζάνες για οικιακή χρήση. Το λάδι που προκύπτει από τους καρπούς περιέχει δυνατό συνδυασμό πρωτεϊνών και τανίνης και είναι νόστιμο, παχύ και μυρωδάτο, κατάλληλο για την ζαχαροπλαστική αλλά και ως καρύκευμα φαγητών.

Πληροφορίες από

<https://fytokomia.gr/permalink/5019.html>

<https://www.novagreen.gr/dendrodi-thamnodi-mikroteris-oikonomikis-simasias-tsikoydia-i/>

<https://www.agriamanitaria.gr/pistacia-terebinthus-κοκκορεβυθιά-τερέβινθος-τσικουδ/>

<https://www.fitoriatsakiris.gr/el/2544-pistacia-terebinthus.html>

<https://pomologyinstitute.gr/wp-content/uploads/2021/03/Mikroteris-Simasias-final.pdf>

Πλάτανος ο Ανατολικός

Λατινική ονομασία: *Platanus orientalis*

Γενικές πληροφορίες

Είναι επιβλητικό, μακρόβιο, φυλλοβόλο δέντρο μεγάλου ύψους και γρήγορου ρυθμού ανάπτυξης. Το ύψος του κυμαίνεται από 20m έως και 30m. Το πλάτος του κυμαίνεται από 15 μέχρι 22m. Έχει καταγωγή από νοτιοανατολική Ευρώπη και Μικρά Ασία. Αγαπημένος για το γλυκά χρωματισμένο φύλλωμά του και τον εντυπωσιακό, ξεφλουδισμένο του κορμό. Το πλατύ και δροσερό φύλλωμά του, φτιαγμένο από μεγάλα, σκουροπράσινα φύλλα, σε σχήμα παλάμης, δημιουργεί πλούσια σκιά, καλύπτοντας μεγάλες επιφάνειες.

Συνήθως, τα φύλλα έχουν χνούδι, που μπορεί να σκληρύνει. Το φύλλωμα αλλάζει σταδιακά το χρώμα του, όσο το φθινόπωρο πλησιάζει. Τελικά θα πέσει, στρώνοντας ένα κίτρινο-καφετί χαλί ενόψει του χειμώνα. Τα μικροσκοπικά κόκκινα άνθη του εμφανίζονται την άνοιξη, όμως συνήθως περνούν απαρατήρητα. Οριμάζοντας, παράγουν όμορφους, μεγάλους στρογγυλούς καρπούς, που μοιάζουν με αγκαθωτές μπάλες και διατηρούνται σαν διακοσμητικά στο φυτό όλο το φθινόπωρο και τους πρώτους μήνες του χειμώνα.

Στην Ελλάδα είναι κοινό είδος και φύτεται σε υψόμετρο μέχρι τα 900m από το επίπεδο της θάλασσας, σε ρεματιές, χαράδρες, όχθες ποταμών και σε υγρά λιβάδια όπου αντέχει εναλλαγές της υγρασίας και κακώσεις.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Εξαιρετικά δυνατό δέντρο, αντέχει στις καταπονήσεις του αστικού περιβάλλοντος, στην ζέστη και στους ισχυρούς ανέμους. Αγαπά τις ηλιόλουστες θέσεις ή εκείνες με ελαφριά σκιά, όμως δεν μπορεί να αναπτυχθεί σε πλήρως σκιαζόμενες τοποθεσίες. Έχει ανάγκη από πολύ νερό, κυρίως τους ζεστούς καλοκαιρινούς μήνες, αλλά και τον πρώτο καιρό μέχρι να εγκατασταθεί σε κήπο. Μεγαλώνει με επιτυχία σε διάφορους τύπους εδαφών, με διαφορετική σύσταση και ποικίλες τιμές οξύτητας, αρκεί να έχουν καλή αποστράγγιση. Περισσότερο προτιμά τα πλούσια, χουμώδη χώματα, με σταθερή υγρασία. Συναντάται συχνά κοντά σε ποτάμια μαζί με άλλα δέντρα, όπως σημύδες, ιτιές και λεύκες. Μπορεί όμως να επιβιώσει και σε ξηρά εδάφη, με μειωμένη ανάπτυξη. Εάν επιδιωχθεί η συγκράτησή του σε ορισμένο ύψος κλαδεύεται δίχως πρόβλημα. Είναι ανθεκτικό στο κρύο και τον παγετό, ενώ ταυτόχρονα αντέχει στις ρυπασμένες αστικές συνθήκες. Η φροντίδα του είναι αρκετά εύκολη, γιατί δεν ταλαιπωρείται από σημαντικούς εχθρούς και ασθένειες, με εξαίρεση το μεταχρωματικό έλκος του πλατανιού (που προκαλείται από τον μύκητα (*Ceratocystis platani*)), που εμφανίστηκε πριν αρκετά έτη και στην Ελλάδα και αποτελεί μεγάλο κίνδυνο για τα πλατανόδαση της χώρας. Η δουλειά για το συμάζεμα του πεσμένου φθινοπωρινού φυλλώματος, μπορεί να αποφευχθεί, αν τα πλατάνια τοποθετηθούν έξυπνα, μακριά από διαδρόμους ή γκαζόν.

Χρησιμότητα

Είναι κατάλληλο για δέντρο σκιάς, σε μεγάλους, αστικούς ή εξοχικούς κήπους, δροσερά μεσογειακά τοπία, πάρκα, πλατείες, εκκλησίες αλλά και λεωφόρους, δρόμους και πεζοδρόμια. Δέντρο συνυφασμένο με την παράδοση, αφού λόγω σκιάς απαντάται σε πολλές πλατείες ελληνικών χωριών. Κλασικό φυτό για ανάδειξη τόπων και σκίαση. Αξιοποιείται κατάλληλα στην σύγχρονη κηποτεχνία και αρχιτεκτονική τοπίου, αλλά απαιτεί προσοχή σε πεζόδρομους, καθώς η ρίζα του σηκώνει πλακάκια. Τα φύλλα και ο φλοιός του έχουν στυπτικές και επούλωτικές ιδιότητες. Τα φρέσκα φύλλα

είναι κατάλληλα για τις θεραπείες των ματιών. Ο φλοιός όταν βράζεται με ξύδι χρησιμοποιείται για διάρροιες, δυσεντερίες, κήλες και πονόδοντους.

Πληροφορίες από

<https://www.kirogeorgiki.gr/Πλάτανος-Ανατολικός-Δέντρο-Platanus-orientalis>

https://www.antemisarigroup.gr/fyta/dendra/platanos-anatolikos-platanus-orientalis-_72413/

<https://www.agriamanitaria.gr/platanus-orientalis-πλάτανος-ο-ανατολικός/>

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/platyfylla/item/124-platanus>

<https://www.vasilakos.gr/shop/πλατύφυλλα-δέντρα/πλατύφυλλα-δέντρα-φυλλοβόλα/πλάτανος-ανατολικός/>

Ελευθεριάδης Α. (ομάδα εργασίας), 2012. ΤΑ ΦΥΤΑ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΜΑΣ (χρηστικές & ιατροφαρμακευτικές ιδιότητες). Έκδοση φυτωρίου "Φιλύρα", Φιλυριά Κιλκίς.

Πυξάρι (Πυξός ή τσιμισίρι)

Λατινική ονομασία: *Buxus sempervirens*

Γενικές πληροφορίες

Είναι αιθαλής καλλωπιστικός θάμνος ή μικρό δένδρο, που ξεχωρίζει για το πυκνό, στρογγυλό και γυαλιστερό καταπράσινο φύλλωμα του και τα μικρά κίτρινα άνθη. Έχει γυαλιστερά, μικρά, δερματώδη, ωσειδή σκουροπράσινα στην άνω επιφάνεια φύλλα. Έχει αργή ανάπτυξη, φτάνει σε ύψος το 1-2m και πολλαπλασιάζεται με μοσχεύματα.

Τα φύλλα, αλλά και τα κλαδιά του περιέχουν αλκαλοειδή ουσίες, που ενδέχεται να προκαλέσουν τοξικότητα ή δηλητηρίαση σε κατοικίδια ζώα (πχ σκύλους, γάτες και άλογα). Στον άνθρωπο έχουν αναφερθεί ερεθισμοί στο δέρμα μετά από επαφή με το χυμό των φύλλων ή των κλαδιών κατά το κλάδεμα. Από την κατάποση (φύλλων κυρίως) μπορεί να προκληθούν εξανθήματα, έμετος ή διάρροια.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Ανθεκτικό στο ψύχος, στις ξηροθερμικές συνθήκες και στην ημισκιά. Μπορεί να αναπτυχθεί και σε ηλιόλουστες θέσεις, αλλά όταν ο ήλιος είναι πολύ δυνατός τα φύλλα θα εμφανίσουν ηλιακά εγκαύματα. Αντέχει στα αραιά ποτίσματα το καλοκαίρι και φυτεύονται 3-4 φυτά ανά μέτρο, για να σχηματίσουν πυκνή μπορντούρα. Προτιμά ελαφρά γόνιμα εδάφη με καλή αποστράγγιση. Δεν είναι κατάλληλο να φυτευτεί σε παραθαλάσσια μέρη, καθώς είναι ευαίσθητο στην αλμύρα της θάλασσας. Είναι, επίσης, σχετικά ευαίσθητο και στους ατμοσφαιρικούς ρύπους και γι' αυτό δεν είναι κατάλληλο ως διαχωριστικό λεωφόρων και εθνικών οδών, καθώς και για πυκνά αστικά περιβάλλοντα. Είναι ανθεκτικό στις χαμηλές θερμοκρασίες, αν και πολλές φορές τα φύλλα του αποκτούν κόκκινο-καφέ χρώμα στον έντονο παγετό, που επανέρχεται σε πράσινο μόλις αυξηθεί η θερμοκρασία. Πρόβλημα τα τελευταία έτη αποτελεί η πυραλίδα του πυξαριού (*Cydalis perspectalis*), που απαιτεί έγκαιρη αντιμετώπιση.

Χρησιμότητα

Χρησιμοποιείται εκτεταμένα στην κηποτεχνία για τη δημιουργία χαμηλών φραχτών, διαδρόμων και διαχωριστικών παρτεριών. Συναντάται συχνά και σε μεμονωμένες φυτεύσεις στον κήπο ή σε γλάστρα όπου μπορεί να διαμορφωθεί σε διάφορα σχήματα όπως μπάλα, κύβος και κώνος. Ιδανικό φυτό για χαμηλές μπορντούρες. Το ξύλο χρησιμοποιείται για εργαλεία, γλυπτά, μουσικά όργανα κλπ. Εκχύλισμα πυξαριού μπορεί να χρησιμοποιηθεί για ρευματισμούς, ενώ διάφορα αιθέρια έλαια σε περιπτώσεις επιληψίας, πονόδοντου, αιμορροΐδες.

Πληροφορίες από

<https://www.mistikakipou.gr>

<https://www.geoponiko-parko.gr/products/products-offers/144-detail>

https://www.gardenguide.gr/buxus-sempervirens/#google_vignette

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/thamnoi/item/185-buxus-sempervirens>

Πυράκανθος

Λατινική ονομασία: *Pyracantha coccinea*

Γενικές πληροφορίες

Είναι αειθαλής, αγκαθωτός και πολύκλαδος θάμνος με γρήγορη ανάπτυξη, που φτάνει σε ύψος 3-5m (φαίνεται σαν μικρό δένδρο) και διατηρεί τα μικρά στενόμακρα φύλλα του την περίοδο του χειμώνα. Ανθεκτικό και καλλωπιστικό φυτό, που ξεχωρίζει την εποχή του χειμώνα με τους μικρούς καρπούς, που εμφανίζονται ανάμεσα στο πυκνό φύλλωμα του. Η ονομασία του υποδηλώνει την ύπαρξη αγκαθίων και το χρώμα των καρπών του, ακόμα και στο εξωτερικό, όπου η ονομασία του πυράκανθος είναι αντίστοιχα "firethorn". Έχει όρθιους, ξυλώδεις, κυλινδρικούς, πορφυρο-πράσινους και χνουδωτούς βλαστούς, με ισχυρά αγκάθια. Τα λευκά ερμαφρόδιτα άνθη του φύονται σε όρθιους πυκνές ταξιανθίες. Τα άνθη εμφανίζονται το Μάιο για 15 περίπου ημέρες. Οι καρποί του ανάλογα την ποικιλία, έχουν χρώμα κόκκινο, πορτοκαλί ή κίτρινο.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Αναπτύσσεται καλύτερα σε ηλιόλουστα σημεία, που διαθέτουν αρκετές ώρες ηλιοφάνειας καθημερινά. Είναι ιδιαίτερα ανθεκτικός στις παγωνιές του χειμώνα ακόμα και στο χιόνι, αλλά και στις υψηλές θερμοκρασίες του καλοκαιριού και σε συνθήκες καύσωνα. Φυτεύεται σε όλους τους τύπους των εδαφών, ακόμα και σε φτωχά ασβεστώδη εδάφη, αρκεί να εξασφαλίζουν καλή αποστράγγιση του νερού, καθώς η υπερβολική υγρασία μπορεί να προκαλέσει σαπίσματα στις ρίζες του και το φυτό να ξεραθεί. Κατάλληλη εποχή φύτευσης είναι μέσα στο φθινόπωρο ή στις αρχές της άνοιξης. Στα πρώτα στάδια ανάπτυξης, τα πρώτα δύο έτη μετά τη μεταφύτευση, χρειάζεται τακτικό πότισμα, ειδικά, όταν επικρατούν υψηλές θερμοκρασίες.

Χρησιμότητα

Εξαιρετική επιλογή ανθεκτικού φυτού για δημιουργία πυκνού και αδιαπέρατου φράκτη. Επιλέγεται επίσης για μεμονωμένη φύτευση σε κήπους και πάρκα. Για πυκνό φράκτη, οι κατάλληλες αποστάσεις φύτευσης είναι 50-60cm μεταξύ των φυτών, αλλά μπορεί να φυτευτεί και ανά μέτρο. Αποφεύγεται η φύτευση σε γλάστρες και ζαρντινιέρες, σε αυλές και μπαλκόνια, λόγω των αγκαθίων του, ειδικά εάν ζουν μικρά παιδιά στο σπίτι. Τα κλαδιά του με τους εντυπωσιακούς καρπούς, αξιοποιούνται ως χριστουγεννιάτικα φυτά για στολισμό κατά την εορταστική περίοδο. Είναι μελισσοτροφικό φυτό και οι καρποί χρησιμεύουν ως τροφή για πουλιά και ζώα. Η υδροκυανίνη ερεθίζει και διεγείρει την αναπνοή, βελτιώνει τη χώνεψη, αλλά η μεγάλη χρήση μπορεί να είναι τοξική.

Πληροφορίες από

<https://www.mistikakipou.gr/pirakanthos-antektikos-thamnos/>

https://www.gardenguide.gr/pyracanthus-coccinea/#google_vignette

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/thamnoi/item/79-pyracantha-coccinea>

Σημύδα

Λατινική ονομασία: Betula pendula ή Betula alba

Γενικές πληροφορίες

Είναι δασικό, φυλλοβόλο δένδρο. Έχει μέτριο προς ταχύ ρυθμό ανάπτυξης και σχήμα κόμης ωοειδές - πυραμίδα. Ιδιαίτερης διακοσμητικής αξίας είναι ο γκριζωπός λευκός φλοιός του κορμού της. Φτάνει τα 18-20m σε ύψος με διάμετρο 7-10m. Δείχνει λεπτοκαμωμένη, λυγερή λόγω των λεπτών και ευλύγιστων κλαδιών της και του λευκού φλοιού της. Τα φύλλα είναι συνήθως ωοειδή, οδοντωτά και σε αρκετές ποικιλίες χνουδωτά και με μυτερή κατάληξη. Το χρώμα τους είναι λαμπερό πράσινο στα περισσότερα είδη, με εξαιρέσεις, και το φθινόπωρο παίρνουν διάφορα χρώματα μεταξύ κίτρινου-πορφυρού-καφέ προτού πέσουν. Ο φλοιός εμφανίζει ποικιλομορφία χρωμάτων, όπως καφέ-κίτρινο, πορτοκαλί-πορφυρό και λευκό.

Είναι δέντρο της βόρειας και της κεντρικής Ευρώπης, πολύ κοινό στις περιοχές αυτές, όπως το πεύκο στην Ελλάδα. Στην Ευρώπη το νοτιότερο σημείο εξάπλωσης της είναι το όρος Βαρνούντας, στην περιοχή των Πρεσπών και η Ροδόπη στην ανατολική Μακεδονία.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Έχει μεγάλη προσαρμοστικότητα σε ότι αφορά το έδαφος. Εκτός από τα ασβεστούχα εδάφη, μπορεί να φυτευτεί σε οποιονδήποτε εδαφικό τύπο, ακόμα και σε εδάφη, που νεροκρατούν. Ιδανικά, προτιμά το έδαφος να έχει καλή αποστράγγιση. Αναπτύσσεται σε εύρος pH 5,6 – 7,8. Διατηρείται η υγρασία του εδάφους ποτίζοντας όταν αυτό έχει στεγνώσει. Αν και είναι φυτό των ψυχρών περιοχών της Ευρώπης με νοτιότερο φυσικό όριο εξάπλωσής της στην Ελλάδα στην Μακεδονία και στην οροσειρά τους Ροδόπης, εντούτοις έχει δείξει ικανοποιητική προσαρμογή και σε φυτεύσεις σε θερμές περιοχές της Νότιας Ελλάδας. Είναι δέντρο με μεγάλες απαιτήσεις σε φως για αυτό επιλέγονται προσήλιες θέσεις. Κάποια είδη είναι περισσότερο ανθεκτικά στην σκιά και φυτεύονται και σε ημισκιά. Ιδιαίτερα ανθεκτική στις χαμηλές θερμοκρασίες και στον παγετό, η δριμύτητα των οποίων στην Ελλάδα δεν της προκαλεί προβλήματα, καθώς αντέχει μέχρι και τους -54°C. Προτιμά το δροσερό κλίμα της Βόρειας Ελλάδας. Δεν αντιμετωπίζει ιδιαίτερα προβλήματα από εχθρούς και ασθένειες.

Χρησιμότητα

Αξιοποιείται κατάλληλα στην κηποτεχνία και στην αρχιτεκτονική τοπίου. Συγκαταλέγεται στα θεραπευτικά φυτά λόγω των ουσιών που περιέχει, τα φλαβονοειδή, ενώσεις σαλικυλικού οξέως, τανίνες, βετουλίνη και άφθονη βιταμίνη C. Τα φλαβονοειδή συνδέονται με ποικίλες θεραπευτικές δράσεις. Καταπολεμούν βακτήρια και ιούς, μειώνουν την αρτηριακή πίεση και βελτιώνουν την κυκλοφορία του αίματος. Οι τανίνες, με την πικρή γεύση τους, προωθούν την πέψη, αναστέλλουν την ανάπτυξη βακτηρίων, μυκήτων και ιών. Η μεγάλη περιεκτικότητα σε βιταμίνη C, ενισχύει το ανοσοποιητικό. Ο φλοιός και τα φύλλα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για αρθρτικά και στο ουροποιητικό σύστημα, καθώς είναι αντισηπτικά και αντιφλεγμονώδη. Με κατάλληλη επεξεργασία χρησιμοποιείται για ευκοίλιες, κυστίτιδες, ψωριάσεις, εκζέματα και την αρτηριοσκλήρωση. Το ξύλο χρησιμοποιείται για έπιπλα, καπλαμάδες, κοντραπλακέ, και μοντέρνα ξυλογλυπτικά.

Πληροφορίες από

<https://www.kipogeorgiki.gr/Σημύδα-Δέντρο-Betula-pubescentis>

<https://euzoia.gr/simida-to-thavmatougo-dentro/>

<https://taxiarxi.blogspot.com/2012/11/blog-post.html>

<https://tsougrana.eu/dentra-kallopistika/simyda>

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/platyfylla/item/123-betula-pendula>

Σφένδαμος ο ελληνικός (ή ψευδοπλάτανος)

Λατινική ονομασία: Acer pseudoplatanus

Γενικές πληροφορίες

Φυλλοβόλο, μακρόβιο δένδρο, γρήγορης ανάπτυξης με ύψος έως 25m. Τα φύλλα του το φθινόπωρο παίρνουν αποχρώσεις του κόκκινου, πράσινου-ρόζ, κίτρινου-πράσινου ή λευκοπράσινου, ανάλογα με την ποικιλία. Έχει σχήμα κόμης σφαιρικό, το οποίο φτάνει σε διάμετρο τα 14m. Ο κορμός του είναι κυλινδρικός, χρώματος καφέ-ασημί και φθάνει σε διάμετρο τα 50-70cm. Τα φύλλα του είναι πριονωτά ή λοβωτά, μήκους 5-10cm και πλάτους 3-7cm, χρώματος ανοιχτό πράσινο στην πάνω επιφάνειά τους. Στην κάτω επιφάνειά τους φέρουν χνουδι γεγονός που “ξεθωριάζει” κάπως το χρώμα τους. Ανθίζει νωρίς την άνοιξη πριν από την ανάπτυξη του φυλλώματος, και τα άνθη είναι κρεμαστά με μήκος 20cm. Έπειτα τα άνθη σχηματίζουν μακρόστενους σπόρους μήκους 2-3cm, οι οποίοι πέφτουν από το δέντρο το φθινόπωρο ή διατηρούνται πάνω στο δέντρο και όλο τον χειμώνα (χαρακτηριστικό του δέντρου). Ο σφένδαμος ο ελληνικός ευδοκιμεί κυρίως στην Κρήτη. Μοιάζει πολύ ως προς τα χαρακτηριστικά με το σφενδάμι της Βορείου Ευρώπης (*Acer monspessulanum*) με τη διαφορά ότι έχει μικρότερο ύψος από το βόρειο συγγενή του και πιό πράσινα φύλλα.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Είναι δέντρο ταχυαυξές, σκληρό και ιδιαίτερα ανθεκτικό στο κρύο και στους ανέμους, ενώ δεν ευδοκιμεί σε μέρη με πολύ θερμό κλίμα ή σε παραθαλάσσιες περιοχές. Δεν έχει ιδιαίτερες απαιτήσεις όσον αφορά το έδαφος, αλλά προτιμά εδάφη γόνιμα και ελαφρά όξινα, με αρκετή διαθέσιμη υγρασία. Απαιτεί ηλιοφάνεια, αλλά σε νεαρή ηλικία είναι σκιοφύτο/ημισκιοφύτο.

Χρησιμότητα

Χρησιμοποιείται για σκίαση και καλλωπιστικούς σκοπούς σε πλατείες, πάρκα και πεζοδρόμους, ενώ συναντάται σε αυλές κατοικιών και σε δασύλλια. Υπάρχουν ποικιλίες που η νέα βλάστηση είναι κόκκινου χρώματος ή πρασινοκίτρινη (πανασέ) και δημιουργούν εντυπωσιακή αντίθεση μέσα σε εκτάσεις χλοοτάπητα. Το ξύλο είναι βαρύ και κατάλληλο για μουσικά όργανα, έπιπλα, πατώματα, παρκέτα. Τα άνθη με πολύ νέκταρ είναι κατάλληλα για μέλισσες (μέλι αρωματικό και ανοιχτόχρωμο). Ο χυμός του φλοιού περιέχει ζάχαρη. Το σιρόπι μπορεί να χρησιμοποιηθεί στα φαγητά, και να γίνει κρασί. Ο φλοιός είναι στηπτικός, κατάλληλος για δερματοπάθειες και πλύσιμο ματιών. Ο χυμός χρησιμοποιείται επίσης για επικάλυψη τραυμάτων.

Πληροφορίες από

<https://www.georoniko-parko.gr/products/products-categories/dentra-kipou/anthofora-kallopistika/234-detail>

<https://www.kirogeorgiki.gr/Σφένδαμος-Ψευδοπλάτανος-Δέντρο-Acer-pseudoplatanus>

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/platyfylla/item/120-acer>

Ελευθεριάδης Α. (ομάδα εργασίας), 2012. ΤΑ ΦΥΤΑ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΜΑΣ (χρηστικές & ιατροφαρμακευτικές ιδιότητες). Έκδοση φυτωρίου "Φιλύρα", Φιλυριά Κιλκίς.

Σχίνος

Λατινική ονομασία: *Pistacia lentiscus*

Γενικές πληροφορίες

Είναι εύρωστος, αειθαλής θάμνος μεγάλης ανάπτυξης, που μπορεί να φθάσει τα 5m. Έχει καταγωγή τους φυσικούς θαμνώνες της Μεσογείου. Είναι δίοικο φυτό. Έχει φύλλωμα σκούρο πράσινο και εξαιρετικά πυκνό, κόκκινα άνθη, που εμφανίζονται από τα τέλη της άνοιξης μέχρι τις αρχές του καλοκαιριού, και καρπούς μαύρους - στην φάση της ωρίμανσης. Τα κιτρινωπά ή κόκκινα μικρά άνθη διατάσσονται σε πυκνούς σύνθετους βότρες, οι οποίοι εκκλύονται από τις μασχάλες των φύλλων και τη γύρη τους την τρυγούν οι μέλισσες. Οι καρποί (δρύπες) είναι μικροί και σφαιρικοί. Στην αρχή είναι πράσινοι, ύστερα γίνονται κόκκινοι και τέλος, όταν πια ωριμάσουν, γίνονται μαύροι κατά το Σεπτέμβριο με Οκτώβριο.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Είναι πολύ ανθεκτικός στην ξηρασία, σε ποικιλία εδαφικών τύπων και σε παραθαλάσσιες περιοχές. Είναι φυτό ιδιαιτέρως εύκολης καλλιέργειας, πολύ ανθεκτικό σε σχέση με εχθρούς και ασθένειες και δεν χρειάζεται σχεδόν καθόλου φροντίδα. Δεν αντέχει τις χαμηλές θερμοκρασίες του χειμώνα στην Βόρειο Ελλάδα.

Χρησιμότητα

Είναι φυτό του Μεσογειακού τοπίου, αξιοποιείται στην κηποτεχνία και στην αρχιτεκτονική τοπίου και μάλιστα σε θέσεις τέτοιες όπου ελάχιστα φυτά επιβιώνουν, όπως αυτές που βρίσκονται δίπλα ή κοντά στην θάλασσα, σε πρηνή δρόμων κλπ.

Τα φύλλα του είναι άριστη τροφή για τα οικόσιτα και αναδίδουν ευχάριστο άρωμα. Οι βοσκοί με το ξύλο του κατασκευάζουν ακόμα και σήμερα γκλίτσες ή άλλα εργαλεία. Από τις ευλύγιστες σχινόβερρες φτιάχνονταν μπαστούνια ή ραβδιά, ζέβλες (στρογγυλός ξύλινος λαιμοδέτης για ζώα) και ξύλινα σκεύη για τοποθέτηση τροφίμων. Οι ψαράδες το χρησιμοποιούν, για να φτιάξουν πασσάλους για τη στερέωση των κουπιών της βάρκας, σκαρμούς της βάρκας ή στεφάνι για την απόξη τους.

Ο σχινόκαρπος χάρη στην υπόγλυκη γεύση του και την ευχάριστη μυρωδιά του τρώγεται ωμός. Από τον ώριμο σχινόκαρπο έβγαζαν λάδι, το σχινόλαδο, που αποτελούσε ανακουφιστικό φάρμακο για τον πόνο του αυτιού. Από ποικιλία του φυτού παράγεται η μαστίχα της Χίου, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για βροχικά, βήχα, διάρροια. Το φυτό έχει αντιβακτηριακές και αντιμικροβιολογικές ιδιότητες. Η ρητίνη του είναι αναλγητική, διουρητική, καταπραϋντική και τονωτική. Τα πινένια, που περιέχονται στη δομή του φυτού, είναι στυπτικά και αρωματικά.

Πληροφορίες από

<https://www.kipogeorgiki.gr/Σχίνος-Θάμνος-ή-Πιστακία-η-Λεντίσκοκ>
<https://greengardens.gr/product/σχίνος/>
<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/thamnoi/item/193-pistacia>
<https://www.vasilakos.gr/shop/θάμνοι/θάμνοι-διάφοροι/σχίνος/>

Ελευθεριάδης Α. (ομάδα εργασίας), 2012. ΤΑ ΦΥΤΑ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΜΑΣ (χρηστικές & ιατροφαρμακευτικές ιδιότητες). Έκδοση φυτωρίου "Φιλύρα", Φιλυριά Κιλκίς.

Φλαμουριά (Φιλύρα ή Τίλιο)

Λατινική ονομασία: *Tilia tomentosa* & *Tilia platyphyllos*

Γενικές πληροφορίες

Είναι εξαιρετικής εμφάνισης φυλλοβόλο δέντρο, που αναπτύσσεται συμμετρικά. Είναι μακρόβιο, ωσειδούς σχήματος με στρογγυλεμένη κορυφή και μέτριο ρυθμό ανάπτυξης. Φτάνει σε ύψος τα 18-25m και σε διάμετρο κόμης έως και άνω των 18m. Ξεχωρίζει λόγω του ιδιαίτερου φυλλώματος της και των κλαδιών της, που καλύπτονται από χνούδι. Τα φύλλα είναι καρδιόσχημα, ο φλοιός του κορμού γκριζωπός και έχει άνθη κίτρινα και αρωματικά, που προσελκύουν διάφορα έντομα όπως μέλισσες. Το φύλλωμά αποτελείται από φύλλα με πράσινη πάνω επιφάνεια και αργυρόχρωμη χνουδωτή κάτω, ενώ την

άνοιξη γεμίζει τα κλαδιά της με κίτρινα, πολύ αρωματικά άνθη, γνωστά ως τίλιο. Ανθοφορεί από τον Ιούνιο και μετά. Τα άνθη καλύπτουν μεγάλο μέρος του δέντρου. Στην Ελλάδα υπάρχουν αρκετά μικρά δάση με φλαμουριές σε Ήπειρο, Θεσσαλία, Μακεδονία, Πελοπόννησο και Εύβοια. Σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία, ο θεός Κρόνος απήγαγε τη νύμφη Φιλύρα και γιός τους ήταν ο κένταυρος Χείρωνας. Οι θεοί την μεταμόρφωσαν σε δένδρο, όταν η Φιλύρα ζήτησε να μην την αφήσουν θνητή.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Οι εδαφοκλιματικές απαιτήσεις της είναι μέτριες έως μεγάλες. Απαιτεί υγρά, στραγγιζόμενα, ουδέτερα ή ελαφρώς όξινα κατά προτίμηση, βαθιά και χουμώδη εδάφη και ημισκιαζόμενες προστατευμένες από τους δυνατούς παγετούς θέσεις. Ο κορμός χρειάζεται στήριξη κατά τα πρώτα χρόνια της ανάπτυξης.

Χρησιμότητα

Χρησιμοποιείται ευρέως στην κηποτεχνία σε μεμονωμένες φυτεύσεις και για δημιουργία δεντροστοιχιών, λόγω του στιβαρού σχήματος, αλλά και του χαρακτηριστικού αρώματος κατά την περίοδο της ανθοφορίας. Χρησιμοποιείται για καλλωπισμό σε πάρκα, αλέες, πλατείες, πεζόδρομους και κήπους σε δενδροστοιχίες, αλλά και για σκίαση. Η πλατύφυλλη φλαμουριά ανήκει στα φαρμακευτικά φυτά. Το άνθος, ο καρπός και ο φλοιός της αξιοποιούνται για παραγωγή θεραπευτικών σκευασμάτων (φλαμούρι ή τίλιο). Το νέκταρ είναι κατάλληλο για μέλισσες. Η ταννίνη, που περιέχεται στη δομή του φυτού είναι αντισηπτικό, αντιοξειδωτικό και συμβάλλει στην ομαλή καρδιακή λειτουργία. Τα άνθη με διάφορες επεξεργασίες χρησιμοποιούνται για κρυώματα, βήχα, ημικρανίες, μολύνσεις, φλεγμονές, υπέρταση, ρευματισμούς, πέτρες στα νεφρά και πονοκεφάλους. Επίσης, παρασκευάσματα από το φυτό χρησιμοποιούνται ως διουρητικό, αντισπασμωδικό, καταπραϋντικό, και για δυσκοιλιότητα. Το ξύλο είναι μαλακό και ευκολόχρηστο για κατασκευές μοντέλων, γλυπτών, παραθυροφύλλων, και είναι κατάλληλο για μουσικά όργανα.

Πληροφορίες από

https://www.issaris.gr/49_1p1238/Flamouiria-h-Tilia

<https://www.kipogeorgiki.gr/Φλαμουριά-Δέντρο-Τίλιο-Tilia-platyphyllos>

<https://www.georoniko-parko.gr/products/products-categories/dentra-kipou/anthofora-kallopistika/576-detail>

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/platyfylla/item/117-tilia-platyphyllos>

<https://enallaktikidراسi.com/2020/06/flamouri-ftiaxnetai-parenergieies-meli/>

<https://www.vasilakos.gr/shop/πλατύφυλλα-δέντρα/πλατύφυλλα-δέντρα-φυλλοβόλα/φιλύρα-πλατύφυλλη/>

<https://fytoria-konstantinidi.gr/φλαμουρια/>

Φράξος (Μελιός)

Λατινική ονομασία: Fraxinus angustifolia - Fraxinus ornus

Γενικές πληροφορίες

Δέντρο φυλλοβόλο, με ευθυτενή κορμό, που φθάνει τα 25m ύψος και 20m πλάτος κόμης (στην αρχή σφαιρική και στη συνέχεια θολωτή). Ο φλοιός έχει χαρακτηριστικό ασημόγκριζο χρώμα και είναι λείος. Τα φύλλα του είναι μεγάλα σύνθετα, με 5-15 λογχοειδή φυλλάκια, μήκους 3-7cm. Οι παρυφές τους είναι πριονωτές. Η διάρκεια φύλλωσης είναι μικρή. Φυτό δίοικο. Τα άνθη δεν αυτογονιμοποιούνται. Σχηματίζουν φόβες με χρώμα καστανοπορφυρό. Ανθίζει Απρίλιο με Μάιο. Ο καρπός είναι σκληρός, μικρός με μεγάλο μεμβρανώδες πτερύγιο. Ωρίμανση από Σεπτέμβριο έως Οκτώβριο.

Στην αρχαιότητα αναφέρεται με το όνομα μελία ή μελιάδι. Σε αρκετές περιοχές της Ελλάδος ακόμη και σήμερα αναφέρεται ως «μελιός», αλλά το επικρατέστερο είναι «φράξος». Ο Όμηρος κατ' επανάληψη αναφέρει το φράξο και ότι εκ του είδους αυτού κατασκευαζόταν τα δόρατα (Ιλιάδα: Ν, 178. Π, 767. Χ, 225). Ο Ησίοδος αναφέρει, ότι ο Ζεός έπλασε την τρίτη γενιά των ανθρώπων ισχυρή όπως το ξύλο της μελιάς («εκ μελιά, δεινόν τε και όβριμον» – Έργα και Ημέραι, 144).

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Είναι φωτόφιλο είδος. Όταν σκιάζεται, το φυτό υποφέρει και δεν αναπτύσσεται σωστά (συχνά νεκρώνεται). Είναι ανθεκτικό σε παγετούς. Σχηματίζει δάση στα πιο εύφορα και υγρά μέρη. Προτιμά τα νωπά ή υγρά εδάφη ελαφριά, μέτρια ή βαριά πηλώδη. Είναι αδιάφορο ως προς την οξύτητα. Αναπτύσσεται σε όξινα μέχρι και πολύ όξινα (pH 4,5), σε ουδέτερα ακόμη και αλκαλικά εδάφη.

Χρησιμότητα

Ο φλοιός περιέχει τη φραξίνη και πολλές βλεννώδεις ουσίες. Είναι είδος με ξύλο εύκολα επεξεργάσιμο, για το λόγο αυτόν χρησιμοποιείται και για την ξυλογλυπτική. Τα φύλλα του περιέχουν πολλές δεψικές ουσίες και αρωματικά έλαια. Επίσης λόγω της ταχύτατης ανάπτυξης και του πολύ καλής ποιότητας ξύλου, που παρέχει θεωρείται πολύτιμο είδος. Το ξύλο του είναι εξαιρετικής ποιότητας, βαρύ, σκληρό, δυνατό, ελαστικό και μαζί με το ξύλο της δρυός θεωρείται το πιο αξιόλογο ξύλο. Το χρώμα είναι λευκό ή ελαφρά ρόδινο. Χρησιμοποιείται στην επιλοποιία, για χειρολαβές εργαλείων και κοντάκια όπλων, σε ξύλινα τμήματα οχημάτων και πλοίων, σε πατώματα, κατάλληλο για μουσικά όργανα, καπλαμάδες, έπιπλα γραφείου. Εξαιρετικό σαν καυσόξυλο. Ο χυμός είναι θρεπτικός και τονωτικός, χρησιμοποιείται και ως υποκατάστατο διαβητικών φαρμάκων. Σε αστικά περιβάλλοντα προσαρμόζεται με μεγάλη επιτυχία, ακόμα και σε στενούς δρόμους. Ιδιαίτερη καλλωπιστική αξία έχει το φθινοπωρινό του χρώμα (φύλλα έντονα κίτρινα ή βαθυκόκκινα ανάλογα με το είδος και την ποικιλία).

Πληροφορίες από

<https://melissokomianet.gr/fraxos-fraxinus-ornus-melissokomiko-fyto/>

<https://www.topeiros.gr/toperos/stena/pages/05xlwrwida.htm>

Ελευθεριάδης Α. (ομάδα εργασίας), 2012. ΤΑ ΦΥΤΑ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΜΑΣ (χρηστικές & ιατροφαρμακευτικές ιδιότητες). Έκδοση φυτωρίου "Φιλύρα", Φιλυριά Κιλκίς.

Φυστικιά

Λατινική ονομασία: Pistacia vera

Γενικές πληροφορίες

Δέντρο δίοικο, φυλλοβόλο, αιωνόβιο, αργής ανάπτυξης, με τελικό ύψος 10m. Πρόκειται για το δέντρο, που παράγει φιστίκια με κέλυφος. Επειδή μεγαλώνει με αργούς ρυθμούς αργεί να μπει σε παραγωγή (4-5 χρόνια). Έχει κλαδιά με έντονη ανάπτυξη, γκρίζου χρώματος και φύλλα δερματώδη, σύνθετα, ασημοπράσινου χρώματος. Τα θηλυκά δέντρα έχουν ταξιανθίες από μικρά άνθη, που γονιμοποιούμενα από την γύρη των αρσενικών, σχηματίζουν τα γνωστά κελυφωτά φιστίκια. Ιστορικά, η καλλιέργεια της στην Ελλάδα ξεκίνησε πριν από δύο αιώνες στην Αίγινα και σταδιακά επεκτάθηκε και σε άλλες περιοχές.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Ευδοκίμει σε σχετικά βαθιά, αμμοπηλώδη, στραγγερά και ασβεστούχα εδάφη, αλλά έχει καλή αντοχή και σε αλατούχα εδάφη. Το έδαφος χρειάζεται αρκετά φρεζαρίσματα, για να εξαφανισθούν τα ζιζάνια για εξοικονόμηση της υγρασίας. Χρειάζεται λίπανση κυρίως με αζωτούχα λιπάσματα, όταν το δέντρο είναι μικρό. Φυτεύονται σε αναλογία 4-8 θηλυκά με 1 αρσενικό δέντρο. Οι ρίζες μπαίνουν βαθιά μέσα στο έδαφος οπότε είναι εξαιρετικά ανθεκτική στην ξηρασία, περισσότερο ακόμα και από την ελιά, και δεν ανέχεται υψηλή υγρασία εδάφους και αέρος. Δεν θέλει η υπόγεια στάθμη του νερού να βρίσκεται ψηλά, επειδή είναι ευαίσθητη στις μυκητολογικές ασθένειες των ριζών και του λαιμού των δένδρων (σηψηριζίες). Χρειάζεται αρκετές ώρες ψύχους τον χειμώνα για τη διακοπή του ληθάργου των οφθαλμών, ενώ αντίθετα αγαπά καλοκαίρια μεγάλης διάρκειας, ξηρά και ζεστά για την ωρίμανση των φιστικιών. Αναπτύσσεται καλύτερα σε κρύο και σύντομο χειμώνα χωρίς πολλές βροχές και σε μακρύ και ζεστό καλοκαίρι. Πιο κατάλληλες περιοχές για την καλλιέργειά της είναι οι παραθαλάσσιες, με ξηρό και ζεστό κλίμα, όπως Αίγινας, Αττικής (περιοχή Μεγάρων), Κορινθίας, Αργολίδας, Εύβοιας, Φθιώτιδας, Μαγνησίας κλπ. Σε περιοχές με αυξημένη ατμοσφαιρική υγρασία δημιουργούνται προβλήματα με ασθένειες του φυλλώματος (χρειάζεται 2-3 ψεκασμούς με υγρό χαλκό), ενώ μπορεί να ευδοκίμησει πολύ καλά μέχρι 600 m υψόμετρο. Οι ανοιξιότικοι παγετοί του Μαρτίου δεν προκαλούν ζημιά, επειδή τα δένδρα (θηλυκά και αρσενικά) ανθίζουν όψιμα. Δεν πρέπει όμως κατά την ανθοφορία να επικρατεί πολύ ξηρός, ή πολύ υγρός και ψυχρός καιρός, γιατί επηρεάζεται αρνητικά η επικονίαση και μειώνεται η καρπόδεση των θηλυκών δέντρων. Πολλαπλασιάζεται με εμβολιασμό και σπορά. Ο καρπός μαζεύεται, στεγνώνεται και φυλάσσεται για λίγο καιρό μέχρι να φυτευτεί.

Χρησιμότητα

Τα φιστίκια είναι από τους καλύτερους ποιοτικά και πιο νόστιμους ξηρούς καρπούς. Είναι μεγάλης θρεπτικής αξίας, πλούσια σε βιοτίνη, πρωτεΐνες και ανόργανα άλατα. Καταναλώνονται ψημένα με αλάτι, είτε νωπά ανάλατα. Χρησιμοποιούνται και στη ζαχαροπλαστική.

Πληροφορίες από

<https://www.georoniko-parko.gr/products/products-categories/dentra-kipou/karpofoora-oporofora-dentra/567-detail>
<https://www.protyrafytoria.gr/el/καρποφορα-οπωροφορα-δεντρα-σε-γλαστρα-και-γυμνοριζα/447-φυστικια-αιγινης-τιμες-προσφορα-φιστικια-πιστακία-pistacia-vera-φυτα-δεντρα-καλλιεργεια.html>
<https://www.mistikakipou.gr>

Φτελιά η πεδινή (Καραγάτσι)

Λατινική ονομασία: *Ulmus campestre (minor)*

Γενικές πληροφορίες

Είναι φυλλοβόλο, διακοσμητικό δέντρο, γρήγορης ανάπτυξης. Μπορεί να φτάσει σε ύψος από 20 μέχρι και 30m. Δεν είναι συνηθισμένη επιλογή, αλλά δεν στερείται ομορφιάς συγκριτικά με άλλα μεγάλα δέντρα. Ο καστανόφαιος φλοιός του κορμού αρχικά είναι λείος, αργότερα σχηματίζει ξηρόφλοιο με βαθιές κατά μήκος σχισμές. Τα φύλλα της είναι πλατιά, με ελαφρώς οβάλ σχήμα, έχουν λαμπερό ανοιχτό πράσινο χρώμα και είναι απαλά στην αφή. Το χειμώνα, τα φύλλα πέφτουν, μαζί με την πτώση της θερμοκρασίας, για να επανέλθουν την άνοιξη του επόμενου έτους. Νωρίς την άνοιξη και πριν τα φύλλα κάνουν την εμφάνισή τους, πυκνά μπουκέτα από 15 ως 30 λουλούδια μαζί σε κοκκινο-μωβ αποχρώσεις, ξεφυτρώνουν στα κλαδιά του δέντρου. Η άνθηση γίνεται από τον Φεβρουάριο έως Μάρτιο. Στη συνέχεια δίνουν τη θέση τους σε διακοσμητικούς καρπούς, που μοιάζουν χάρτινοι. Ο καρπός είναι πτερυγιοφόρο κάρυο, μήκους 1-2cm, βρίσκεται στο επάνω τμήμα του πτερυγίου.

Έχει ευρεία εξάπλωση στα ηπειρωτικά, αλλά σπάνια στα νησιά. Εμφανίζεται κυρίως στην πεδινή ζώνη, σε πεδιάδες, σε ρεματιές, κατά μήκος ποταμών, σε φράκτες, σε υψόμετρο έως τα 1200m.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Είναι ημισκιάφυτο είδος καθώς αγαπά τις ηλιόλουστες θέσεις ή εκείνες με ελαφριά σκιά, που πάλι δέχονται φως για αρκετές ώρες. Ευδοκίμει σε βαθιά, γόνιμα και νωπά εδάφη και αντέχει σε μεγάλη υγρασία εδάφους. Έχει ανάγκη από μέτριο πότισμα, κυρίως τους ζεστούς καλοκαιρινούς μήνες, αλλά και τον πρώτο καιρό μέχρι να εγκατασταθεί σε κήπο. Προτιμά εδάφη υγρά και αλκαλικά, αν και μπορεί να προσαρμοσθεί και σε διαφορετικές εδαφικές συνθήκες. Είναι πολύ ανθεκτική στο κρύο και τις χαμηλές θερμοκρασίες μέχρι τους -29°C , ενώ ταυτόχρονα αντέχει την εδαφική υγρασία, τις πλημμύρες, τον άνεμο και τη θαλασσινή αλμύρα, καθώς και τη ρύπανση της ατμόσφαιρας. Αφού διαμορφωθεί στο επιθυμητό σχήμα, κατά τα πρώτα έτη της ζωής της, τα επόμενα κλαδέματα γίνονται αραιά. Η ανάπτυξη/αύξησή του είναι ταχύτατη. Το φυτό ταλαιπωρείται από το φυλλοφάγο έντομο *Xanthogaleruca luteola*, σε σημείο που σε αρκετά αστικά περιβάλλοντα λαμβάνει χώρα η αντικατάστασή του.

Χρησιμότητα

Είναι κατάλληλη ως φυτό σκιάς ή ανεμοφράκτης για πάρκα, παιδικές χαρές, λεωφόρους, δρόμους με μεγάλο πλάτος, εκκλησίες, παραθαλάσσιες περιοχές, σημεία που πλημμυρίζουν και βιομηχανικές περιοχές. Παρουσιάζει μελισσοκομικό ενδιαφέρον για συλλογή γύρης διότι η περίοδος άνθησης του είναι κρίσιμη για την ανάπτυξη των μελισσιών. Το ξύλο είναι ανθεκτικό στην αλλοίωση μέσα στο νερό, κατάλληλο για ναυπήγηση, έπιπλα, μουσικά όργανα, αλλά και σαν καυσόξυλο. Τα φύλλα χρησιμοποιούνται για τσάι και τροφή ζώων. Το εσωτερικό του φλοιού χαρακτηρίζεται ως διουρητικό και καταπραϊντικό. Χρησιμοποιείται κατά της διάρροιας, ρευματισμών, τραυμάτων και αιμορροϊδων. Με κατάλληλη επεξεργασία χρησιμοποιείται στην ομοιοπαθητική.

Πληροφορίες από

https://www.antemisaris.gr/fyta/dendra/ftelia-pedini-ulmus-campestris-_72533/

<https://www.agriamanitaria.gr/ulmus-minor-φτελιά-η-πεδινή/>

<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/platyfylla/item/115-ulmus-campestre>

Χαρουπιά (Ξυλοκερατιά)

Λατινική ονομασία: *Ceratonia siliqua*

Γενικές πληροφορίες

Είναι δέντρο αειθαλές, μακρόβιο, πολύγαμο, δίοικο, ιθαγενές της Μεσογείου. Μπορεί να φτάσει σε ύψος τα 18m και σε ηλικία τα 100 έτη, ενώ τα φύλλα του είναι στρογγυλά, σκληρά και πυκνά. Ευδοκιμεί στις άνυδρες και βραχώδεις παραθαλάσσιες περιοχές και φυτρώνει σε αρκετή απόσταση η μία από την άλλη. Τα φύλλα της είναι σύνθετα με βαθυπράσινο χρωματισμό και δερματώδη υφή. Η ανθοφορία της αποτελείται από αρσενικά και θηλυκά άνθη, που βρίσκονται πάνω στο ίδιο φυτό και έχουν κίτρινο χρώμα. Το φθινόπωρο τα άνθη μετατρέπονται στα χαρούπια, που έχουν μακρόστενο σχήμα και καστανοκόκκινο χρώμα.

Βρίσκεται αυτοφυής σε πολλές περιοχές της Μεσογείου και στην Ελλάδα. Καλλιεργείται όμως και σε φυτώρια για τον καλλωπισμό δρόμων και πάρκων. Στην Κρήτη υπάρχει και το μεγαλύτερο φυσικό δάσος με χαρουπιές στην Ευρώπη, το χαρουπόδασος των Τριών Εκκλησιών.

Ήταν γνωστή στους αρχαίους Έλληνες οι οποίοι την καλλιεργούσαν για τους καρπούς της. Ο Πλίνιος περιγράφει τα γλυκά φασόλια της χαρουπιάς σαν τροφή για τα γουρούνια. Ο Θεόφραστος αναφέρει ότι οι Ίωνες το αποκαλούσαν κερωνία, ενώ ο καρπός ονομάζονταν και αιγυπτιακό σύκο. Ο Θεόφραστος περιέγραψε πως οι καρποί της βγαίνουν από τον κορμό του δένδρου, κι αυτό γιατί τα άνθη φυτρώνουν πάντοτε στις μασχάλες των φύλλων ή απευθείας από τα παλιά κλαδιά. Το δένδρο αναφέρεται και σε παραβολή του Ασώτου.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Η χαρουπιά φυτεύεται παντού, ακόμη και στα πεζοδρόμια, λόγω του πυκνού ίσκιου της και της μηδενικής φροντίδας, που απαιτεί. Προτιμά τις ηλιόλουστες θέσεις φύτευσης και τα καλά στραγγιζόμενα εδάφη. Συνήθως συναντάται στα πιο άγονα εδάφη και σε περιοχές με αυξημένη ξηρασία ή ατμοσφαιρική ρύπανση, λόγω της αυξημένης ανθεκτικότητάς της. Αποτελεί καλή επιλογή ακόμα και για φυτεύσεις κοντά στη θάλασσα. Όταν μεγαλώσει αρκετά δημιουργεί πολύ καλή σκιά. Δύσκολα συναντάται στα ψυχρά κλίματα της Βορείου Ελλάδας.

Χρησιμότητα

Είναι είδος δασικό, γεωργικό, βιομηχανικό και καλλωπιστικό. Το ξύλο της δίνει ξυλάνθρακες αρίστης ποιότητας, το καρδιόξυλό της χρησιμοποιείται στην επιπλαστική, την ξυλογλυπτική, την τορνευτική και τη βαρελοποιία, ενώ ο φλοιός και τα φύλλα της στη βρυσσοδεψία και τη βαφική. Τα χαρούπια χρησιμοποιούνται ως ζωτροφή και στη παρασκευή οινοπνευματωδών ποτών. Ακόμα αλευροποιούνται και χρησιμοποιούνται στη παρασκευή ενός θρεπτικού αλευριού κατάλληλου για βρεφικούς κοιλόπονους και παιδικές γαστρεντερίτιδες. Από τα σπόρια τους εξάγεται μία κολλώδης ουσία (κόμμι) χρήσιμη στη χαρτοβιομηχανία καθώς και ως στερεωτικό σε διάφορα τρόφιμα. Το ξύλο της χαρουπιάς χρησιμοποιείται σε ξύλινες διακοσμήσεις.

Πληροφορίες από

https://www.issaris.gr/49_1p695/Χαρουπια-h-Ksylokeratia
<https://thessfyta.gr/el/karpofofa-oporofora-dentra/30-χαρουπιά-ή-ξυλοκερατιά-ceratonia-siliqua-30-40-εκ-ύψος.html>
<https://dasarxeio.com/2016/01/31/27650/>
<https://www.vasilakos.gr/shop/πλατύφυλλα-δέντρα/πλατύφυλλα-δέντρα-αειθαλή/χαρουπιά/>

Παράρτημα - Άλλες επιλογές δένδρων

Δαφνοκέρασος

Λατινική ονομασία: *Prunus laurocerasus*

Γενικές πληροφορίες

Χαρακτηρίζεται ως αειθαλές μικρό δένδρο ή θάμνος. Ανήκει στο γένος *Prunus* στο οποίο ταξινομούνται όλα τα πυρηνόκαρπα οπωροφόρα δένδρα (όπως ροδακινιά και κερασιά). Κατάγεται από χώρες της νοτιοανατολικής Ευρώπης και της νοτιοδυτικής Ασίας. Δεν είναι ενδημικό, αλλά είναι φυτό του Πόντου. Μπορεί να διαμορφωθεί σε δένδρο, με κατάλληλο κλάδεμα.

Μπορεί να φτάσει σε ύψος μέχρι και τα 15 m. Συνήθως στις περιοχές της Ελλάδος διαμορφώνεται σε φράχτες μέχρι το ύψος των 3-6m. Αναπτύσσεται με αρκετά γρήγορο ρυθμό και με πυκνή βλάστηση. Οι βλαστοί του είναι μεγάλοι και δημιουργούν πολλές διακλαδώσεις. Τα φύλλα του έχουν έντονο πράσινο χρώμα, είναι λεία, στιλπνά και μεγάλα σε μέγεθος, με μήκος μέχρι και 15 cm.

Όταν τρίβονται ή κόβονται αναδύουν μια ελαφριά μυρωδιά πικραμύγδαλου. Επιπλέον, στα φύλλα περιέχονται χημικές ουσίες, που είναι δηλητηριώδεις για κατοικίδια ζώα αλλά και τον άνθρωπο, καθώς επιδρούν στο κεντρικό νευρικό σύστημα, προκαλώντας ακόμα και τον θάνατο. Τα άνθη του είναι μικρά, εύοσμα, λευκού χρώματος και αναπτύσσονται πολλά μαζί σε βοτρυώδεις ταξιανθίες μήκους 8-12 cm (40-50 άνθη σε κάθε ανθοταξία). Τα άνθη δεν διατηρούνται για σημαντικό χρονικό διάστημα πάνω στο φυτό. Το όνομα δαφνοκέρασος αναφέρεται στην ομοιότητα του φυλλώματος του, με αυτό της δάφνης (*Laurus nobilis*, Lauraceae), παρόλο που ανήκουν σε διαφορετικές οικογένειες.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Δεν απαιτείται ειδικός τύπου εδάφους κατά τη φύτευση, ευδοκιμεί σε κάθε τύπο εδάφους αρκεί να είναι γόνιμο, εκτός από τα πολύ ξερά και τα πολύ υγρά. Καταλληλότερα εδάφη είναι τα πλούσια σε οργανική ουσία, ελαφρά και με καλή αποστράγγιση. Προτιμά τα ελαφρώς όξινα εδάφη. Φυτεύεται χωρίς κανένα πρόβλημα, σε ηλιαζόμενες και σε σκιερές θέσεις. Οι φωτεινές θέσεις ευνοούν την πλούσια ανθοφορία του. Κατάλληλο και για παραθαλάσσιες περιοχές. Ανθεκτικός στις υψηλές θερμοκρασίες και στην ξηρασία. Πολύ ανθεκτικό φυτό και στις χαμηλές θερμοκρασίες του χειμώνα, μέχρι και τους -20°C, αλλά πιθανόν να παρατηρηθούν ξηράνσεις φύλλων και κλαδιών ειδικά των εκτεθειμένων στο βοριά.

Χρειάζεται κανονικά ποτίσματα, που να επαναλαμβάνονται όταν το χώμα έχει σχεδόν ξεραθεί. Το καλοκαίρι θέλει πιο συχνά ποτίσματα. Η λίπανση του φυτού πρέπει να επαναλαμβάνεται ανά 2-3 εβδομάδες, χρησιμοποιώντας οργανικά λιπάσματα, στο διάστημα Απριλίου - Σεπτεμβρίου, για να ευνοηθεί πλούσια βλάστηση και ανθοφορία. Προσβάλλεται συχνά από ωίδιο. Καταπολεμείται με ψεκασμό ειδικών μυκητοκτόνων (ωιδιοκτόνα). Τα σαλιγκάρια αποδεκατίζουν τα πλούσια και δερματώδη φύλλα του.

Χρησιμότητα

Στην Ελλάδα χρησιμοποιείται με ιδιαίτερο καλλωπιστικό ενδιαφέρον καθώς φυτεύεται σε αρκετά πάρκα και κήπους. Δημιουργεί πυκνούς φράχτες έως και 3-4m ύψος ή φυτεύεται μεμονωμένα σε διάφορα σημεία στον κήπο. Όταν διαμορφώνεται σε δεντρύλλιο, μπορεί να φυτεύεται στη σειρά και να σχηματίζει χαμηλές δεντροστοιχίες. Ειδικά εκχυλίσματα των φύλλων (προσοχή διότι είναι δηλητηριώδη) μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην ομοιοπαθητική (για άσθμα, δυσπεψία, οφθαλμικές λοιμώξεις) ως αντισπασμωδικά, καταπραυντικά, αντιβηχικά.

Πληροφορίες από

<https://www.gardenguide.gr/prunus-laurocerasus/>

<https://www.gardenplanet.gr/blog/dafnokerasos/>

<http://www.filyrplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/thamnoi/item/160-prunus-laurocerasus>

Ελευθεριάδης Α. (ομάδα εργασίας), 2012. ΤΑ ΦΥΤΑ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΜΑΣ (χρηστικές & ιατροφαρμακευτικές ιδιότητες). Έκδοση φυτωρίου "Φιλύρα", Φιλυριά Κιλκίς.

Δρυς η Ποδισκοφόρος

Λατινική ονομασία: *Quercus robur* - *Quercus pubescens* - *Quercus pedunculiflora*

Γενικές πληροφορίες

Είναι μεγάλο φυλλοβόλο δέντρο. Φτάνει τα 25-30m ύψος και τα 2m περίμετρο κορμού. Ο κορμός έχει χρώμα γκριζωπό ή σκούρο γκριζο και ο φλοιός βαθιές ρωγμές. Τα φύλλα της είναι κατ'εναλλαγή, με μήκος 5-13cm. Είναι αντρωσειδή, με πολύ μικρό μίσχο χωρίς αυλάκωση, 4-6 ζεύγη λοβών. Τα πλευρικά νεύρα καταλήγουν στους κόλπους και τους λοβούς. Η άνω επιφάνεια είναι σκούρο-πράσινη ελαφρά χνουδωτή, ενώ η κάτω ωχρο-πράσινη τριχωτή. Τα φύλλα αναπτύσσονται μαζί με τα άνθη και είναι ενωμένα, λεία και έχουν ακανόνιστους λοβούς. Τα αρσενικά άνθη φύονται σε κρεμάμενους πράσινους ίουλους με 6-8 στήμονες στη βάση των βλαστών, ενώ τα θηλυκά φύονται ανά 1-5 σε κοινό πολύ μακρύ ποδίσκο (ποδισκοφόρος). Η άνθηση γίνεται Απρίλιο – Μάιο. Ο καρπός είναι κάρυο (βελανίδι) με μορφή κυλίνδρου, μήκους 2-6mm, σε ημισφαιρικό κύπελλο, με πολύ μακρύ ποδίσκο και καλύπτεται από ωσειδή λέπια με τρίχωμα, κυλινδρικής μορφή, με ένα έως τέσσερα βελανίδια σε κάθε μίσχο. Η ωρίμανση και η πτώση τους γίνεται Σεπτέμβριο – Νοέμβριο του ίδιου έτους.

Είναι γνωστή και με τις ονομασίες ρουπάκι, ρένια και ροτούκι και δρυς η χνοώδης ποδισκοφόρος.

Σχηματίζει μεγάλα δάση στις περιοχές της Βορείου και Κεντρικής Ευρώπης. Απαντάται στην Βαλκανική χερσόνησο, Κριμαία, Καύκασο και Μ. Ασία. Φύεται σε υψόμετρα από 0 έως 1100m. Στην Ελλάδα βρίσκεται σε χαμηλές ορεινές περιοχές και σε υψόμετρο από 800-1000m. Φύεται κυρίως στα κεντρικά και βόρεια, σε Θεσσαλία, Μακεδονία και Θράκη.

Στη Δεσκάτη, στα 2km από τα πρώτα σπίτια και σε υψόμετρο 658m βρίσκεται η αρχαιότερη βελανιδιά της Ευρώπης, μία ποδισκοφόρος δρυς, που φύτευσε περίπου το 720 μ.Χ. Η χρονολόγησή της έγινε το 2017. Έχει διάμετρο 2,25m, περίμετρο κορμού 7,06m και το ύψος της ξεπερνά τα 23m. Με περασμένα τα 1.300 χρόνια ζωής, ξεπέρασε κατά πολύ το αρχαίο Ρομπόλα (*Pinus heldreichii* / Λευκόδερμη πεύκη) της Πίνδου, ηλικίας 1.080 ετών. Το συγκεκριμένο είδος βελανιδιάς φύεται σε υψόμετρο από 400 έως 700m. Είναι σπάνιο, μακρόβιο και υπάρχουν ελάχιστα όμοια είδη -πολύ μικρότερης ηλικίας- σε άλλες περιοχές της Ελλάδας.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Αναπτύσσεται εύκολα σε μέτρια εδάφη με καλή ηλιοφάνεια. Καρποφορεί μετά από 25 με 30 έτη.

Χρησιμότητα

Ότι αναφέρθηκε και στη βελανιδιά.

Πληροφορίες από

<http://www.vasilakos.gr/shop/πλατύφυλλα-δέντρα/πλατύφυλλα-δέντρα-φυλλοβόλα/δρυς-ποδισκοφόρος/>
<https://www.agriamanitaria.gr/quercus-robur-ρουπάκι/>
http://www.botany.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=81&Itemid=192

Έλατο

Λατινική ονομασία: *Cornus mas - Abies alba*

Γενικές πληροφορίες

Είναι δένδρο αειθαλές, αργής ανάπτυξης. Ανήκει στα πευκοειδή. Το ύψος του φθάνει στα 15-35m, ανάλογα με την ποικιλία. Έχει χονδρό κορμό και λεπτά κλαδιά. Τα φύλλα είναι βελονοειδή, πράσινα ή γαλαζοπράσινα. Τα αρσενικά άνθη είναι ίουλοι (χαρακτηριστική ταξιανθία σε μορφή βότρυος/μορφή τσαμπιού, με μονογενή άνθη, συχνότερα αρσενικά) χρώματος κίτρινου. Τα θηλυκά σχηματίζουν διακοσμητικούς καρπούς (κώνους), που φύονται όρθιοι επί των κλαδιών, με αποχρώσεις ωχροπράσινες, καφέ η ερυθρές. Ανθίζει την άνοιξη. Οι κώνοι έχουν μήκος από 5 έως 30cm. Επικονιάζεται από τον άνεμο. Μόλις ωριμάσουν οι σπόροι, τα λέπια στους κώνους σκληραίνουν αμέσως και μετά εξαφανίζονται εντελώς. Κατά την αποσύνθεση, απελευθερώνονται φτερωτοί σπόροι.

Έλατο είναι η κοινή ονομασία για τα φυτά του γένους *Abies* (τα μεγάλα κωνοφόρα δένδρα, με σχήμα πυραμίδας). Υπάρχουν δύο γένη: *Abies* (Ελάτη) και *Picea* (Ερυθρελάτη), με πολλά είδη και ποικιλίες στο καθένα. Είναι εγγενή στο βόρειο ημισφαίριο, όπου ζουν κυρίως σε δάση κωνοφόρων σε μεγάλα υψόμετρα. Στην Ελλάδα εμφανίζονται σε μεγάλα υψόμετρα 3 κυρίως είδη ελάτης και ένα τέταρτο σε μικρότερη κλίμακα: 1. Κεφαλληνιακή ελάτη (*Abies cephalonica*), 2. Λευκή ελάτη (*Abies alba*), 3. Υβριδογενής ελάτη (*Abies borisii regis*), 4. Ερυθρελάτη (*Picea abies*).

Το έλατο και το πεύκο ονομαζόταν από τους αρχαίους Έλληνες “Πίτυς” και ήταν το ιερό δέντρο του θεού Πάνα. Ο Πάνας είχε ερωτευθεί την νύμφη Πίτυ, που άρεσε και στον Βοριά. Εκείνη προτίμησε τον Πάνα που έκανε λιγότερο θόρυβο. Ο Βοριάς, για να την εκδικηθεί, την φύσηξε και την γκρέμισε κάτω από ένα βράχο. Εκεί την βρήκε ξεψυχισμένη ο Πάνας και την μεταμόρφωσε στο έλατο. Από τότε η νύμφη έκλαιγε όταν φυσούσε ο βοριάς και τα δάκρυά της είναι οι σταγόνες ρετινιού, που στάζουν κάθε φθινόπωρο από τα κουκουνάρια του έλατου.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Ευδοκίμει σε ημισκιερές και σκιερές θέσεις, ενώ είναι ανθεκτικό φυτό σε παγετούς. Αναπτύσσεται σε διάφορα εδάφη, αρκεί να υπάρχει μεγάλη ατμοσφαιρική και εδαφική υγρασία, πλούσια οργανική ύλη και θρεπτικά στοιχεία. Το καλοκαίρι θέλει πότισμα τακτικό ανά 2 ημέρες. Καλό είναι να βρέχονται τα φύλλα, τις ζεστές μέρες. Δεν χρειάζεται κλάδεμα. Θα πρέπει να αφαιρούνται μόνο οι ξεροί κλαδίσκοι. Έχει μια και μοναδική κορυφή, που εάν κοπεί δεν βγάζει άλλη και καταστρέφεται ολοσχερώς. Μπορεί να χρειάζεται οργανικό λίπασμα όταν κιτρινίσουν ή ξεθωριάσουν οι άκρες του, εξαιτίας της έλλειψης θρεπτικών στοιχείων. Αναπτύσσεται ιδανικά σε περιοχές με υψηλή ατμοσφαιρική υγρασία και σε εδάφη υγρά, καλά στραγγιζόμενα. Πολλαπλασιάζεται με σπόρο και με εμβολιασμό, που πρέπει να γίνει τους θερμούς μήνες (Μάιο με Αύγουστο). Πολλαπλασιάζεται και με μοσχεύματα ή με παραφυάδες τους χειμερινούς μήνες. Είναι ανθεκτικό φυτό σε ασθένειες. Όμως σε περίπτωση προσβολής από εχθρούς ή ασθένειες προκαλείται πρόβλημα στο ριζικό σύστημα. Αυτό μπορεί να συμβεί από κακή αποστράγγιση του εδάφους, εξαιτίας της υπερβολικής υγρασίας.

Χρησιμότητα

Είναι πολύ κομψό και ενώ μεγαλώνει αργά, χρησιμοποιείται συχνά ως διακοσμητικό στοιχείο σε κήπους, σχεδόν πάντα μεμονωμένα ή σε σειρές. Φαίνεται πολύ όμορφα σε μεσαίους και μεγάλους κήπους, για παράδειγμα στον χώρο ανάπαυσης. Χρησιμοποιείται ευρέως ως χριστουγεννιάτικο δέντρο, ιδιαίτερα το *Abies nordmanniana*. Δεν προσαρμόζεται όμως στις συνθήκες μέσα στο σπίτι, με αποτέλεσμα να χάνει γρήγορα τα φύλλα του. Το ξύλο του χρησιμοποιείται για κατασκευή κουφωμάτων, πορτών και άλλα παρόμοια αντικείμενα, που πρόκειται να είναι μέσα σε ένα σπίτι.

Πληροφορίες από

<https://www.proionta-tis-fisis.com/ta-eidi-elatou-stin-ellada-kai-oi-idiotites-tous/>
<https://tsougrana.eu/kallopistika-fyta/elati>
<https://todoarboles.com/el/abeto/>
<https://www.fytopromitheytiki.gr/elato>
<https://ibuilder-el.techinfus.com/pihta/opisanie/>
<https://xylosini.com/product/βιβλιοθηκη-πανασ-πιτυσ/>
<http://www.anthorama.gr/files/abies.htm>

Ίταμος ή τάξος

Λατινική ονομασία: *Taxus baccata*

Γενικές πληροφορίες

Είναι αιθαλής, καλλωπιστικό δέντρο, με καταγωγή από Ευρώπη και δυτική Ασία. Εντοπίζεται σε εύκρατες περιοχές του βορείου ημισφαιρίου. Το ύψος φθάνει συχνά μέχρι τα 12-20m. Το πλάτος, πολλές φορές είναι 8 ή και περισσότερα μέτρα. Η ανάπτυξή του ολοκληρώνεται μέσα σε 20 με 50 έτη και αποκτά το τελικό του μέγεθος.

Τα πυκνά φύλλα του, σαν λεπτές σκούρες πράσινες βελονίτσες με δερματώδη υφή, στοιχίζονται σε σειρές πάνω σε φρέσκιες τούφες. Τα μικρά κίτρινα άνθη του, που εμφανίζονται την άνοιξη, συνήθως περνούν απαρατήρητα. Μετά τη γονιμοποίησή τους, τα άνθη των θηλυκών φυτών δίνουν τη θέση τους σε διακοσμητικούς σαρκώδεις καρπούς, που ως το φθινόπωρο ωριμάζουν σε κοκκινωπό χρώμα. Λόγω φυλλώματος, παραμένει διακοσμητικός για όλο το έτος, με τη μορφή ψηλού και φουντωτού θάμνου. Αναπτύσσεται πολύ αργά και τα φύλλα του είναι το πιο δηλητηριώδες από όλα τα μέρη του. Είναι γνωστό από αναφορές του Θεόφραστου και του Διοσκουρίδη. Σύμφωνα με τον Διοσκουρίδη το φυτό αναδίδει δηλητηριώδη ατμούς, κι όποιος κοιμηθεί ή καθίσει να φάει κάτω από αυτό μπορεί και να πεθάνει. Γι' αυτό ονομάζεται και δένδρο του θανάτου.

Στην Ελλάδα ο Ίταμος υπάρχει σε Μακεδονία, Θράκη, Θεσσαλία, Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησο και Σαμοθράκη. Είναι γνωστό ως ήμερο έλατο, καρκαριά.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Μεγαλώνει σε όλους σχεδόν τους τύπους εδαφών, αρκεί να έχουν καλή αποστράγγιση. Δεν έχει ιδιαίτερες προτιμήσεις ως προς την οξύτητα. Αναπτύσσεται πολύ καλύτερα όμως στα όξινα/ελαφρώς όξινα εδάφη. Αναπτύσσεται σχετικά δύσκολα σε θέσεις ηλιόλουστες ή με μερική σκιά, και προτιμά εκείνες με αρκετή ως έντονη σκίαση. Το σημείο, που θα φυτευτεί δεν είναι απαραίτητο να είναι προστατευμένο. Έχει ανάγκη από μέτριο πότισμα, ιδίως κατά την περίοδο ανάπτυξης του και όσο επικρατούν ζεστές και ξηρές συνθήκες. Είναι ανθεκτικό στις χαμηλές θερμοκρασίες έως και -20°C . Δεν χρειάζεται τακτικό κλάδεμα. Όποτε είναι απαραίτητο κλαδεύεται, για να διατηρηθεί το σχήμα του.

Χρησιμότητα

Το ξύλο του είναι ιδιαίτερα σκληρό και χρησιμοποιείται από τους αρχαίους Έλληνες για κατασκευή όπλων, μουσικών οργάνων και ξύλινων αγαλμάτων. Είναι κατάλληλος για φράκτες, χωρίσματα, άκρες τοίχων, σημεία κοντά σε κτίρια και άδειες γωνιές με αρκετή σκίαση. Ιδανική επιλογή για κήπους χαμηλής συντήρησης ή για να δώσει ζωή σε μουντούς χειμερινούς κήπους. Τοποθετείται και σε κεντρικά εμφανή σημεία, ακόμα και σαν φυτό-γλυπτό.

Το 1960 το National Center Institute ανέπτυξε ένα πρόγραμμα με φυτά, για ανακάλυψη ουσιών με αντικαρκινικές ιδιότητες και με αυτό τον τρόπο άρχισε το ενδιαφέρον για την φαρμακευτική του αξία. Το 1964 παρατηρήθηκε ότι εκχύλισμα του *Taxus brevifolia* είναι τοξικό σε λευχαιμικά κύτταρα σε καλλιέργειες κυττάρων ποντικών. Απομόνωσαν την ουσία με τις ευεγερτικές ιδιότητες και την ονόμασαν τοξόλη, (σήμερα κυκλοφορεί με την εμπορική ονομασία Paclitaxel (πακλιταξέλη)) και χρησιμοποιείται σε μεταστατικούς καρκίνους μαστού και ωθηκών.

Πληροφορίες από

https://www.antemisarigroup.gr/fyta/konofora/taxos-i-itamos-taxus-baccata_72509/
<http://www.filyraplants.gr/index.php/fyta/kallopistika/kwnofora/item/93-taxus>

Κρανιά

Λατινική ονομασία: *Cornus mas*

Γενικές πληροφορίες

Είναι φυλλοβόλος, σφαιρικός θάμνος ή μικρό δένδρο με μέγιστο ύψος 5m και μέγιστη διάμετρο 3-5 m. Διαθέτει πράσινα φύλλα. Το φθινόπωρο είναι κίτρινα λίγο πριν πέσουν. Η περίοδος ανθοφορίας είναι Φεβρουάριος – Μάρτιος και τα κίτρινα άνθη της παραμένουν για 2 περίπου μήνες. Το φθινόπωρο (τέλη Αυγούστου έως αρχές Σεπτεμβρίου) έχει κόκκινους, εδώδιμους καρπούς (τα κράνα). Τα κράνα έχουν μικρό μέγεθος (2-4 cm), σχήματος σφαιρικού. Όταν ωριμάζουν παίρνουν έντονα κόκκινο γυαλιστερό χρώμα.

Είναι φυτό της ελληνικής χλωρίδας. Από την εποχή του Ομήρου είναι γνωστή με το όνομα "Κράνεια". Σύμφωνα με τον Θεόφραστο, το ξύλο της ήταν σκληρό και το χρησιμοποιούσαν για μαστούνια, κυνηγητικές λόγχες, πολεμικά ακόντια και τόξα. Ο Πausanias αναφέρει ότι οι αρχαίοι Έλληνες έφτιαζαν τον Δούρειο Ίππο με ξυλεία κρανιάς από το ιερό δάσος του Απόλλωνα. Επίσης από την αρχαιότητα ήταν γνωστές οι φαρμακευτικές και θεραπευτικές ιδιότητες της. Στην Ελλάδα, οι περισσότερες καλλιέργειες εντοπίζονται στις ημιορεινές και ορεινές περιοχές της βόρειας Ελλάδας (Ημαθία, Ροδόπη, Σέρρες, Κοζάνη, Γρεβενά, Δράμα, Κομοτηνή) και της Ηπείρου.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Ευδοκμεί σε ουδέτερα εδάφη και προτιμά ορεινές (υψόμετρο >400 μ.) και ημιορεινές περιοχές με επαρκείς βροχοπτώσεις (ετήσιο ύψος βροχής >600 χλσ.). Στην Ελλάδα απαντάται σε διαφορετικά εδάφη (αμμώδη έως πηλώδη, όξινα, ουδέτερα, αλκαλικά). Ευδοκμεί και αναπτύσσεται όμως ταχύτερα σε υγρά, ελαφρά και τυρφώδη εδάφη και προτιμά τα καλά αποστραγγιζόμενα εδάφη. Απαιτεί ηλιοφάνεια, αλλά δύναται να ευδοκιμήσει και σε ημίσκια περιβάλλοντα. Αντέχει σε ψύχος και παγετούς, όμως επηρεάζεται από υψηλές θερμοκρασίες (καύσωνες >40°C). Αντέχει σε χαμηλές θερμοκρασίες (έως -30°C). Πρέπει να ποτίζεται το καλοκαίρι (Ιούνιος-Ιούλιος-Αύγουστος), ιδιαίτερα στα πρώτα τρία έτη μετά τη φύτευση της (κατά προτίμηση με στάγδην άρδευση). Είναι ευαίσθητη σε συνθήκες μακράς ξηρασίας (χρειάζεται άρδευση κατά προτίμηση στάγδην) Η άρδευση βελτιώνει κατά πολύ τις τελικές αποδόσεις. Δεν χρειάζεται συστηματικές λιπάνσεις. Δεν προσβάλλεται από έντομα και παθογόνους οργανισμούς και έτσι είναι πολύ καλό είδος για βιολογική καλλιέργεια. Το κόστος εγκατάστασης και περιποίησης φυτειών είναι χαμηλό. Η κρανιά είναι φυτό που σπάνια κλαδεύεται.

Χρησιμότητα

Το κυριότερο προϊόν για πώληση είναι οι καρποί (νωποί, καταψυγμένοι και αποξηραμένοι σε μορφή σταφίδας). Είναι βρώσιμοι και γλυκόξινοι. Η συλλογή τους γίνεται συνήθως με άπλωμα δικτύων και δόνηση (κτύπημα) κλαδιών. Ο καρπός πλένεται και ή καταναλώνεται νωπός ή χρησιμοποιείται ως πρώτη ύλη σε μεταποιητικές βιομηχανίες τροφίμων για παραγωγή χυμών, μαρμελάδων, γλυκών, ποτών, αρτοσκευασμάτων, αρωμάτων, καθώς και σε φαρμακοβιομηχανίες. Από τα κράνα παρασκευάζεται λικέρ. Εμπεριέχουν πλούσιες αναζωογονητικές και αντιοξειδωτικές ουσίες, πολλές βιταμίνες και φαρμακευτικές ουσίες. Γι' αυτό η κρανιά κατατάσσεται στις πρώτες παγκόσμιες θέσεις στον κατάλογο βιολογικών και θεραπευτικών φυτών. Στη φαρμακοβιομηχανία χρησιμοποιείται, διότι περιέχει βιταμίνη C σε υψηλά επίπεδα, πολλές άλλες βιταμίνες, ωφέλιμες ουσίες και ιχνοστοιχεία. Η κρανιά θεωρείται είδος πολύτιμο για τις φαρμακευτικές της ιδιότητες, λόγω υψηλής περιεκτικότητας σε ζωτικές πολυφαινόλες. Τα κράνα έχουν υψηλή περιεκτικότητα σε αντιοξειδωτικά. Το ξύλο της είναι σκληρότατο και αντοχής σε θραύση. Από το ξύλο της κατασκευάζονται διάφορα μικροαντικείμενα.

Πληροφορίες από

https://www.elgo.gr/images/ioanna/periodiko/Teychos_14/4-7.pdf

<https://horomidis.gr/product/cornus-mas-krania/>

<https://www.georoniko-kentro.gr/product/krania-agriokrania/>

Σαμπούκος (ή Κουφοξυλιά)

Λατινική ονομασία: Sambucus nigra

Γενικές πληροφορίες

Είναι φυλλοβόλος θάμνος ή δενδρίλιο με σφαιρικό σχήμα, που συναντάται συχνά αυτοφυές σε δασώδεις περιοχές ή δίπλα σε ρέματα και ρυάκια. Έχει οδοντωτά, σύνθετα και λογχοειδή φύλλα, μικρά λευκοκίτρινα άνθη σε ταξιανθίες, με έντονη ευωδία, και μικρούς καρπούς, που μοιάζουν με ρώγες. Οι ώριμοι καρποί του έχουν μαύρο χρώμα και μοιάζουν πολύ με τα μούρα. Περιέχουν μεγάλες ποσότητες από χυμό πολύ σκούρου χρώματος, που οφείλεται κυρίως στις ανθοκυάνες, που βρίσκονται σε μεγάλο ποσοστό στο εξωκάρπιο (εξωτερική μεμβράνη, που περικλείει τον καρπό). Συναντάται με τις ονομασίες: Σαμπούκος ο μέλας, ζαμπούκος, κουφοξυλιά, αφροξυλιά, αφροξυλιάνη, φροξυλιά, φροξινάνθη και άλλα.

Στην αρχαιότητα ήταν γνωστός με το όνομα ακταία. Οι θεραπευτικές του ιδιότητες έγιναν γνωστές από τον Ιπποκράτη, που συνιστούσε την τοποθέτηση φύλλων σαμπούκου για ανακούφιση των πόνων από ποδάγρα, αρθρίτιδα και αιμορροΐδες. Ο Διοσκουρίδης αναφέρει ότι έφτιαχναν τσάι με τα φύλλα του για υποχώρηση των φλεμάτων και καταπλάσματα για δερματικές φλεγμονές και εγκαύματα. Οι αρχαίοι το χρησιμοποιούσαν, για να χρωματίζουν υφάσματα και δέρματα ή αρωματίζουν το κρασί με τους καρπούς του, ενώ από το ξύλο του εικάζεται ότι κατασκεύαζαν τη σαμβύκη (μουσικό όργανο). Τον 18ο αιώνα στη Γαλλία χρησιμοποιούσαν το απόσταγμα του για σβήσιμο φακίδων.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Φυτεύεται και καλλιεργείται σε συστάδες ή σε ελεύθερους φράκτες σε δημόσιους και ιδιωτικούς χώρους. Δεν έχει ιδιαίτερες προτιμήσεις σε έδαφος και αναπτύσσεται ικανοποιητικά ακόμα και σε ημισκιερές θέσεις.

Χρησιμότητα

Τα μέρη, που χρησιμοποιούνται για φαρμακευτικούς λόγους είναι ο φλοιός, τα φύλλα και τα άνθη του, που συλλέγονται προς το τέλος της άνοιξης και στις αρχές του καλοκαιριού, καθώς και οι καρποί του, που συλλέγονται Αύγουστο και Σεπτέμβριο. Φάρμακο της φύσης για το στήθος ονόμαζαν οι αρχαίοι την κουφοξυλιά, που είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική στην αντιμετώπιση των συμπτωμάτων γρίπης, καταρροής, βήχα και μολύνσεων στα αυτιά. Ο χυμός της κάνει καλό στον πονόλαιμο, τη φαρυγγίτιδα και στις στοματίτιδες των παιδιών. Ανακουφίζει από πόνους των αρθρώσεων, τους ρευματισμούς και από τα συμπτώματα αλλεργικής ρινίτιδας. Είναι πλούσιος σε βιταμίνες A, B, C, ασβέστιο, κάλιο, φώσφορο, αμινοξέα και σε πλήθος φυτοχημικών ουσιών (βετουλίνη, φλαβονοειδή, ανθοκυανίνες, γλυκοσίδια, τανίνες, κουερσετίνη, ρουτίνη και β-καροτίνη). Οι φυτοχημικές αυτές ουσίες βρίσκονται στα άνθη και στον καρπό και έχουν αντιική και αντιοξειδωτική δράση. Επίσης, το αιθέριο έλαιο των ανθέων του, περιέχει σημαντική ποσότητα ελεύθερων λιπαρών οξέων, που είναι ιδιαίτερα ευεργετικά για καρδιαγγειακές παθήσεις. Χάρη στις ανθοκυανίνες, που περιέχει, συμβάλλει στην ενίσχυση της άμυνας του οργανισμού. Επιπλέον, εμποδίζει τη δημιουργία ελεύθερων ριζών, οι οποίες μεταξύ άλλων προκαλούν βλάβες στα κύτταρα, συμβάλλοντας έτσι στην πρόληψη χρόνιων παθήσεων.

Οι καρποί του, αφού μαγειρευτούν, μπορούν να γίνουν μαρμελάδα, σιρόπι ή γλυκό του κουταλιού. Ταιριάζουν εξαιρετικά με τα βατόμουρα και τα μήλα στις γλυκές πίτες, τα κέικ και τα μπισκότα. Επίσης, χρησιμοποιούνται για τον αρωματισμό ποτών, αλλά και για την παρασκευή λικέρ. Από τα διασημότερα λικέρ, μάλιστα, είναι η ιταλική σαμπούκα.

Πληροφορίες από

<https://www.georoniko-parko.gr/products/products-categories/thamnoi-kalopistikoi-fyta/thamnoi-kalopistikoi-anthoforoι/7425-detail>

<https://www.vita.gr/2015/04/14/body-mind/sampoykos-farmako-gia-ola/>

<https://www.mednutrition.gr/portal/efarmoges/leksiko-diatrofis/16943-sampoykos>

Σορβιά των πτηνών

Λατινική ονομασία: Sorbus aucuparia L

Γενικές πληροφορίες

Είναι φυλλοβόλο δεντρίλιο ή μεγάλος θάμνος. Έχει ύψος 10-20m. Υπάγεται στην οικογένεια των Ροδιδών (δικοτυλήδονα). Έχει φύλλα φτερωτά, περιττόκλητα, με φυλλάρια προμήκη, οδοντωτά. Παράγει κανονικά άνθη με 5 ελεύθερα πέταλα, γενικά λευκά. Ανθίζει Μάιο-Ιούνιο. Τα άνθη ωριμάζουν μικρούς καρπούς (τα σόρβα) σαρκώδεις, σφαιρικούς ή προμήκεις, κιτρινωπούς ή κόκκινους. Οι καρποί ωριμάζουν Αύγουστο - Σεπτέμβριο και είναι διατεταγμένοι σε ομάδες, κρεμαστοί και μοιάζουν με μικρά μήλα.

Είναι δένδρο μοναχικό μέσα στο δάσος. Είναι πολύ διαδεδομένη στην Ελλάδα ως αυτοφυής ή καλλιεργούμενη. Λέγεται και αγριομουσμουλιά.

Συναντάται στα ορεινά δάση της Ηπείρου και του Άθω. Έχει μικρά άνθη, λευκά, διατεταγμένα κατά κορύμβους. Οι καρποί του κατά ομάδες, κρεμαστοί, μεγέθους μπιζελιού, έχουν ωραίο ζωηρό κόκκινο χρώμα. Είναι γνωστή από τους αρχαίους Έλληνες και τους Ρωμαίους. Είχε σημαντική θέση στις παραδόσεις της Ελλάδας, αλλά και της υπόλοιπης Ευρώπης. Σούρβα έλεγαν τα κάλαντα της παραμονής της Πρωτοχρονιάς σε πολλές περιοχές της Μακεδονίας. Ακόμη, σε κάποια μέρη και το ραβδί με το οποίο τα παιδιά χτυπούσαν τις πόρτες ήταν από σουρβιά και λεγόταν σουρβάκα.

Πολύ διαδομένος στην Ελλάδα, είναι ο σόρβος ο ήμερος. Η ελληνική χλωρίδα περιλαμβάνει ακόμα τράι είδη: α) τον σόρβο τον αντιδυσεντερικό, β) τον σόρβο τον χαμαιμέσπιλο, με άνθη ρόδινα, και γ) τον σόρβο τον σκιαδανθές, που λέγεται και αγριομηλιά, αγριοκυδωνιά ή τροκκιά.

Θέση, πότισμα και συντήρηση

Η Σορβιά των πτηνών φύεται σε ορεινές περιοχές και σε υψόμετρο 1100 – 2000m, σε ξηρά και άγονα εδάφη σε φωτεινές θέσεις, σε ξέφωτα δασών και σε δασικούς δρόμους. Ευδοκμεί στη βορειοηπειρωτική χώρα μέχρι και την Στερεά Ελλάδα.

Χρησιμότητα

Οι εδώδιμοι καρποί της σουρβιάς είναι επίσης καλή διατροφική πηγή για τα ζώα και τα πτηνά του δάσους, στη διάρκεια του φθινοπώρου και του χειμώνα. Οι καρποί συλλέγονται, ενώ είναι ακόμη άγουροι, ξινοί, για να διατηρηθούν μέσα στο άχυρο μέχρι να ωριμάσουν. Με τις συνθήκες αυτές η σκοτεινόχρωμη σάρκα μαραίνεται και παίρνει υπόξινη, αρωματική, ευχάριστη γεύση. Οι καρποί της σουρβιάς των πτηνών δεν τρώγονται από τους ανθρώπους, είναι αγαπητοί όμως στα πουλιά (κοτσύφια, κόρακες κλπ.), γι' αυτό και πολλές φορές χρησιμοποιούνται για δόλωμα.

Πληροφορίες από

https://greek_greek.en-academic.com/157520/σουρβιά
<https://www.agriamanitaria.gr/sorbus-aucuparia-αγριοσουρβιά/>

